

MB
147.774

Leszja Ukrajinka

ERDEI REGE

*Tündérvjáték három felvonásban
magyar és ukrán nyelven*

*Kárpátaljai
Magyar Könyvek*

Leszja Ukrajinka

ERDEI REGE

Леся Українка

ЛІСОВА ПІСНЯ

Kárpátaljai Magyar Könyvek

33

Sorozatszerkesztők: Dupka György, Fejes János,
Tirkánics Gabriella, Réthyné Bulecza Rozália

A kiadvány megjelenését a Magyar Művelődési és
Közoktatási Minisztérium, valamint az ungvári Patent
Nyomda- és Kiadóvállalat támogatta

Borító: Jankovics Mária

© *Intermix Kiadó, 1994*

© *Fordítás, Kótyuk István, 1994*

Megjelent az INTERMIX KIADÓ gondozásában

Felelős kiadó: Dupka György

Felelős szerkesztő: Tirkánics Gabriella

ISBN 963 8129 67 0

ISSN 1022-0283

Készült Ungváron, a Patent Nyomda- és Kiadóvállalatnál,
1994-ben

Felelős vezető: Kovács Dezső

Műszaki szerkesztő: Negre Viktor

Rend. sz.: 2005

LESZJA UKRAJINKA

ERDEI REGE

Tündérajáték 3 felvonásban

Ukránból fordította: Kótyuk István

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

ЛІСОВА ПІСНЯ

Драма-феєрія в 3-х діях

INTERMIX KIADÓ
UNGVÁR—BUDAPEST
1993

121.978

MB147.774

1994

Лесь Українка

Az „Erdei rege” szereplői:

Előjáték:

„Aki gátaakat ront”	Vízitündér
Kispogányok (ketten)	Vízbenlakó

1. felvonás:

Lev apó	Tündelevény
Lukás	Hideglelés (néma szereplő)
Vízitündér	Kispogányok
Erdőnlakó	Sutty
Móka	

2. felvonás:

Lukás anyja	Kilina
Lukás	Vízitündér
Lev apó	„Aki sziklában ül”
Móka	Tündelevény
Mezőtündér	

3. felvonás:

Móka	Fiúcska
Erdőnlakó	Lukás
Sutty	Kilina gyermekei (néma szereplők)
Hét ínség	Boldogság
Lukás anyja	Tündelevény
Kilina	

СПИС ДІЯЧІВ "ЛІСОВОЇ ПІСНІ"

ПРОЛОГ

"Той, що греблі рве".
Потерчата (двоє).

Русалка.
Водяник.

ДІЯ I

Дядько Лев.
Лукаш.
Русалка.
Лісовик.
Мавка.

Перелесник.
Пропасниця (без мови).
Потерчата.
Куць.

ДІЯ II

Мати Лукашева.
Лукаш.
Дядько Лев.
Мавка.
Русалка Польова.

Килина.
Русалка.
"Той, що в скалі сидить".
Перелесник.

ДІЯ III

Мавка.
Лісовик.
Куць.
Злидні.
Мати Лукашева.
Килина.

Хлопчик.
Лукаш.
Діти Килинині (без мови).
Доля.
Перелесник.

ELŐJÁTÉK

Irdatlan, sűrű erdőrengeteg Volinyban. Középen jókora tisztás, a tisztáson egy szomorú nyírfa és egy hatalmas őszereg tölgy. A tisztás széle zombékosba és nádasba megy át, egy helyütt meg haragoszöld ingoványba — ez az erdei tó partja. A tavat patak táplálja, amely a sűrűből tör elő, a tóba ömlik, majd a tó másik szélén tovaful és belevész a sűrűbe. A tó csöndes, békalencse és tavirózsa levelek borítják, de a közepén tiszta a víztükr.

Vad, rejtelmes zuga ez az erdőnek, de nem kietlen — lebilincselővé teszi a poleszjei erdők ábrándos szépsége.

Kora tavasz. Az erdő alján és a tisztáson már zöldül a kanalin és virít a hóvirág meg az álomfű. A fák még lombtalanok, de a rügyek már pattanásig duzzadtak. A tóra köd ereszkedett, amely hol lepelként elfekszik rajta, hol meg ide-oda áramlik a széllel, fel-felszakadozik, láttatva a halványkék vizet.

Az erdő egyszer csak susogni kezd, a patak megcsobban, felmorajlik, s medrében az árral együtt előrobog az erdőből az, „Aki gátakat ront” — fiatal, hirtelenszőke, kék szemű, heves, de könnyed mozgású legény; ruhája színeket játszik, a zavaros sárgától az élénk azúrkékig arannyal szikrázva csillog-villog. A patakából a tóba veti magát, forgolódik, csapkodja a tó álmos vizét; a köd eloszlik, előtűnik a tiszta kék víz.

„Aki gátakat ront”

Hegyről a völgybe
futok zúgva, bömbölve!
Hidakat bontok,
töltést, gátakat rontok,
s minek ember rekeszt tett:

ПРОЛОГ

Старезний, густий, предковичний ліс на Волині. Посеред лісу простора галява з плакучою березою і з великим прастарим дубом. Галява скраю переходить в куп'я та очерети, а в одному місці в ярозелену драговину — то береги лісового озера, що утворилося з лісового струмка. Струмок той вибігає з гущавини лісу, впадає в озеро, потім, по другім боці озера, знов витікає і губиться в хащах. Саме озеро — тиховоде, вкрите ряскою та лататтям, але з чистим плесом посередині.

Містина вся дика, таємнича, але не понура, — повна ніжної задумливої поліської краси.

Провесна. По узліссі і на галяві зеленіє перший ряст і цвітуть проліски та сон-трава. Деревя ще безлисті, але вкриті бростю, що от-от має розкритись. На озері туман то лежить пеленою, то хвилює од вітру, то розривається, odkриваючи блідо-блакитну воду. В лісі щось загомоніло, струмок зашумував, забринів, і вкупі з його водами з лісу вибіг "Той, що греблі рве" — молодий, дуже білявий, синьоокий, з буйними і разом плавкими рухами; одержа на йому міниться барвами, від каламутно-жовтої до ясно-блакитної, і поблискує гострими злоти-стими іскрами. Кинувшись з потока в озеро, він починає кружляти по плесі, хвилюючи його сонну воду; туман розбігається, вода синішає.

"Той, що греблі рве"

З гір на долину
біжу, стрибаю, рину!
Місточки збиваю,
всі гребельки зриваю,
всі гатки, всі запруди,

szabad útra ereszték
tavaszi árt, új vizeket,
pezsdíték ifjú szíveket!

*(Még erősebben csapkodja a vizet, alá-alámerül és felbuk-
kan, mintha keresne valamit a vízben.)*

Kispogányok

*(két satnya, sápadt gyermek fehér ingecskében; előbújnak a
gólyahír közül)*

Első

Mit locspocsolsz itt nálunk?

Második

Mért zavarod az álmunk?

Első

Minket anyánk lefektetett,
puha-puha ágyat vetett,
tett mohát — ne törje pőre
testünk — a kavicsra, kőre,
hullt avarral be is takart,
s dúdolt nékünk altatódalt:
„Tente, baba, tente,
aludj, két cseprente!”

Második

Miben jársz? Rosszban? Jóban?

що загатили люди, —
бо весняна вода,
як воля молода!

*(Хвилює воду ще більше, поринає і виринає,
мов шукаючи щось у воді).*

Потерчата

*(двоє маленьких бліденьких діток у біленьких
сорочечках виринають з-поміж латаття)*

Перше

Чого ти тут блудиш?

Друге

Чого зо сну нас будиш?

Перше

Нас матуся положила
і м'якенько постелила,
бо на ріння, на каміння
настелила баговиння
і лататтям повкривала,
і тихенько заспівала:
"Люлі-люлі-люлята,
засніть, мої малята!"

Друге

Чого ж ти тут шугаєш?

Első

Kit keresel a tóban?

„Aki gátakat ront”

A Vízitündért,
kiért csermelyt, folyót, ért
s minden vizet bejártam,
de sehol nem találtam.

Szeretem régen,
nincs párja földön, égen —
a habok lánya
szívem régi bálványa.
S egy éltem, egy halálom:
e tóban megtalálom!

(Hevesen csapkodja a vizet.)

Kispogányok

A tó vizét ne ontsd!
Kuckónkat el ne rontsd!
Kicsiny vacok a fészkünk,
anyánk csinálta nekünk,
mert apánk, ládd-é, nincsen,
ki ránk gonddal tekintsen.

(Rimánkodva belecsimpaszkodnak.)

Lebukkanunk a mélybe,
hol zord vizek vak éjbe
egy halász álmát őrzik —
a Tündér ott időzik!...

Перше

Кого ти тут шукаєш?

"Той, що греблі рве"

Тую Русалку,
що кохав я змалку,
бо водяній царівні
нема на світі рівні!

Збігав я гори,
доли, яри, ізвори, —
милішої коханки
нема від озерянки.
Зіб'ю всю вашу воду,
таки знайду ту вроду!

(Бурно мутить воду).

Потерчата

Ой леле! Не нуртуй!
Хатинки не руйнуй!
Печера в нас маленька,
що збудувала ненька,
убога наша хатка,
бо в нас немає татка...

(Чіпляються йому за руки, благаючи).

Ми спустимось на дно,
де темно, холодно,
на дні лежить рибалка,
над ним сидить Русалка...

„Aki gátaakat ront”

Hagyja ott, azt üzentem!
Jöjjön fel hozzám menten!

A kispogányok eltűnnek a tóban.

Várom repesve!

A tóból felbukkan a **Vízitündér**, csábosan elmosolyodik, tapsol örömében. Fején két koszorú: egy nagyobb, zöld és egy kisebb gyöngyház koronaféle, amelyről fátyol hull alá.

Vízitündér

Te vagy az, én gyönyörűségem?

„Aki gátaakat ront”

(fenyegetően)

Hol voltál, beste?

Vízitündér

(mintha a felé indulna, de hirtelen elúszik mellette)

Álmodoztam egész éjen
át — terólad, szép legényem!
Sűrű könnyeket hullattam,
ezüst kupába felfogtam,
s mire ideértél hozzám helybe,
színig telt a búmnak kelyhe...

"Той, що греблі рве"

Нехай його покине!
Нехай до мене зрине!

Потерчата поринають в озеро.

Виплинь же, мила!!

Русалка впливає і знадливо всміхається, радісно складаючи долоні. На ній два вінки — один більший, зелений, другий маленький, як коронка, перловий, з-під нього спадає серпанок.

Русалка

Се ти, мій чарівниченьку?!

"Той, що греблі рве"

(грізно)

Що ти робила?

Русалка

*(кидається немов до нього, але пропливає далі,
минаючи його)*

Я марила всю ніченьку
про тебе, мій паниченьку!
Ронила сльози дрібнії,
збирала в кінви срібнії,
без любої розмовоньки
сповнила вщерть коновоньки...

*(Összecsapja a kezét, majd kitárt karokkal ismét feléje indul,
de ismét kikerüli.)*

Vess bele egy pénzérmet,
s menten kicsordul érted!

(Csengőn felkacag.)

„Aki gátakat ront”

(csípősen)

A tavi népek is — na nézd! —
hát ők is szeretik a pénzt?

A Vízitündér ismét közeledik felé, de ő hirtelen elfordul tőle,
nagy örvényt kavarva.

Tündérnek itt tespedni!
Kergetni, hessegetni
a tó harcsáját, rákját
s ügyelni: le ne rágják
az üstökét szegénynek,
a szép halászlegénynek!

Vízitündér

(melléje úszik, elkapja a kezét és a szemébe néz)

Ó, mérges lettél?

(Incselkedve)

Valamit én is tudok ám,
lélekveszejtő cimborám!

(Сплескує руками, розкриває обійми, знов кидається до нього і знов минає).

Ось кинь на дно червінця,
поллються через вінця!

(Дзвінко сміється).

"Той, що греблі рве"

(З'їдливо)

То се й у вас в болоті
кохаються у злоті?

Русалка наближається до нього, він круто одвертається від неї, виром закрутивши воду.

Найкраще для Русалки
сидіти край рибалки,
глядіти неборака
від сома та від рака,
щоб не відгризли чуба.
Ото розмова люба!

Русалка

(підпливає близьенько, хапає за руки, заглядає в вічі)

Вже й розгнівився?

(Лукаво).

А я щось знаю, любчику,
хороший душогубчику!

(Halkan felnevet. „Aki gátakat ront” dühbe gurul.)

Hol tekeregtél?
Hisz elhagytad a tündért
a vízimolnárnéért.
Egész tél — nem nyúl farka,
s hát a molnárné nyalka.
Dől is hozzá a tallér,
a sok úri gavallér!

(Megfenyegeti és huncutul felkacag.)

Ej, ej, barátom,
csalfa vagy, csélcsap, látom,
s csodálkozz: megbocsátom,
hisz annyira szeretlek!

(Tréfás pátosszal)

Egy egész hosszú perzig hű maradok hozzád,
leszek egy perzig jámbor, engedelmes szolgád,
csalfaság, vízbe vetlek!
Vessz el! A változó víz
tükrén nyomot nem őriz,
akár a te hűséged
s az én keserűségem.

„Aki gátakat ront”

(hevesen felé nyújtja a karját)

Mondjuk ki hát a szent–a–béke törvényt.
Jer, ússzuk át az örvényt!

(Тихо сміється, він бентежиться).

Де ти барився?
Ти водяну царівну
зміняв на мельниківну!
Зимові — довгі ночі,
а в дівки гарні очі, —
недарма паничі
їй носять дукачі!

(Свариться пальцем на нього і дрібно сміється).

Добре я бачу
твою ледачу вдачу,
та я тобі пробачу,
бо я ж тебе люблю!

(З жартівливим пафосом).

На цілу довгу мить тобі я буду вірна,
хвилину буду я ласкава і покірна,
а зраду потоплю!
Вода ж не держить сліду
від рана до обіду,
так, як твоя люба,
або моя журба!

"Той, що греблі рве"

(поривчасто простягає їй обидві руки)

Ну, мир-миром!
Поплинем понад виром!

Vízitündér

(kézen fogja és sebesen forogni kezd vele)

Tavaszi fényben,
sárga fűvényen,
forgó örvényben
jöjj táncra vélem!
Hej! Hopp!

Sikonganak, pocskolódnak, paskolják a vizet. A víz csapkodja a partot, hogy szinte a sás is zizeg bele. Ijedt madárraj röppen fel a nádasból.

Vízbenlakó

(Felbukkan a tó közepén. Vénséges vén ősz apó, hínárral összecsapzott hosszú haja és hosszú fehér szakáll a derekáig ér. Ruhája iszap-színű, fején kagylókorona. Hangja tompa, de erős.)

Ki zavarja itt csöndes vizeinket?

A pocskolódo pár megtorpan, majd szétrebben.

Szégyellhesd, lányom! Idegennel játszol
vízikirálynő létedre? Gyalázat!

Vízitündér

Nem idegen, apókám! Nem ismersz rá?
Ő „Aki gátakat ront”!

Русалка

(береться з ним за руки і прудко кружляє)

На виру-вирочку,
на жовтому пісочку,
в перловому віночку
зав'юся у таночку!
Ух! Ух!

Ухкають, бризкають, плещуть. Вода б'ється в береги, аж осока шумить, і пташки зграями зриваються з очеретів.

Водяник

(Виринає посеред озера. Він древній, сивий дід, довге волосся і довга біла борода всуміш з баговинням звисають аж по пояс. Шати на ньому — барви мулу, на голові корона із скойок. Голос глухий, але дужий)

Хто тут бентежить наші тихі води?

Русалка з своєю парою спиняються і кидаються врозтіч.

Стидайся, дочко! Водяній царівні танки заводити з чужинцем?! Сором!

Русалка

Він, батьку, не чужий. Ти не пізнав?
Се ж "Той, що греблі рве"!

Vízbenlakó

Ismerem!

Bár vízi szerzet, nem közénk való.
Csapodár, álnok, alattomos fajzat.
Tavasszal eljő, tölti kedvét, tombol,
letépi mind a virágot a tóból,
mit a tündérek annyit dédelgetnek,
rémíti a sok kismadárt, a fűznek
gyökerét tépi, majdhogy ki nem dönti,
s szegény, elárvult kispogányainknak
pislogó mécsét vízzel teleönti.
Szaggatja, rontja sima partjaim,
s öreg magamnak nem hágy nyugtot, békét.
De nyáron hol van? Hol csatangol akkor,
mikor a nap a vizet szívja, issza,
mint telhetetlen griffmadár, a tóból,
s a hév sugártól eltikkad a nád,
szikkad a szittyó, sás a szomjú parton,
s a tavirózsa hervatag fejével
fonnyadtan mind a langyos vízbe kókad,
hol, merre jár?

Míg az apó beszél, az, „Aki gátakat ront” lopva int a Vízi-tündérnek, hívja, hogy szökjön meg vele az erdei patakon át.

„Aki gátakat ront”

(burkolt ugratással)

A tengereken, bátyó.
Segítségül hív mindig Okeánosz:
vizét a napnak ne hagyjuk felinni.
S a tengerek királya hogyha szólít,
hallgatnom kell rá — magad is tudod.

Та знаю, знаю!

Нерідний він, хоч водяного роду.
Зрадлива і лукава в нього вдача.
Навесні він нуртує, грає, рве,
зриває з озера вінок розкішний,
що цілий рік викохують русалки,
лякає птицю мудру, сторожку,
вербі-вдовиці корінь підриває
і бідним сиротят-потерчатам
каганчики водою заливає,
псує мої рівненькі береги
і старощам моїм спокій руйнує.
А влітку де він? Де тоді гасає,
коли жадібне сонце воду п'є
із келиха мого, мов гриф неситий,
коли від спраги никне очерет,
зоставшись на березі сухому,
коли, вмираючи, лілеї клонять
до теплої води голівки в'ялі?
Де він тоді?

Під час сеї мови "Той, що греблі рве" нишком киває
Русалці, ваблячи її втекти з ним по лісовому струмку.

"Той, що греблі рве"

(з укритою насмішкою)

Тоді я в морі, діду.
Мене на поміч кличе Океан,
щоб не спило і в нього чашу сонце.
Як цар морський покличе — треба слухать.
На те є служба, — сам здоровий знаєш.

Vízbenlakó

A tengereken kódorogsz... Nekem meg
ha nem segítne régi cimborám,
a kedves jóbarát — az őszi eső,
a párolgástól vesznem kén'!

„Aki gátakat ront” észrevétlenül a vízbe bújik.

Vízitündér

Apókám,
nem veszhetsz el a pára, mert belőle
ismét csak eső, víz lesz.

Vízbenlakó

Be okos vagy!
Eredj a vízbe, ne locsogj itt annyit.

Vízitündér

Mindjárt, apókám. S különben sincs már itt.
Mégfésülön a borzas part fűvét.

(Övéből gyöngyház fésűt vesz elő, fésülni kezdi a parti növényzetet.)

Vízbenlakó

Fésüld, magam is szeretem a rendet.
Fésüld csak, rendezd, én megvárom itt,
amíg elkészülsz. Egyengedd csak el
a tavirózsa leveleit szépen,
és öltsd össze a ráskaszőnyeget,
eltépte az a széltolonc.

Водяник

Еге ж, тоді ти в морі... А мені,
якби не помагав мій друг одвічний,
мій щирий приятель осінній дощик,
прийшлося би згинуть з парою!

"Той, що греблі рве" незамітно ховається в воду.

Русалка

Татусю!

не може пара згинутися, бо з пари
знов зробиться вода.

Водяник

Яка ти мудра!

Іди на дно! Доволі тут базікать!

Русалка

Та зараз, тату! Вже ж його немає.
Я розчешу поплутаний сікняг.

*(Виймає з-за пояса гребінку з мушлі,
чесе прибережне зілля).*

Водяник

Ну, розчеши, я сам люблю порядок.
Чеши, чеши. Я тута підожду,
поки скінчиш роботу. Ти поправ
латаття, щоб рівненько розстелилось,
та килим з ряски позшивай гарненько,
що той порвав пройдисвіт.

Vízitündér

Jó, meglesz.

Vízbenlakó komótosan elhelyezkedik a sás közt, figyeli a Vízitündér munkáját, közben lassan elbóbiskol.

„Aki gátakat ront”

(felbukkan a vízből, halkán odaszól a Vízitündérnek)

Rejtőzz a fűz mögé el!

A Vízitündér a fűz mögé bújik, vissza–visszasandítva Vízbenlakóra.

Ússzunk versenyt a széllel,
fel a forrásig,
s ahol mély örvény ásít,
s sebes sodrú az ár még,
befojtjuk a molnárnét!

(Megragadja a Vízitündér karját és gyorsan átgázol vele a tavon. A túlsó parton a Vízitündér megáll és felkiált.)

Vízitündér

Várj, beakadt a szoknyám egy faágba!

A Vízbenlakó felriad, eléjük vág és megfogja a Vízitündért.

Русалка

Добре, тату.

Водяник вигідно вкладається в очереті, очима слідкуючи роботу Русалчину; очі йому поволі заплющуються.

"Той, що греблі рве"

(виринувши, стиха до Русалки)

Сховайся за вербою!

Русалка ховається, оглядаючись на Водяника.

Поплинемо з тобою
ген на розтоки,
під бистрії лотоки,
зірвемо греблю рівну,
утопим мельниківну!

(Хапає Русалку за руку і швидко мчить з нею через озеро. Недалеко від другого берега Русалка спиняється і скрикує).

Русалка

Ой, зачепилася за дуб торішній!

Водяник прокидається, кидається навперейми і перехоплює Русалку.

Vízbenlakó

Hát így vagyunk?!... Te átkozott tekergő,
majd megtanítlak csábítani, csalni!
Bepanaszollak, meglásd, jó anyádnak,
a Hegyi Förgetegnek, s lesz majd néked!

„Aki gátakat ront”

(röhögve)

Addig is vígan élem a világom!
S tisztelek szépen minden Vízitündért!

(Beleveti magát a patakba és eltűnik.)

Vízbenlakó

(a Vízitündérhez)

Eredj a vízbe! Fel ne merj merülni
a tóból három holdas éjen át!

Vízitündér

(durcásan)

Mióta van az, hogy egy vízitündér
a tónak rabja? Én szabad vagyok!
Mint a szabad víz!

Водяник

То се ти так?! Ти, клятий баламуте,
ще знатимеш, як зводити русалок!
Поскаржуся я матері твоїй,
Метелиці Гірській, то начувайся!

"Той, що греблі рве"

(з реготом)

Поки що буде, я ще нагуляюсь!
Прощай, Русалонько, сповняй коновки!

(Кидається в лісовий струмок і зникає).

Водяник

(до Русалки)

Іди на дно! Не смій мені зринати
три ночі місячні поверх води!

Русалка

(пручаючись)

З якого часу тут русалки стали
невільницями в озері? Я вільна!
Я вільна, як вода!

Vízbenlakó

Birodalmaimban
a víznek partja, medre, gátja van.
Eredj a vízbe!

Vízitündér

Nem!

Vízbenlakó

Ah, nem akarsz?
Akkor ide a gyöngyházkoronát!

Vízitündér

Nem!
A tengerek királya nékem adta!

Vízbenlakó

Nem teheted föl, nem viselheted.
Szófogadatlan vagy, ezért még elvisz
„Aki a sziklában ül”.

Vízitündér

(rémülten)

Jaj, csak ezt ne!
Apókám, szót fogadok!

Водяник

В моїй обладі
вода повинна знати береги.
Іди на дно!

Русалка

Не хочу!

Водяник

А, не хочеш?
Віддай сюди вінець перловий!

Русалка

Ні!
То дарував мені морський царенко.

Водяник

Тобі вінця не прийдеться носити,
бо за непослух забере тебе
"Той, що в скалі сидить".

Русалка

(з жахом)

Ні, любий тату,
я буду слухатись.

Vízbenlakó

Tűnj a mélybe!

Vízitündér

(lassan a vízbe ereszkedik)

Megyek, megyek... De incselkedhetek majd
a halászokkal?

Vízbenlakó

Bánom én! Felőlem...

A Vízitündér nyakig a vízbe bújik, miközben panaszos mosollyal néz föl apjára.

Fura szerzet vagy, 'Sz jót akarok néked.
Megcsúfolt volna csak, meghurcolt volna
hegyi patakok sziklás, köves ágyán,
felhorzsolódott volna hattyú tested,
s egy száraz parton valahol galádul
ott hagyott volna.

Vízitündér

De mikor olyan szép!

Vízbenlakó

Megint ezt hajtod?

Водяник

То йди на дно.

Русалка

(поволі опускаючися в воду)

Я йду, я йду... А бавитися можна
з рибалкою?

Водяник

Та вже ж, про мене, бався.

Русалка спустилася в воду по плечі і, жалібно
всміхаючись, дивиться вгору на батька.

Чудна ти, дочко! Я ж про тебе дбаю.
Таж він тебе занапастив би тільки,
потяг би по колючому ложиську
струмочка лісового, біле тіло
понівечив та й кинув би самотню
десь на безвідді.

Русалка

Але ж він вродливий!

Водяник

Ти знов своєї?

Vízitündér

Nem, nem, nem! Megyek már!

(Elmerül a tóban.)

Vízbenlakó

(felnéz az égre)

Ereje van már ilyenkor a napnak...
Fülleszt a hőség! Frissüljünk fel kissé.

(Maga is elmerül.)

Русалка

Ні, ні, ні! Я йду!

(Поринає).

Водяник

(поглядаючи вгору)

Уже весняне сонце припікає...
Ху, душно як! Прохолодитись треба.

(Поринає й собі).

I. FELVONÁS

Ugyanaz a hely, de már nyílik a tavasz: az erdő alját mintha finom zöld fátyol borítaná, imitt-amott a fák koronája is zöldbe borult már. A tó színig tele vízzel, zöld part fogja körül, mint egy ruta-koszorú.

Az erdőből kijön a tisztásra **Lev apó** és nevelt fia, **Lukás**. Lev már öregember, komótos és igen jóságos arcú; hosszú haja, ami a poleszjei férfiaknál általános, fehér hullámokban omlik vállára a szürke nemezsapka alól; öltözéke vászonruha és világosszürke, csaknem fehér daróc szűr, lábán bocskor, kezében merítőháló (abroncsos háló), övszíjáról kés lóg, vállán széles bőrszíjon átvette hánccstarisznya.

Lukás nagyon fiatal, fekete szemű, szép szál legény; szemében még van valami gyermeteg; öltözéke szintén vászonruha, csak finomabb vászonból; szegett galléros, fehér azsúrdíszes, kívül viselt hosszú ingét piros öv szorítja derekához, gallérján és kézelőin piros zsinór a kötőlék, szűr nincs rajta; fején szalmakalap; övéről kés és hánccspohár fityeg.

A tópartra érve Lukás megáll.

Lev

Minek állsz meg? Itt nem lehet halászni.
Nem jó a hely: hínáros, ingoványos.

Lukás

Sípot szeretnék magamnak csinálni,
Olyan gyönyörű erre itt a nád.

ДІЯ I

Та сама містина, тільки весна далі поступила; узлісся наче повите ніжним зеленим серпанком, де-не-де вже й верховіття дерев поволочене зеленою барвою. Озеро стоїть повне, в зелених берегах, як у рутвянім вінку.

З лісу на прогалину виходять дядько Лев і небіж його Лукаш. Лев уже старий чоловік, поважний і дуже добрий з виду; по-поліському довге волосся білими хвилями спускається на плечі з-під сивої повстяної шапки-рогатки; убраний Лев у полотняну одежу і в ясно-сиву, майже білу свиту; на ногах постולי, в руках кловня (малий ятірець), коло пояса на ремінці ніжик, через плече виплетений з лика кошіль (торба) на широкому ремені. Лукаш — дуже молодий хлопець, гарний, чорнобривий, стрункий, в очах ще є щось дитяче; убраний так само в полотняну одежу, тільки з тоншого полотна; сорочка випущена, мережана біллю, з виложистим коміром, підперезана червоним поясом, коло коміра і на чохлах червоні застіжки: свити він не має; на голові бриль; на поясі ніжик і ківшик з лика на мотузку.

Дійшовши до берега озера, Лукаш зупинився.

Лев

Чого ж ти зупинився? Тут не можна
зайти по рибу. Мулко вельми, грузько.

Лукаш

Та я хотів собі сопілку втяти, —
хороший тут вельми очерет.

Lev

Dejszen van annyi sípod már!

Lukás

Na hány?

Van bodzafából, hársból meg fűzfából —
ennyi az összes. Kéne még egy nádsíp,
az szől csak szépen!

Lev

Töltsd hát, töltsd a kedved,
azért ad isten ünnepet. S hát holnap
hozzáfogunk a kunyhóépítéshez.
A jószágot is jó voln' kiterelni.
Nézd, milyen fű van már a bokrok alján!

Lukás

Hogy leszünk itt meg, hogy fogunk itt lakni?
Mondják a népnek: rontó, ártó hely...

Lev

Hát kinek hogy. Én, teszem azt, tudom jól,
mit kell kerülni, mitől kell vigyázni,
hová kell nyárfát, keresztet ledugni,
vagy hol elég, ha hármat köp az ember.
Vetünk a viskó elé csörgőmákat,
tárnicsot ültetünk a küszöb mellé —
elkerül akkor minden ártó szellem...
No én megyek, te pedig ahogy tetszik.

Лев

Та вже тих сопілок до лиха маєш!

Лукаш

Ну, кілька ж їх? — калинова, вербова
та липова, — ото й усі. А треба
ще й очеретяну собі зробити, —
та лепсько грає!

Лев

Та вже бався, бався,
на те бог свято дав. А взавтра прийдем,
то будем хижку ставити. Вже час
до лісу бидло виганяти. Бачиш,
вже онде є трава помежи рястом.

Лукаш

Та як же будемо сидіти тут?
Таж люди кажуть — тут непевне місце...

Лев

То як для кого. Я, небоже, знаю,
як з чим і коло чого обійтися:
де хрест покласти, де осику вбити,
де просто тричі плюнути, та й годі.
Посієм коло хижки мак-відюк,
терлич посадимо коло порога,
та й не приступиться ніяка сила...
Ну, я піду, а ти собі як хочеш.

Elválnak. Lukás a tóhoz megy, eltűnik a nádasban, Lev tovább megy a parton, míg elrejtik a fűzfák.

Vízitündér

(kiúszik a partra és kiabálni kezd)

Apó! Erdőnlakó! Segítség! Baj van!

Erdőnlakó

(tiszteletet parancsoló arcú, alacsony, szakállas, ürge apóka; kéreg színnű barna ruhában, nyusztprémsapkában)

Mit ordibálsz? Mi az?

Vízitündér

Egy legény jár itt,
sípot csinálni nádat vág!

Erdőnlakó

Ojjé!
Csak ennyi baj legyen! Be fösvény lettél!
Hajlékot fognak építeni itt e,
s én azt sem tiltom, csak az élő fákból
ne vágjanak ki.

Vízitündér

Ó, jaj nekem! Házat?
Emberek jönnek ide? Emberek a
szalmatetős viskókból? Hah! Szagát sem

Розходяться. Лукаш іде до озера і зникає в очереті. Лев іде понад берегом, і його не стає видно за вербами.

Русалка

(випливає на берег і кричить)

Дідусю! Лісовий! Біда! Рятуйте!

Лісовик

(малий бородатий дідок, меткий рухами, поважний обличчям; у брунатному вбранні барви кори, у волохатій шапці з куниці)

Чого тобі? Чого кричиш?

Русалка

Там хлопець
на дудки ріже очерет!

Лісовик

Овва!

Коби всієї біди! Яка скупа.
Ось тут мають хижку будувати, —
я їй то не бороню, аби не брали
сирого дерева.

Русалка

Ой леле! Хижу?

То се тут люди будуть? Ой ті люди
з-під стріх солом'яних! Я їх не зношу!

szenvedhetem a szalmatetős háznak!
A tóba fojtom: mossa el a vízár
a gyűlölt emberszagot! Hah! Szavamra,
mind elveszejtem őket!

Erdőnlakó

Csönd! Fékezd magad.

Hisz Lev apó lakik majd itt a házban,
ő meg barátunk. S kópéság csupán, ha
tárnicsal—mivel ijesztget bennünket.
Kedves öreg. Ha nem ő, itt e tölgynek,
mely látta annyi vad vigalmunk, táncunk,
s ismer erdei nagy őstítkokat —
e vén tölgyfának forgácsát se lelnéd.
A németek, már ők is kiszemelték
— hárman se tudták átérni a törzsét —,
majdnem kivágták. Adtak volna tallért,
vert pénzt, amin az ember kapva kap,
de Lev apó megesküdött: míg ő él,
e vén tölgyfának bántódása nem lesz.
Ősz szakállamra felfogadtam én is,
hogy Lev apó és minden ivadéka
baj nélkül járhat itt e rengetegben.

Vízitündér

Apám majd mind a vízbe fojtja őket!

Erdőnlakó

Merje megtenni! Addig lesz itt tó,
mert teleszórom száraz levelekkel!

Я не терплю солом'яного духу!
Я їх топлю, щоб вимити водою
той дух ненавидний. Залоскочу
тих натрутнів, як прийдуть!

Лісовик

Стій! — не квапся.

То ж дядько Лев сидітиме в тій хижі,
а він нам приятель. То він на жарт
осикою та терличем лякає.
Люблю старого. Таж якби не він,
давно б уже не стало сього дуба,
що стільки бачив наших рад і танців,
і лісових великих таємниць.
Вже німці міряли його, навколо
втрюх постававши, обсягли руками —
і ледве що стікло. Давали гроші,
таляри биті, людям дуже милі,
та дядько Лев залявся на життя,
що дуба він повік не дасть рубати.
Тоді ж і я на бороду залявся,
що дядько Лев і вся його рідня
повік безпечні будуть в сьому лісі.

Русалка

Овва! А батько мій їх всіх потопить!

Лісовик

Нехай не важиться! Бо завалю
все озеро гнилим торішнім листом!

Vízitündér

Ó borzalom, hogy félek! Ha—ha—ha!

(Eltűnik a tóban.)

Erdőnlakó morogva pipára gyújt, leül egy kidöntött fatörzsre. A nád közül furulyaszó hallik (az 1., 2., 3., 4. sz. dallam), halkan, bodrosan, s ahogy a zene élénkül, úgy élénkül meg minden az erdőben. Először a füzek és az égereken rezdülnek meg a barkák, majd a nyírfák lombja is susogni kezd. A tavon kinyílnak a fehér tündérrózsák, kibontja aranyló virágát a gólyahír. A csipkebokor bimbóba borul.

Egy csonka, félig kiszáradt vén fűz törzse mögül előjön **Móka**, élénkzöld ruhában, befont haja leeresztve, benne zöld szalag; karját kitarva nyújtózkodik, majd tenyerével végigsimít a szemén.

Móka

De hosszú volt az álom!

Erdőnlakó

Hosszú, lányom!

Az álomfű* már lassan elvirágzik.

Kakukkmadár a hangját próbálgatja,
s piros csizmában billegve az ágon
számlálni kezdi éveink nyarát.

Már visszajött a vándor fecske, gólya,
s versenyt úszkálnak — nézz a locska tóra —
a sárga pelyhes pöttöm vadkacsák.

* A kökörcsin ukrán népi neve. (A ford.)

Русалка

Ой лишечко, як страшно! Ха-ха-ха!

(Зникає в озері).

Лісовик, щось воркочучи, закурює люльку, сівши на заваленому дереві. З очеретів чуто голос сопілки (мелодії № 1, 2, 3, 4), ніжний, кучерявий, і як він розвивається, так розвивається все в лісі. Спочатку на вербі та вільхах замайоріли сережки, потім береза листом залепетала. На озері розкрились лілеї білі і зазолотіли квітки на лататті. Дика рожа появляє ніжні пуп'янки.

З-за стовбура старої розщепленої верби півусохлої виходить Мавка, в ясно-зеленій одежі з розпущеними чорними, з зеленим полиском, косами, розправляє руки і проводить долонею по очах.

Мавка

Ох, як я довго спала!

Лісовик

Довго, дочко!

Вже й сон-трава перецвітати стала.

От-от зозулька маслечко сколотить,

в червоні черевички убереться

і людям одмірятиме літа.

Вже з вирію попрілітали гості.

Он жовтими пушинками вже плавлють
на чистім плесі каченятка дикі.

Móka

Ki ébresztett fel?

Erdőnlakó

Nyilván a tavasz.

Móka

A tavasz, ó, így sohasem dalolt még,
mint most. Vagy ezt is álmodom talán?

Lukás ismét játszik (5. sz. dallam).

Nem... Hallga csak!... A tavasz zsong, zenél így?

Lukás tovább játssza az 5. dallamot, de közelebbről.

Erdőnlakó

Dehogy, dehogy. Egy fiú furulyázik.

Móka

Kicsoda? Csak nem „Aki gátakat ront”?
Óróla aztán nem gondoltam volna!

Erdőnlakó

Nem, ez emberi szerzet, Lev apónak
fogadott fia, Lukás.

Мавка

А хто мене збудив?

Лісовик

Либонь, весна.

Мавка

Весна ще так ніколи не співала,
як отепер. Чи то мені так снилось?

Лукаш знов грає (мелодія № 5).

Ні... стій... Ба! Чуеш?.. То весна співає?

Лукаш грає мелодію № 5, тільки ближче.

Лісовик

Та ні, то хлопець на сопілці грає.

Мавка

Який? Невже се "Той, що греблі рве"?
От я не сподівалася від нього!

Лісовик

Ні, людський хлопець, дядька Лева небіж,
Лукаш на ймення.

Móka

Nem ismerem.

Erdőnlakó

Először jár itt. Más erdők szülötte.
Odávaló a messzi fenyvesekbe,
hol a mi fajtánk szívesen telel;
özvegy anyjával félárván maradt,
Lev apó vette gondjaiba őket...

Móka

Szeretném látni egyszer, szemtől-szembe.

Erdőnlakó

Minek ő néked?

Móka

Biztosan nagyon szép!

Erdőnlakó

Ne vess te szemet emberek fiára.
Erdei lány vagy, bajt hozhat reád...

Móka

Apókám, ejnye, de szigorú lettél!
Kordában tartasz tán ezentúl, mint a
Vízbenlakó a Tündért?

Мавка

Я його не знаю.

Лісовик

Бо він уперше тут. Він здалека,
не з сих лісів, а з тих борів соснових,
де наша баба любить зимувати;
осиротів він з матір'ю-вдовою,
то дядько Лев прийняв обох до себе...

Мавка

Хотіла б я побачити його.

Лісовик

Та нащо він тобі?

Мавка

Він, певне, гарний!

Лісовик

Не задивляйся ти на хлопців людських.
Се лісовим дівчатам небезпечно...

Мавка

Який-бо ти, дідусю, став суворий!
Се ти мене отак держати будеш,
як Водяник Русалку?

Erdőnlakó

Nem, leányom,
azt nem teszem. A Vízbenlakó, ládd csak,
a maga sűrű, posvány mocsarába
mindent lehúz, mi élő. Én viszontag
a szabadságot tiszteletben tartom.
Játsszál a széllel, vagy ha kedved támad,
Tündelevénnyel; édesgesd magadhoz
erdők– s vizeknek minden szellemét,
de elkerüld az emberek ösvényét:
szabadság azon nem jár, csak a bánat
vonszolja rajta terhét. Elkerüld hát:
ha egyszer rálépsz — szabadságod elvesz!

Móka

(nevetve)

Hogy lenne az, hogy: szabadság — és elvesz?
Talán ahogy a szél is eltűnik?

Erdőnlakó válaszolni akar, de megjelenik a furulyázó **Lukás**.
Erdőnlakó és Móka elrejtőzik.

Lukás késével meg akarja hasítani a nyírfát, hogy az nedvet
eresszen. Móka odaugrik és megragadja a kezét.

Móka

Ne bánts! Ne bánts! Ne vágd a fát! Ne ölj!

Lukás

Miket beszélsz, te lányka? Méghogy ölnék!
Csak meg akartam hasgatni a nyírfát
a nedveért.

Лісовик

Ні, дитинко,
я не держу тебе. То Водяник
в драговині цупкій привик одвіку
усе живе засмоктувати. Я
звук волю шанувати. Грайся з вітром,
жартуй із Перелесником, як хочеш,
всю силу лісову і водяну,
гірську й повітряну приваб до себе,
але минай людські стежки, дитино,
бо там не ходить воля, — там жура
тягар свій носить. Обминай їх, доню:
раз тільки ступиш — і пропала воля!

Мавка

(сміється)

Ну, як-таки, щоб воля — та пропала?
Се так колись і вітер пропаде!

Лісовик хоче щось відмовити, але виходить Лукаш із сопілкою. Лісовик і Мавка ховаються.

Лукаш хоче надрізати ножем березу, щоб сточити сік, Мавка кидається і хапає його за руку.

Мавка

Не руш! Не руш! Не ріж! Не убивай!

Лукаш

Та що ти, дівчино? Чи я розбійник?
Я тільки хтів собі вточити соку
з берези.

Móka

Ne tedd! Hisz az a vére!
Ne szomjúhozod az én nővérkém vérét!

Lukás

Te nővérednek mondod ezt a nyírfát?
Ki vagy te, lányka?

Móka

Az erdei Móka.

Lukás

(nem annyira csodálkozva, mint inkább figyelmesen nézegeti)

Hát te vagy az? Az öregektől sokszor
hallottam rólad, de mióta élek,
nem láttalak.

Móka

S szerettél volna látni?

Lukás

Mért ne?... Különben hajszálra olyan vagy,
akár egy lány... nem is, inkább kisasszony,
kezed fehér, a termeted törékeny,
csak másképp öltöazol, mint nálunk szoktak.
S a szemed mért nem zöld?

(Merőn nézi.)

Мавка

Не точи! Се кров її.
Не пий же крові з сестроньки моєї!

Лукаш

Березу ти сестрою називаєш?
Хто ж ти така?

Мавка

Я — Мавка лісова.

Лукаш

(не так здивовано, як уважно придивляється до неї)

А, от ти хто! Я від старих людей
про мавок чув не раз, але ще зроду
не бачив сам.

Мавка

А бачити хотів?

Лукаш

Чому ж би ні?... Що ж, — ти зовсім така,
як дівчина... ба ні, хутчій як панна,
бо й руки білі, і сама тоненька,
і якось так убрана не по-наськи...
А чом же в тебе очі не зелені?

(Придивляється).

De zöld már,
pedig olyan volt színe, mint az égnek...
Most pedig szürke, szürke, mint a felhő.
S most átváltozott tiszta feketére,
vagy tán barnára... De csodálatos vagy!

Móka

(elmosolyodik)

Mondd, tetszem néked?

Lukás

(szégyenlősen)

Honnan tudjam én ezt?

Móka

(nevetve)

Ki tudja hát?

Lukás

(teljes zavarban)

Ej, olyanokat kérdesz!

Móka

(őszinte csodálkozással)

Miért ne kérdezhetném ezt meg tőled?
A vadrózsa is azt kérdi az ágon:

Та ні, тепер зелені... а були,
як небо, сині... О! Тепер вже сиві,
як тая хмара... ні, здається, чорні,
чи, може, карі... Ти таки дивна!

Мавка

(усміхаючись)

Чи гарна ж я тобі?

Лукаш

(соромлячись)

Хіба я знаю?..

Мавка

(сміючись)

А хто ж те знає?

Лукаш

(зовсім засоромлений)

Ет, таке питаєш!..

Мавка

(щиро дивуючись)

Чому ж сього не можна запитати?
Он бачиш, там питає дика рожа:

„Van-e szebb nálam?”
S a kőris bólint, azt felelve rája:
sehol sincs párja!

Lukás

Én nem is sejtettem, hogy így beszélnek.
Azt hittem, hogy a fák, virágok némák.

Móka

Nem néma itt az erdőn senki, semmi.

Lukás

Te talán mindig itt ülsz az erdőben?

Móka

Mióta élek, nem voltam el innen.

Lukás

S mondd csak, mióta vagy te a világon?

Móka

Ezen még soha el nem gondolkoztam...

(Eltűnődik.)

Úgy tűnik, mintha mindig éltem volna...

"Чи я хороша?"
А ясень їй киває в верховітті:
"Найкраща в світі!"

Лукаш

А я й не знав, що в них така розмова.
Я думав — дерево німе, та й годі.

Мавка

Німого в лісі в нас нема нічого.

Лукаш

Чи то ти все отак сидиш лісі?

Мавка

Я зроду не виходила ще з нього.

Лукаш

А ти давно живеш на світі?

Мавка

Справді,
ніколи я не думала про те...

(Задумується).

Мені здається, що жила я завжди...

Lukás

S vajon mindig ilyen voltál, mint most?

Móka

Azt hiszem, ilyen...

Lukás

S ki a rokonságod?
Vagy talán senkid sincs?

Móka

Már hogyne volna!
Az Erdőnlakó, úgy hívom: „apókám”,
ő meg engem: „lányom” vagy „gyermekem”.

Lukás

S kid ő neked: apád vagy nagyapád?

Móka

Nem tudom. De nem mindegy az?

Lukás

(nevet)

Nahát!

Furcsák vagytok ti, erdeiek. Aztán
van-e anyád, nagyanyád vagy hogy mondjam?..

Лукаш

Ї все така була, як от тепер?

Мавка

Здається, все така...

Лукаш

А хто ж твій рід?
Чи ти його зовсім не маєш?

Мавка

Маю.
Є Лісовик, я зву його: "дідусю",
а він мене: "дитинко" або "доню".

Лукаш

То хто ж він — дід чи батько?

Мавка

Я не знаю.
Хіба не все одно?

Лукаш

(сміється)

Ну, та й чудні ви
отут у лісі! Хто ж тобі тут мати,
чи баба, чи вже як у вас зовуть?

Móka

Úgy gondolom gyakorta, hogy e redves,
vénséges vén fűz — ez az én anyácskám.
Hajlékot ad a hosszú télen át,
jó ágyat készít puha korhalékból,
lehulló lombból.

Lukás

Tán biz' itt teleltél?
Mit csináltál itt egész télen át?

Móka

Semmit. Aludtam. Ki dolgozik télen?
Alszik az erdő, a nádas, a tó.
Zörgött a vén fűz: „Aludjál nyugodtan...”
S én mindig fehér álmokat álmodtam:
színezüst mezőn gyémánt sziporkázott,
soha nem látott jószagú virágok,
fénylők, fehérek köszöntek felém,
szelíd csillagok szikráztak elém
fehér halomba, halkan záporozva,
hótiszta, fehér káprázatot hozva,
kristály csillogást fehér álom-vízen...
Aludtam. És oly könnyű volt a szívem.
Fehér álmaim rózsaszín sejtelmek
azsúrja szőtte át — csupa rejtelmek! —
s ábrándok keltek, szelídek, nyugodtak,
csöndesek, nem mint nyáron lenni szoktak...

Lukás

(álmélkodva)

Мавка

Мені здається часом, що верба,
ота стара, сухенька, то — матуся.
Вона мене на зиму прийняла
і порохном м'якеньким устелила
для мене ложе.

Лукаш

Там ти й зимувала?
А що ж ти там робила цілу зиму?

Мавка

Нічого. Спала. Хто ж зимою робить?
Спить озеро, спить ліс і очерет.
Верба рипіла все: "Засни, засни..."
Ї снилися мені все білі сни:
на сріблі сяли ясні самоцвіти,
стелилися незнані трави, квіти,
блискучі, білі... Тихі, ніжні зорі
спадали з неба — білі, непрозорі —
і клалися в намети... Біло, чисто
попід наметами. Ясне намисто
з кришталю грає і ряхтить усюди...
Я спала. Дихали так вільно груди.
По білих снах рожевії гадки
легенькі гаптували мережки,
і мрії ткались золото-блакитні,
спокійні, тихі, не такі, як літні...

Лукаш

(заслухавшись)

Hogy tudsz beszélni!

Móka

Szívesen figyelsz rám?

Lukás bólint.

A te furulyád ékeőbb beszédű.
Játssz nékem, én meg ringatom magam!

Móka összefon két hosszan lecsüngő nyírfaágat, beleül és ringatózni kezd, mint egy bölcsőben. Lukás a tölgyfának dőlve játssza a 6., 7. és 8. dallamot, közben le nem veszi a szemét Mókáról. Tavaszhívogatókat játszik. Lukás játékát hallgatva Móka akaratlanul dúdolni kezdi halkán a 8. dallamot, és Lukás ezt megismétli neki. Az ének és a zene unisono.

Móka

Milyen édes hangzat!
Mennyire felzaklat!
Szétfeszíti fehér keblemm, kitepi a szívem!

A tavaszhívogató hangjaira ráfelel a kakukk, majd a fülemüle, kibontja szirmait a vadrózsa, fehérlik a bangita virága, a galagonya szégyenlősen rózsállik, még a levéltelen, fekete kökénybokr is zsenge virágokat bont.

Móka elbűvölten, lassan ringatózik, mosolyog, de szemébe könnyeket lop valami bánat. Lukás észreveszi ezt és abbahagyja a furulyázást.

Lukás

Leány, te sírsz?

Як ти говориш...

Мавка

Чи тобі так добре?

Лукаш потакує головою.

Твоя сопілка має кращу мову.
Заграй мені, а я поколишуся.

Мавка спітає довге віття на березі, сідає в нього й гойдається тихо, мов у колисці. Лукаш грає соло мелодії № 6, 7 і 8, прихилившись до дуба, і не зводить очей з Мавки. Лукаш грає веснянки, Мавка, слухаючи, мимоволі озивається тихесенько на голос мелодії № 8, і Лукаш їй приграє вдруге мелодію № 8. Спів і грає в унісон.

Мавка

Як солодко грає,
як глибоко крає,
розтинає білі груди, серденько виймає!

На голос веснянки відкликається зозуля, потім соловейко, розцвітає яріше дика рожа, біліє цвіт калини, глос соромливо, рожевіє, навіть чорна безлиста тернина появляє ніжні квіти.

Мавка, зачарована, тихо колишеться, усміхається, а в очах якась туга аж до сліз; Лукаш, завваживши те, перестає грати.

Лукаш

Ти плачеш, дівчино?

Móka

Már hogy sírnék?

(Végigsimít a szempilláin.)

Valóban...

De nem, nem, mégsem! Ez az esti harmat.
Leszáll a nap... A tó vizét az alkony
ködökbe vonja, nézd...

Lukás

Hol még az este!

Móka

Nem akarsz, hogy e nap véget érjen?

Lukás rábólint, hogy nem akarja.

Mért?

Lukás

Visszavisz a faluba Lev apó.

Móka

Szeretnél itt maradni vélem?

Lukás igent bólint.

Мавка

Хіба я плачу?

(Проводить рукою по очах).

А справді... Ні-бо! То роса вечірня.
Заходить сонце... Бач, уже встає
на озері туман...

Лукаш

Та ні, ще рано!

Мавка

Ти б не хотів, щоб день уже скінчився?

Лукаш хитає головою, що не хотів би.

Мавка

Чому?

Лукаш

Бо дядько до села покличуть.

Мавка

А ти зо мною хочеш бути?

Лукаш киває, потакуючи.

Látod,
akár a kőris, te is úgy beszélsz most.

Lukás

(nevetve)

Tanulnom kell az erdei beszédet,
hiszen a nyarat itt töltöm.

Móka

(örvendezve)

Valóban?

Lukás

Holnap, ha élünk, építkezni kezdünk.

Móka

Kalyibát építtek?

Lukás

Nem, tán egy viskót,
esetleg házat...

Móka

Akár a madárcák:
sűrögtök, szorgoskodtok, fészket raktok,
majd otthagyjátok.

Бачиш,
і ти немов той яшень розмовляєш.

Лукаш

(сміючись)

Та треба по-тутешньому навчитись,
бо маю ж тут літувати.

Мавка

(радо)

Справді?

Лукаш

Ми взавтра й будуватися почнемо.

Мавка

Курінь поставите?

Лукаш

Ні, може, хижку,
а може, й цілу хату.

Мавка

Ви — як птахи:
клопочетесь, будете кубельця,
щоб потім кинути.

Lukás

Nem, mi úgy építjük,
örökre, érted?

Móka

Örökre? Hisz monddod,
hogy csak a nyarat töltöd itt minálunk.

Lukás

(zavarban)

Magam sem tudom... Azt mondta Lev apó,
kapok itt egy kis földecskét meg házat,
mert meg akarnak nősíteni ősszel.

Móka

(nyugtalankodni kezd)

Kit veszel el?

Lukás

Azt nem mondta a bácsi,
talán még nem is nézték ki a lányt.

Móka

Hát te nem tudsz magadnak párt találni?

Лукаш

Ні, ми будуєм
навіки.

Мавка

Як навіки? Ти ж казав,
що тільки літувати будеш тут.

Лукаш

(ніяково)

Та я не знаю... Дядько Лев казали,
що тут мені дадуть ґрунтець і хату.
бо восени хотять мене женити...

Мавка

(з тривогою)

З ким?

Лукаш

Я не знаю. Дядько не казали,
а може, ще й не напитали дівки.

Мавка

Хіба ти сам собі не знайдеш пари?

Lukás

(ránéz Mókára)

Lelnék is tán, de hát...

Móka

De hát mi?

Lukás

Semmi...

*(Játszani kezd a furulyán valami nagyon búsat, panaszosat
(a 9. dallamot),
majd leejti a kezét és elgondolkozik.)*

Móka

(rövid hallgatás után)

Vajon az emberek hosszú időre
választanak maguknak párt?

Lukás

Örökre!

Móka

Úgy, mint a gerlék... Hányszor elfigyeltem,
hogy csókolóznak, s meg is irigyeltem...
Mégis, legjobban szeretem a nyírfát,
azért is hívom nővérkémnek, csak hát

Лукаш

(поглядаючи на неї)

Я, може б, і знайшов, та...

Мавка

Що?

Лукаш

Нічого...

*(Пограває у сопілку стиха щось дуже жалібненьке
(мелодія № 9),
потім спускає руку з сопілкою і замислюється).*

Мавка

(помовчавши)

Чи у людей паруються надовго?

Лукаш

Та вже ж навік!

Мавка

Се так, як голуби...

Я часом заздрила на їх: так ніжно
вони кохаються... А я не знаю
нічого ніжного, окрім берези,
за те ж її й сестрицею взиваю;

nagyon szomorkás, sápadt és búsongó,
lehajló ága bánatokat zsongó —
sokszor sírás fog el, ha rája nézek.
Az éger érdes — nem szeretem, s félek
a nyárfától, mert mindig megremegtet,
maga is félős: egész lombja reszket.
A tölgyek kevélyek. A csipkerózsza,
kőkény, gledícsia gőgös, szúrós. A
juharfa, jávor, kőris büszke, döllyfős.
A bangita hivalkodó, közömbös
minden iránt e teremtet világon.
Tavaly talán még én is olyan voltam,
de most — nem is tudom, miért — már bánom...
Ha meggondolom: teljesen magányos
vagyok e rengetegben...

(Szomorúan eltűnődik.)

Lukás

Hát a fűzfád?
Hiszen az előbb azt mondtad: anyád.

Móka

A fűzfa?... Hát... télen hajlékot ád az,
de nyáron... látod: levéltelen, száraz,
recseg-ropog, a telet emlegetve...
Magányos vagyok én e rengetegbe...

Lukás

De hiszen nemcsak fák vannak az erdőn, —
vannak itt még sok másféle erők.

але вона занадто вже смутна,
така бліда, похила та журлива, —
я часто плачу, дивлячись на неї.
От вільхи не люблю — вона шорстка.
Осика все мене чогось лякає;
вона й сама боїться — все тремтить.
Дуби поважні надто. Дика рожа
задирлива, так само й глід, і терен.
А ясень, клен і явір — гордовиті.
Калина так хизується красою,
що байдуже їй до всього на світі.
Така, здається, й я була торік,
але тепер мені чомусь те прикро...
Як добре зважити, то я у лісі
зовсім самотня...

(Журливо задумується).

Лукаш

А твоя верба?
Таж ти її матусею назвала.

Мавка

Верба?.. Та що ж... в їй добре зимувати,
а літом... бач, вона така суха,
і все рипить, все згадує про зиму...
Ні, я таки зовсім, зовсім самотня...

Лукаш

У лісі ж не самії дерева, —
таж тут багато різної є сили.

(Kissé csípősen.)

Mit sajnáltatod magad, hallottuk mi,
hogy mulatoztok, táncoltok, tomboltok!

Móka

Az mind olyan csak, mint a hirtelen szél, —
felkerekedik, száguld — s abbahagyja.
Olyasmi nálunk nincsen, hogy „örökké”.

Lukás

(közelebb lép)

S szeretnéd, hogyha...

Hirtelen felhangzik Lev apó kiáltása.

Lev hangja

Hé, Lukás, ohó,
oho—hó! Merre vagy?

Lukás

(visszakiált)

Megyek már!

Lev hangja

Jöjj iziben!

(Трохи ущипливо).

Вже не прибіднюйся, бо й ми чували
про ваші танці, жарти та зальоти!

Мавка

То все таке, як той раптовий вихор, —
от налетить, закрутить та й покине.
В нас так нема, як у людей, — навіки!

Лукаш

(приступаючи ближче)

А ти б хотіла?..

Раптом чутно голосне гукання дядька Лева.

Голос

Гов, Лукашу, гов!
Го-го-го-го! А де ти?

Лукаш

(відзивається)

Ось я йду!

Голос

А йди хутчій!

Lukás

Ugyan, de türelmetlen!

(Kiált.)

Megyek, megyek már!

(Indul.)

Móka

Visszajössz?

Lukás

Ha tudnám!

(Eltűnik a part menti bozótban.)

Az erdő sűrűjéből kiszalad a **Tündelevény** — villogó szemű, fekete szemöldökű szép legény, vörös ruhában, vörös, dús haja lángolva lobog utána. Meg akarja ölelni Mókát, de az kitér az ölelés elől.

Móka

Hagyj békén!

Tündelevény

Aztán mért?

Лукаш

Ото ще нетерплячка!

(Відгукується).

Та йду вже, йду!

(Подається йти).

Мавка

А вернешся?

Лукаш

Не знаю.

(Іде в прибережні хащі).

З гущавини лісу вилітає Перелесник — гарний хлопець у червоній одежі, з червонястим, буйно розвіяним, як вітер, волоссям, з чорними бровами, з блискучими очима. Він хоче обняти Мавку, вона ухиляється.

Мавка

Не руш мене!

Перелесник

А то чому?

Móka

Eredj magadnak!

Menj a mezőre, nézd meg, zöldül-e.

Tündelevény

Minek nekem a mező?

Móka

Hiszen ott van

a Mezőtündér, ott vár rád a rozsban.

Már fonja is tán a koszorút néked

tavaszi zsenge zöldből, levelekből.

Tündelevény

Már elfeledtem őt.

Móka

Engem felejts el.

Tündelevény

No ne kötekedj! Jöjj velem, repüljünk!

Megmutatom a zöld hegyeket néked —

annyiszor vágtál fenyves erdőt látni.

Móka

Most már nem vágyom.

Мавка

Іди,
поглянь, чи в полі рунь зазеленіла.

Перелесник

Мені навіщо тая рунь?

Мавка

А там же
твоя Русалка Польова, що в житі.
Вона для тебе досі вже вінок
зелено-ярий почала сплітати.

Перелесник

Я вже її забув.

Мавка

Забудь мене.

Перелесник

Ну, не глузуй! Ходи, полетимо!
Я понесу тебе в зелені гори, —
ти ж так хотіла бачити смереки.

Мавка

Тепер не хочу.

Tündelevény

Úgy? Aztán miért nem?

Móka

Elment a kedvem tőle.

Tündelevény

Mi a ménkű?

Hogyhogy elment a kedved?

Móka

Úgy, hogy elment.

Tündelevény

(körvilág)

Szálljunk a hegyekbe! Nővéreim várnak,
a hegyi tündérek, kik szabadon szállnak,
a rét fűvén szilaj körbe-táncot járnak,
villámként cikáznak.

Páfrány virágából egész csokrot tépek,
fátyolt fehéríték nyári havon néked,
égi csillagokból koszorú-fejéket

fonok csodaszépet,

Kígyókirálynőtől elveszem zöld pástját,
válladra terítem gyémántos palástját,
égbenyúló hegylánc lesz a védőbástyád.

Szeress szerelemmel!

Este is meg reggel
rubintos ruhákat

Перелесник

Так? А то чому?

Мавка

Бо відхотілося.

Перелесник

Якісь химери!

Чом відхотілося?

Мавка

Нема охоти.

Перелесник

(услесливо в'ється коло неї)

Линьмо, линьмо в гори! Там мої сестриці,
там гірські русалки, вільні Літавиці,
будуть танцювати коло по травиці,
наче блискавиці!

Ми тобі знайдемо з папороті квітку,
зірвем з неба зірку, золоту лелітку,
на снігу нагірнім вибілимо влітку
чарівну намітку.

Щоб тобі здобути лісову корону,
ми Змію-Царицю скинемо із трону,
і дамо крем'яні гори в оборону!

Будь моя кохана!

Звечора і зрана
самоцвітні шати

hozok néked százat.
Királynővé teszek,
tenyeremre veszek,
szárnyaimon viszek
bíbor tengerekre, hol az ég dús napja
titkos mély vizekbe rejti aranyát.
Belesünk ablakán a hajnal-időnek,
hol csillag–takácsok ezüst sugárt szőnek,
s készítik az árnyék bársony fátyolát.
Aztán pirkadatkor, ha a szép nap feljő,
s elindul nyájjastul a sok bárányszerű
vizet inni, ahol földet ér az égbolt,
megpihenünk ketten virágos...

Móka

(türelmetlenül)

Elég volt!

Tündelevény

Milyen ingerülten félbeszakítottál!

(Szomorkásan, de egyben huncutul.)

Tán a tavalyi nyár eszedbe sem jut már?

Móka

(közömbösen)

Ó, a tavalyi nyár olyan régen elmúlt!
Ami bennem dalolt, télen át elhalkult.
Már el is feledtem!

буду приношати
і віночок плести,
і в таночок вести,
і на крилах нести
на моря багряні, де багате сонце
золото ховає в таємну глибіню.
Потім ми заглянем до зорі в віконце,
зірка-пряжа вділить срібне волокно,
будем гаптувати оксамитну тінь.
Потім, на світанні, як біляві хмари
стануть покрай неба, мов ясні отари,
що холодну воду п'ють на тихім броді,
ми спочинем любо на квітчастім...

Мавка

(нетерпляче)

Годі!

Перелесник

Як ти обірвала річ мою сердито!

(Смутно і разом лукаво).

Ти хіба забула про торішнє літо?

Мавка

(байдуже)

Ох, торішнє літо так давно минуло!
Що тоді співало, те в зимі заснуло.
Я вже й не згадаю!

Tündelevény

(rejtélyesen emlékeztetve)

S a tölgyesben, ketten?..

Móka

Mi volt ott? Eprészni, gombászni akartam...

Tündelevény

S lábam nyomát lested a zörgő avarban!

Móka

Meg komlóvirágot szedtem a ligetben!

Tündelevény

Puha ágyat vetni, ahol veled ketten...

Móka

Nem! Hajamba tűzni szedtem a virágot!

Tündelevény

Hátha szívesebben megölel a párod!..

Móka

Ringatott a nyírfa, nekem nem kellettél.

Перелесник

(таємниче нагадуючи)

А в дубовім гаю?..

Мавка

Що ж там? Я шукала ягідок, грибків...

Перелесник

А не приглядалась до моїх слідків?

Мавка

В гаю я зривала кучерики з хмелю...

Перелесник

Щоб мені послати пишную постелю?

Мавка

Ні, щоб перевити се волосся чорне!

Перелесник

Сподівалась: може — миленький пригорне?

Мавка

Ні, мене береза ніжно колихала.

Tündelevény

Én azt hiszem mégis... valakit szeretnél!

Móka

Nem mondom meg néked!
Kérdezd meg a rétet.
Én addig hajamba friss kankalint tépek...

(Elindul az erdő felé.)

Tündelevény

Vigyázz, el ne mossa harmata az éjnek!

Móka

Megszárítja szellő,
harmaton szökellő,
meg a nap, ha kél!

(Eltűnik az erdőben.)

Tündelevény

Várj! Maradj! A bánat
elemészt utánad!
Hová rejtőztél?

Maga is az erdőbe szalad. A fák között kis ideig még meg-
megvillan vörös ruhája, míg az erdő visszahangozza a kiáltást:
„Hová rejtőztél?”

Az erdőben vörös alkonyi fény villószik, majd lassan kihuny.
Fehér köd ereszkedik a tóra.

Перелесник

А проте... здається... ти когось кохала?

Мавка

Ха-ха-ха! Не знаю!

Попитай у гаю.

Я піду квітчати дрібним рястом коси...

(Подається до лісу).

Перелесник

Ой гляди! Ще змиють їх холодні роси!

Мавка

Вітерець повіє,

сонечко пригріє,

то й роса спаде!

(Зникає в лісі).

Перелесник

Постривай хвилину!

Я без тебе гину!

Де ти? Де ти? Де?

Біжить і собі в ліс. Поміж деревами якусь хвилину маячить його червона одіж і, мов луна, озивається: "Де ти? Де?.."

По лісі грає червоний захід сонця, далі погасає. Над озером стає білий туман.

A tisztásra lép Lev apó és Lukás.

Lev

(mérgesen morfondíroz)

Vesznél el, átkozott Vízbenlakó!
Alig eveztem ki a vízközépre
lélekvesztőmmel, hogy keresztülvágjak
a túlsó partra — hát nem aláúszott
a csónaknak, oszt' úgy megfogta, hogy se
ide, se oda! Kis híján befúltam!
De én sem voltam ám rest, megragadtam
csúf szösz-szakállát, kezemre tekertem,
s elő a kést az övemből — bizistók
levágom tőből! De a beste fajzat
olyat rúgott, hogy felborult a csónak!
Alig tudtam a partra evickélni,
a hal is ott veszett... Aj, hogy az a sistergős...

(Lukáshoz)

S még te is, mintha elnyelt voln' a föld!
Kereslek, hívlak, szinte tűvé teszek!
Hol tekeregtél?

Lukás

Itt voltam, ha mondom,
sípot csináltam.

Lev

Valahogy sokáig
csinálod azt a sípot, ha csinálod!

Дядько Лев і Лукаш виходять на галяву.

Лев

(сердито воркоче)

Той клятий Водяник! Бодай би всох!
Я, наловивши риби, тільки вплив
на плесо душогубкою, — хотів
на той бік передатися, — а він
вчепився цупко лапою за днище
та й ані руш! Ще трохи — затопив би!
Ну й я ж не дурень, як засяг рукою
за бороду, то й замотав, як мичку,
та ножика з-за пояса, — бігме,
так і відтяв би! Та проклята ж пара —
штурхіць! — і перекинула човна!
Я ледь що вибрався живий на берег
і рибу розгубив... А щоб ти зслиз!

(До Лукаша).

А тут іще й тебе щось учепило, —
кричу, гукаю, кличу — хоч ти згинь!
І де ти диявся?

Лукаш

Та кажу ж — був тут,
вирізував сопілку.

Лев

Щось довгенько
вирізуєш, небоже, сопілки!

Lukás

(zavarban)

Apókám, nézd...

Lev

(elmosolyodik és megenyhül)

Ej, ne tanulj hazudni,
fiatal vagy még. Kár lenne a szóért.
Eredj, nézz inkább egy kis száraz rőzsét
s gerjessz tüzet, — tán megszáradnék kissé,
hogy megyek haza csuromvíz ruhában?
S míg ballagdálunk, nyomunkba szegődhet
— ne ide legyen mondva — a gonosz,
míg hazaérünk, lelkünk is kirázza.

Lukás bemegy az erdőbe, hallani, hogy zörög a száraz
gallyakkal.

Lev

*(leül a tölgy alá egy göcsörtös gyökérre és megpróbál tüzet
csíholni, hogy pipára gyújtson)*

Na persze, gyúl! Hisz facsarni lehetne:
vizes a tapló... Hogy nem tud rád jönni
a hidegrázás!.. Nem nőtt-e a tölgyfán
friss tapló?

(Tapogatózva taplót keres a fa törzsén.)

Лукаш

(ніяково)

Або ж я, дядьку...

Лев

(усміхнувся і подобрів)

Ей, не вчись брехати,
бо ще ти молодий! Язика шкода!
От ліпше хмизу пошукай по лісі
та розпали вогонь, — хоч обсушуся,
бо як його таким іти додому?
Поки дійдем, ще й тая нападе —
не тута споминаючи — цур-пек! —
а потім буде душу витрясати...

Лукаш іде в ліс; чутно згодом, як він хрюскає сухим гіллям.

Дядько Лев

(сідає під дубом на грубу коренину і пробує викресати вогню, щоб запалити люльку)

Аякже! Викрешеш! Ї губка змокла...
і трут згубився... А, нема на тебе
лихої трясці!.. Чи не наросла
на дубі свіжа?

(Обмацує дуба, шукаючи губки).

A ködlepte tóból **fehér nőalak** bukkan fel, inkább ködgomolyaghoz, mint emberhez hasonló; hosszú fehér karjait előre nyújtva, vékony ujjaival markolászva közeledik Lev apó felé.

Lev

(elszörnyedve)

Hát ez meg miféle szerzet?

Aha! Tudom már! Jó, hogy észrevettem!...

(Felocsúdva, tarisznyájából gyökereket, füveket vesz elő és a kísértet felé tartja, mintegy védekezve. A kísértet meghátrál kisé. Lev elkezd és egyre gyorsabban folytatja a ráolvasást.)

Lebeke szellem,
Hideglelés–Hidegrázás!
Eredj magadnak posvány pocsolyába,
hol ember nem jár, vak tyúk nem kapirgál,
hová bájoló ígém nem száll.
Helyedet itt ne lelhessed,
szálas húsom ne szaggassad,
száz tetemem ne tördeljed,
piros vérem ne ihassad,
halálomat ne hozhassad.
Fenye füst, tisztulj —
kísértet, pusztulj!

A kísértet a tó felé hátrál és beleolvad a ködbe. **Lukás** jön egy köteg rőzsével, leteszi az apó elé, kebeléből taplót, tűzkövet vesz elő és tüzet gyújt.

З озера, з туману, виринає біла жіноча постать, більше подібна до смуги мли, ніж до людини; простягнені білі довгі руки загребисто ворущать тонкими пальцями, коли вона наближається до Лева.

Лев

(ужахнувшись)

Се що за мара?

Ага! Вже знаю. Добре, що побачив!..

(Оговтавшись, виймає з кошеля якісь корінці та зілля і простягає назустріч марі, немов боронячись від неї. Вона трохи відступає. Він прочитує, замовляючи, дедалі все швидше).

Шіпле-дівице,
Пропаснице-Трясовице!
Іди ти собі на куп'я, на болота,
де люди не ходять, де кури не піють,
де мій глас не заходить.

Тут тобі не ходити,
білого тіла не в'ялити,
жовтої кості не млоїти,
чорної крові не спивати,
віку не вкорочати.
Ось тобі полинь —
згинь, маро, згинь!

Мара подається назад до озера і зливається з туманом. Надходить Лукаш з оберемком хмизу, кладе перед дядьком, виймає з-за пазухи кресало й губку і розпалює вогонь.

Lukás

Jöhessen, bátyó, fűtözzön.

Lev

No lám csak,
kedvére tettél öreg bácsikádnak.

(Pipára gyújt a tűzből.)

Mi volna ennél jobb?

*(Leheveredik a tűz mellé a gyepre, tarisznyáját feje alá téve;
a tűz fényétől hunyorogva pöfékel.)*

Lukás

Ha most, apókám,
mesélne nékem valamit.

Lev

Ugyan már!
Tán gyermek lettél? Mesét kér a gyermek!
Az óriásról? Vagy a boszorkányról?

Lukás

Azokat hallottam. De tud kend mást is,
amit még senki nem hallott.

Лукаш

Ось нате, дядьку, грійтеся.

Лев

Спасибі.

Ти догоджаєш дядькові старому.

(Розпалює коло вогню люльку).

Тепер що іншого!

*(Вкладається проти вогню на траві,
поклавши кошеля під голову,
пакає люльку і жмуриться на вогонь).*

Лукаш

Якби ви, дядьку,
якої байки нагадали.

Лев

Бач!

Умалився!.. А ти б якої хтів?
Про Оха-Чудотвора? Про Трьомсина?

Лукаш

Такі я чув! Ви вмієте інакших,
що їх ніхто не вміє.

Lev

(elgondolkozva)

Figyelj no,
mesélek hát a Hullámkirálynőről.

(Nyugodt tempóban, éneklő hangon rákezdi.)

Meleg házunk volna csak,
s jó emberünk lenne sok —
szép mesét mesélnénk,
regét regélnénk
kivilágos reggelig...

Túl a messzi tengereken,
sötét erdőrengetegen,
égbenyúló nagy hegyeken
van egy csodás—csodálatos
szép ország.

Abban az országban a nap le nem nyugszik,
hold ki nem alszik,
napsugárba, holdsugárba
táncol a sok csillag körbe—karikába.

Abban az országban úgy esett —
a legszebb csillagnak fia lett:

tejfehér arcú,
termetre karcsú,
sárig arany haja leng—lobog a szélben,
vert ezüst kard szikrázik kezében...

Lukás

A Királynőről mondja inkább...

Лев

(надумавшись)

Ну, то слухай:
я про Царівну-Хвилю розкажу.

(Починає спокійним, співучим, розмірним голосом).

Якби нам хата тепла
та люди добрі,
казали б ми казку,
баяли байку
до самого світу...
За темними борами,
та за глибокими морями,
та за високими горами,
то єсть там дивний-предивний край,
де панує Урай.
Що в тому краю сонце не сідає,
місяць не погасає,
а ясні зорі по полю ходять,
таночки водять.
Отож у найкращої зорі та знайшовся син
Білий Палянин.
На личку білий,
на вроду милий,
золотий волос по вітру має,
а срібна зброя в рученьках сяє...

Лукаш

Ви ж про Царівну мали.

Lev

Várj sort!..

A Csillag–királyfi hogy felcseperedett,
búnak adta fejét,
egyre töprenkedett:
„Nálam szebben egy csillag sem ragyog,
mégis, mégis boldogtalan vagyok.
Csillag–anyám, adj tanácsot
jó fiadnak: kit szeressek,
kedves társat hol keressek:
bojári nemben,
lovagi rendben,
hercegi rangban
vagy paraszti sorban?
Vagy talán királynő
lenne hozzám illő?

(Szunnyadni kezd.)

Elindult, s elért a kék tenger partjára,
gyöngyház sátort is vert annak a martjára...

Lukás

Valamit, bátyó, kihagyott belőle.

Lev

Hát persze, hogyha mindig belekottyansz!
...Jött aztán a kék tengeren egy tarajos hullám,
annak hátán veres hintó,
belefogva hat tüzes ló,
úgy cikázik, mint a tüzes villám.
Abban a hintóban...

(Elnyomja az álmot.)

Лев

Та зажди!..

От як став Білий Палянин до літ доходжати,
став він собі думати-гадати,
про своє життя розважати:

"З усіх я, — каже, — вродою вдався,
а ще ж бо я долі не діждався.

Порадь мене, Зірнице-мати,
де мені пари шукати;
чи межи боярством,
преславним лицарством,
чи межи князівством,
чи межи простим поспільством?
Що хіба яка царівна
та була б мені рівна..."

(Починає дрімати).

От і пішов він до синього моря,
і розіклав на березі перлове намисто...

Лукаш

Відай, ви, дядьку, щось тут проминули.

Лев

Хіба?.. Та ти ж бо вже не заважай!
...От і розбіглася на морі супротивна хвиля,
а з теї хвилі вилетіли коні,
як жар червоні,
у червону колясу запряжені...
А на тій колясі...

(Змовкає, зможений сном).

Lukás

Ki volt hát benne? A Hullámkirálynő?..

Lev

(Félálomban)

Mi?.. Hol?.. Milyen királynő?..

Lukás

Elaludt!.. Kár...

(Kis ideig elgondolkozva bámul a tűzbe, majd feláll, járkálni kezd a tisztáson, eltávolodva a tűztől, s csendes–halkan, alig hallhatóan furulyázik (a 10. számú dallamot játssza).

Az erdőben leszáll az éj, de a sötétség nem sűrű, hanem átetsző, mint általában holdkelte előtt. A tűz körül a fény villanásai és az árnyékok sávjai mintha kísérteties táncot lejténének, a tűz közelében a tarka virágok hol megvillannak a fényben, hol belevesznek a sötétbe.

Az erdőszélen rejtelmesen fehérlik a nyárfák és nyírek törzse. Hevesen felsóhajt a tavaszi szellő, körbefut az erdő alján, megremegteti a szomorúnyír ágait. A tó felől fehér gomolyokban áramlik a köd a sötét erdő felé; a köd leple alatt a sás összesűg a náddal.

A sűrűből szaladvást jön **Móka**, riadtan, mint aki menekül; haja, ruhája csak úgy lobog utána. A tisztáson megáll, körülnéz, szívére szorítja a kezét, tovább szalad a nyírfához és ismét megáll.

Лукаш

Та й хто ж на тій колясі був? Царівна?

Лев

(крізь сон)

Га?.. Де?.. Яка Царівна?..

Лукаш

Вже й заснули!

*(Який час дивиться задумливо на вогонь,
потім устає, відходить далі від огнища
і походить по галяві, тихо-тихесенько,
ледве чутно пограваючи у сопілку (мелодія № 10)).*

В лісі поночіє, але темрява не густа, а прозора, як буває перед сходом місяця. Навколо вогнища блиски світла і звої тіні неначе водять химерний танок; близькі до вогню квіти то поблискують барвами, то гаснуть у пітьмі.

Покрай лісу таємниче білють стовбури осик та беріз. Весняний вітер нетерпляче зітхає, оббігаючи узлісся та розвіваючи гілля плакучій березі. Туман на озері білими хвилями прибиває до чорних хащів; очерет перешіптується з осокою, сховавшись у млі. З гущавини вибігає Мавка, біжить прудко, мов утікаючи; волосся їй розвіялось, одежа розмаялась. На галяві вона спинається, оглядаючись, притуляє руки до серця, далі кидається до берези і ще раз зупиняється.

Móka

Köszönet s hála legyen a varázsló éjnek,
hogy égi fények még nem égnek,
s nektek ösvények, sűrű szövevények,
ti adtátok, hogy ideérjek!
Nővérekém, nyírfa, rejts el, védj meg!

(A nyírfa alá rejtőzik, átöleli a fa törzsét.)

Lukás

(odamegy a nyírfához, suttogva)

Te vagy az, Móka?

Móka

(még halkabban)

ÉN.

Lukás

Szaladtál?

Móka

S még hogy!

Lukás

Menekültél?

Мавка

Дяка щирая тобі, ніченько-чарівниченько,
що закрила ти моє личенько!
І вам, стежечки, як мережечки,
що вели мене до березочки!
Ой сховай мене, ти сестриченько!

(Ховається під березу, обіймаючи її стовбур).

Лукаш

(підходить до берези, нишком)

Ти, Мавко?

Мавка

(ще тихше)

Я.

Лукаш

Ти бігла?

Мавка

Як білиця.

Лукаш

Втікала?

Móka

Igen.

Lukás

Kitől?

Móka

Jaj, attól,
ki mint a tűz...

Lukás

Hol van? Ki az?

Móka

Csitt, csendben,
mert újra itt terem!

Kis szünet.

Lukás

Reszketsz, remegsz, s a nyírfácska is véled,
hallani szinte, lombja hogy zizeg.

Móka

(elhajlik a nyírfától)

Ó fájdalom! Félek hozzáhajolni,
pedig a lábam roskad.

Мавка

Так!

Лукаш

Від кого?

Мавка

Від такого,
як сам вогонь.

Лукаш

А де ж він?

Мавка

Цить!.. Бо знову прилетить.

Мовчання.

Лукаш

Як ти тремтиш! Я чую, як береза
стинається і листом шелестить.

Мавка

(відхиляється від берези)

Ой лихо! Я боюся притулятись,
а так не встою.

Lukás

Hajolj hozzám,
erős vagyok — megtartlak, meg is védlek.

Móka hozzá hajlik. Összeölelkezve állnak. Elindul az erdőn a holdfény, elárasztja a tisztást, belopakodik a nyírfa alá is. Az erdőben felhangzik a csalogánydal, megzendülnek a tavaszi éjszaka minden hangjai. Fel-felsóhajt a szél is. A fénylő ködből előlép a **Vízitündér** és lopva figyeli a fiatal párt.

Lukás Mókát magához vonva egyre közelebb hajlik hozzá és hirtelen megcsókolja.

Móka

(boldog-fájdalmasan felkiált)

Ah!.. Csillag hullt szívembe!

Vízitündér

Ha-ha-ha!..

(Kacagva, nagy csobbanással a tóba veti magát.)

Lukás

(elborzadva)

Mi volt ez?

Лукаш

Притулись до мене.
Я дужий, — здержу, ще й обороню.

Мавка прихиляється до нього. Вони стоять у царі. Місячне світло починає ходити по лісі, стелиться по галяві і закрадається під березу. В лісі озиваються співи солов'їні і всі голоси весняної ночі. Вітер поривчасто зітхає. З осяйного туману виходить Русалка і нишком підглядає молоду пару.

Лукаш, тулячи до себе Мавку, все ближче нахиляється обличчям до неї і раптом цілує.

Мавка

(скрикує з болем щастя)

Ох!.. Зірка в серце впала!

Русалка

Ха-ха-ха!

(З сміхом і плеском кидається в озеро).

Лукаш

(ужахнувшись)

Що се таке?

Móka

Ne félj, csak a Vízitündér.
Baráti lélek, romlásunkra nem lesz,
Rátarti, gőgös, szeret csipkelődni,
de üsse kő!.. Nem érdekel most engem
a teremtet világon semmi.

Lukás

Én sem?

Móka

Világom, mindenem te lettél nékem!
S azt is, mit eddig nálad nélkül éltem,
az teszi széppé, hogy egymásé lettünk.

Lukás

Hát már egymásé lettünk?

Móka

Mért? Nem hallod
tavaszi nászdalát a csalogánynak?

Lukás

Hallom... Most nem csattognak, nem pittyegnek,
ahogy egyébkor, hanem azt dalolják,
hogy „csókolj! csókolj!”

(Megcsókolja hosszan, gyöngéden, remegő ajakkal.)

Halálra csókollak,
add, add a szád!

Vihar kerekedik, fehér sziromföregteg kavarog a tisztáson.

Móka

Ó, nem tudok meghalni...
pedig be kár...

Lukás

Mit mondasz? Nem kívánom
halálod! Mért is mondtam ezt!

Móka

Jó lenne
meghalni mint a hulló csillag...

Lukás

Csitt, csitt!

(dédelgetően)

Ne mondj ilyet! Hisz hallani sem bírom!
Semmit ne mondj! Vagy mégis: szólj, beszélj!
Furcsákat mondasz, mégis jólesik
hallgatni szódat... Miért hallgatsz, miért?
Megharagudtál?

Я зацілую

тебе на смерть!

Зривається вихор, білий цвіт метелицею в'ється по
галяві.

Мавка

Ні, я не можу вмерти...

а шкода...

Лукаш

Що ти кажеш? Я не хочу!

Навіщо я сказав?!

Мавка

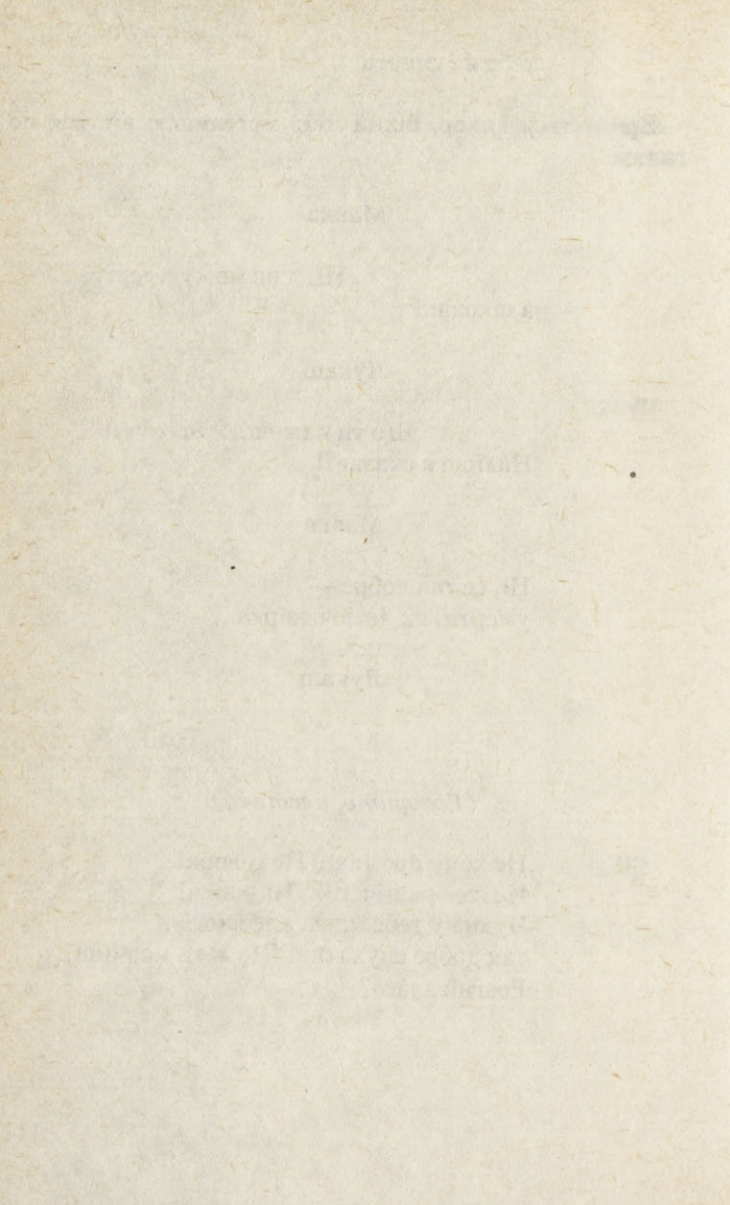
Ні, се так добре —
умерти, як летюча зірка...

Лукаш

Годі!

(Говорить, нестячи).

Не хочу про таке! Не говори!
Не говори нічого!... Ні, кажи!
Чудна у тебе мова, але якось
так добре слухати... Що ж ти мовчиш?
Розгнівалась?

Móka

Pszt! Szíved szóljon... Zavaros a hangja,
rejtelmes, mint a tavaszéjszakáké.

Lukás

Hagyjad! Minek kell hallgatni a szívet?

Móka

Azt mondd, nem kell? Akkor nem kell, kedves!
Nem kell, te drága! Nem hallgatom, édes
egyetlenem, egyetlen boldogságom!
Becézni foglak, csókolni, szerelmem!
Jólesik néked?

Lukás

Nem szerelmeskedtem
még senkivel. Nem tudtam, az enyelgés
hogyan ilyen édes.

Móka szenvedélyesen simogatja, Lukás a gyönyör kínjaitól
felkiált.

Móka! kiszakítod
a lelkemet!

Móka

Kitépem, kiszakítom
s ellopom tőled a te dalos lelked,
bűvös szavakkal megveszem a szíved.

Мавка

Цить! Хай говорить серце... Невизначено
воно говорить, як весняна нічка.

Лукаш

Чого там прислухатися? Не треба!

Мавка

Не треба, кажеш? То не треба, милий!
Не треба, любий! Я не буду, щастя,
не буду прислухатися, хороший!
Я буду пестити моє кохання!
Ти звук до пестошів?

Лукаш

Я не любився
ні з ким ще зроду. Я того й не знав,
що любощі такі солодкі!

Мавка пристрасно пестить його, він скрикує з мукою
втіхи.

Мавко!

Ти з мене душу виймеш!

Мавка

Вийму, вийму!

Візьму собі твою співочу душу,
а серденько словами зачарую...

Я цілуватиму вустонька гожі,
щоб загорілись,
щоб зашарілись,
наче ті квітоньки з дикої рожі!
Я буду вабити очі блакитні,
хай вони грають,
хай вони сяють.
хай розсипають вогні самоцвітні!

(Раптом сплескує руками).

Та чим же я принаджу любі очі!
Я ж досі не заквітчана!

Лукаш

Дарма!

Ти й без квіток хороша.

Мавка

Ні, я хочу

для тебе так заквітчатися пишно,
як лісова царівна!

*(Біжить на бругий кінець галяви,
далеко від озера, до цвітучих кущів).*

Лукаш

Почекай!

Я сам тебе заквітчаю.

(Іде до неї).

Móka

(szomorúan)

Éjszaka nem szépek
a virágok... most alszanak a színek...

Lukás

Jánosbogárkák vannak itt a fűben,
szedek hajadnak sötét fonatába:
olyan lesz, mint egy csillagkoszorú.

(A lány hajába tesz néhány világítóbogarat.)

Hadd nézzelek... Be szép, be gyönyörű vagy!

(Boldogságtól részegülten karjaiba zárja.)

Szedek még éjhajadba drágakőnek,
Csillogjon, mint királynők büszke éke!

(Világítóbogarakat keres a bokrok alatt a fűben.)

Móka

Bodzavirágot tépek, az nem alszik,
ébren tartja a csalogány danája.

(Tép a fehér virágokból és ruhájára tülzi.)

Vízitündér

(ismét előjön a ködből; a nádas felé fordulva suttogni kezd)

Мавка

(смутно)

Не красні
квітки вночі... тепер послули барви...

Лукаш

Тут світляки в траві, я назбираю,
вони світитимуть у тебе в косах,
то буде наче зоряний вінок.

(Кладе скільки світляків їй на волосся).

Дай подивлюся... Ой, яка ж хороша!

(Не тямлячись від щастя, пориває її в обійми).

Я ще набрати мушу. Я вберу
тебе, мов королівну, в самоцвіти!

(Шукає в траві попід кущами світляків).

Мавка

А я з калини цвіту наламаю.
Вона не спить, бо соловейко будить.

(Ламає білий цвіт і прикрашує собі одержу).

Русалка

*(знов виходить з туману.
Шепоче, повернувшись до очеретів)*

Hé, parányok, kispogányok,
gyújtsátok meg csöpp lámpátok!

A nádasban felvillan két imbolygó fénypont. Majd előjönnek a **Kispogányok**, kezükben mécses, melynek világa hol fényesen fellobban, hol csaknem teljesen kialszik. A Vízitündér magához vonja őket és suttogva Lukás felé mutogat, akinek fehér ruhás alakja elő-elővillan a bokrok közül.

Látjátok azt ott? Ott mászkál fehérben,
olyan, mint a ti hűtelen apátok,
ki anyátokra s rátok bajt hozott.
Nam élhet tovább!

Első Kispogány

Fojtsd a vízbe hát!

Vízitündér

Nem merem. Erdőnlakó megtiltotta.

Második Kispogány

Mi meg, szegénykék, nem bírunk meg véle.

Vízitündér

Aprók vagytok,
fürgék vagytok,
mécsetek van — világítottok,
mint a menyét, úgy surrantok,
menjetek az erdőaljba,
Erdőnlakó meg se hallja,

Дитинчата-Потерчата,
засвітіте каганчата!

В очеретах заблимали два бродячі вогники. Далі виходять Потерчата, в руках мають каганчики, що блимають, то ясно спалахуючи, то зовсім погасаючи. Русалка притуляє їх до себе і шепоче, показуючи в далечінь на білу постать Лукашеву, що мріє в мороку поміж кущами.

Дивіться, он отой, що там блукає,
такий, як батько ваш, що вас покинув,
що вашу ненечку занапастив.
Йому не треба жити.

Перше Потерча

Утопи!

Русалка

Не смію. Лісовик заборонив.

Друге Потерча

А ми не здужаєм, бо ми маленькі.

Русалка

Ви маленькі,
ви легенькі,
в ручках вогники ясенькі,
ви як ласочки тихенькі, —
ви підіть у чагарник,
не почує Лісовик,

s ha elétek toppan —
a láng egyet lobban —
elfújjátok nyomban!
Mécsetek csak hitegesse —
hadd kövesse!
Csaljátok az ingoványba,
a mocsárba, s a hínárba
ha beragad —
ott is marad,
Lenn a mélyben fog kikötni
Az én dolgom lesz a többi!
Beful a tó vizibe!

Kispogányok

(elindulnak egymás felé)

Te menj erre, én meg arra,
csalogassuk el a partra!

Vízitündér

(örvendezve)

Induljatok ízibe'!

Odaszalad a tóhoz, belemártja a kezét és a vállán keresztül
hátrafröcsköli a vizet. Egy zsombék mögül kiugrik **Sutty**, egy
fiatal ördögfióka.

Sutty, ide! Bókot!
Két kacsómra csókot!

(Göggösen odanyújtja a kezét, a kisördög megcsókolja.)

а як стріне —
вогник свіне —
був і зник!
Перекиньтесь блискавками
над стежками.
Спалахніть над купиною,
поведіть драговиною, —
де він стане,
там і кане
аж на саме дно болота...
Далі — вже моя робота!
Ну! блись-блись!

Потерчата

(рушаючи одно до одного)

Ти сюдою, я тудюю,
а зійдемося над водою!

Русалка

(радо)

Подались!

*(Надбігає до болота, бризкає водою з пальців
позад себе через плечі. З-за купини вискакує К у ц ь,
молоденький чортик-паничик).*

Куцю-Куцю,
поцілуй у руцю!

(Свавільним рухом простягає йому руку, він цілує).

Sutty

Úmőm, ezt mért kérted?

Vízitündér

Mert készítek néked
Olyan reggelit, hogy megnyalod a szádat!

(Lukásra mutat.)

Látod azt ott? Jó, mi?... Nem fut még a nyálad?

Sutty

(legyint)

Amíg nincs a lápban,
semmi íz a számban!

Vízitündér

Tied lesz a dőre,
minden pereputtyod jóliakhat belőle!

Sutty a zsombék mögé ugrik és eltűnik. A Vízitündér a Kis-pogányokat figyeli, akik a nádasban ide-oda imbolyognak, ug-rándoznak a pislogó mécsessel.

Lukás

(világítóbogarakat keresve felfigyel az imbolygó fényekre)

Milyen gyönyörű röpködő bogárkák!
Ilyen nagyokat én még nem is láttam.
Most megfogom!

Куць

За що ж то, паняanko?

Русалка

Я тобі сніданко
гарне наготую, тільки не прогав.

(Показує в далечінь на Лукаша).

Бачишь? Що? Привик ти до таких потрав?

Куць

(махнув рукою)

Поки не в болоті, —
сухо в мене в роті!

Русалка

Буде хлопець твій,
радість буде й бабі, й матінці твоїй!

Куць стрибає за купину і зникає. Русалка в очереті зорить за Потерчатами, що миготять бігунцями, спалахують, блимають, снуються, перебігають.

Лукаш

(шукаючи світляків, завважає вогники)

Які хороші світляки! летючі!
Я ще таких не бачив. А великі!
Я мушу їх піймати!

*(Utánaered hol egyiknek, hol másiknak, azok meg, anélkül
hogy észrevenné, az ingovány felé csalják.)*

Móka

Szerelmem, hagyd, ne menj!
Vigyázz: azok a gonosz Kispogányok,
vesztedbe visznek!

Lukás nem hallja, a fogócska hevében egyre távolodik Mó-
kától.

Lukás

(hirtelen felkiált)

Süppedek! Segítség!
Az ingovány! Elnyel! Lehúz a mélybe!

Kiáltására Móka odaszalad, de nem tudja elérni, mert messze
van a szilárd parttól. Leoldja derekáról az övet, és egyik végét
odadobja Lukásnak.

Móka

Kapd el!

Az öv nem ér Lukás kezéig.

Lukás

Nem ér ide! Jaj, most mi lesz?

*(Ганяється то за одним, то за другим,
вони непомітно надяють його до драговини).*

Мавка

Не лови!
Коханий, не лови! То Потерчата!
Вони зведуть на безвість!

Лукаш не чує, захоплений гонитвою, і відбігає геть далеко від Мавки.

Лукаш

(раптом скрикує)

Пробі! Гину
В драговину попав! Ой смокче! Тягне!

Мавка надбігає на його крик, але не може дістатися до нього, бо він загруз далеко від твердого берега. Вона кидає йому один кінець свого пояса, держачи за другий.

Мавка

Лови!

Пояс не досягає руки Лукашевої.

Лукаш

Ой, не сягає! Що ж се буде?

Móka

(az ingoványra hajló fűzfához szalad)

Fűzfám, anyácskám, segíts, mentsd meg őt!

Fürgén, mint egy mókus, felmászik a fűzfára, s legszélső ágáról ismét odadobja Lukásnak az övet — az most elkapja és belekapaszkodik. Móka húzza, majd kezét nyújtja neki és felsegíti a fűzfára.

A nádasból tompán hallani, hogy a Vízitündér fuldoklik a dühtől, majd eltűnik a ködben. A Kispogányok is eltűnnek.

Lev

(felébred a kiáltozásra)

Nocsak!.. Mi az? Tán kísértet jár újfent?
Pusztulj! Vessz el!

(Körülnéz.)

Lukás te, hol vagy? Hé!

Lukás

(lekiált a fűzfáról)

Itt vagyok, bátyó!

Мавка

*(кидається до верби, що стоїть,
похилившись над драговиною)*

Вербиченько-матусенько, рятуй!

*(Швидко, як білиця, злазить на вербу,
спускається по крайньому вітті, кидає знов пояса —
він на сей раз досягає, — Лукаш хапається за кінець,
Мавка притягає його до себе,
потім подає руку і помагає злізти на вербу).*

Русалка в очереті видає глухий стогін досади і зникає в тумані. Потерчата теж зникають.

Дядько Лев

(прокинувся від крику)

Га?.. Що таке? Вже знов якась мара?
Цур-пек! Щезай!

(Оглядається).

Лукашу, де ти? Гов!

Лукаш

(озивається з верби)

Я тут, дядьку!

Lev

Mit keresel ott?

(Odamegy, felnéz a fűzfára.)

Fára mászott a lánnyal!

Lukás lemászik a fűzfáról, Móka fenn marad.

Lukás

Ó, apókám!

Majd belevesztem volt az ingoványba,
rossz helyre léptem, s lementem edáig.

(Mókára mutat.)

Ő mentett ki.

Lev

De mi a csudát mászkálsz,
mit ólálkodsz itt éjnek éjszakáján,
mint a rossz lélek?

Lukás

Fénybogarat fogtam...

(Hirtelen elhallgat.)

Лев

А ти тут чого?

(Підходить і заглядає на вербу).

Зліз на вербу, ще й з дівкою!

Лукаш ізлізає з верби. Мавка там лишається.

Лукаш

Ой дядьку!

Я тут було в драговині загруз,
натрапив на вікно, та вже вона

(показує на Мавку)

порятувала якось.

Лев

А чого ж ти
стикаєшся отут як потороча? —
таж поночі!

Лукаш

Я світляки ловив...

(Уриває).

Lev

(észreveszi Móka hajában a világítóbogarakat)

Na látod, kezdted volna mindjárt ezzel!
Sejtem én már, kinek a műve ez.

Móka

De bátyám, én... én kihúztam a vízből!

Lev

Na lám — „bátyám”! Hm! Rokonra akadtam!
Hát az ki volt, aki vesztébe csalta?

(Szemrehányóan ingatja a fejét.)

Erdei fajzat, ej! Így van ez náltok!..
De egyszer elkapom Erdőnlakót,
s hiszem istenem, nem menekül többé:
a tönkbe csípem bozontos szakállát,
megtudja majd!.. Lásd, ránk szabadítja
a lányait suttyomban, ő meg — nincs is!

Móka

(gyorsan lejön a fűzfáról)

Nem, nem hibás ő! A Kígyókirálynő
büntessen meg, ha nem igazat szólok!
S ártatlan vagyok én is!

Лев

(завважає світляки на Мавці)

Ба! Так би ти й казав, то я ж би знав!
Тепер я бачу сам, чия то справа.

Мавка

Я ж, дядечку, його порятувала.

Лев

Дивись ти — "дядечку"! Знайшлась небога!
А хто ж його призвів у пастку лізти?

(Докірливо хитає головою).

Ей, кодло лісове! Така в вас правда!..
Ну, попаду ж і я Лісовика,
то вже не вирветься, — в пеньок дубовий
вщемлю те бородище-помелище,
то буде відати! Бач, підсилає
своїх дівок, а сам — і я не я!

Мавка

(швидко збігає з верби)

Ні, він не винен! Хай Змія-Цариця
мене скарає, якщо се неправда!
І я не винна!

Lev

Elhiszem, no,
tudom, hogy nálatok ez nehéz átok.

Lukás

Igazán ő mentett ki engem, bátyó,
bizisten, odapusztulok, ha ő nincs!

Lev

No látom, lányom, hogy ha lelked nincs is,
de jó szíved van. Nézd el vén fejemnek,
hogy elragadt az indulat.

(Lukáshoz.)

Te meg
jánosbogárért mért mentél a vízbe?
Nem szoktak azok zsombékon tanyázni.

Lukás

Ezek — hogy, hogy nem — mégis ott röpködtek.

Lev

Aha! Tudom! A Kispogányok voltak!
Na várjatok csak, majd kihozom holnap
a kiskutyámat, nos, meglátjuk akkor,
ki fog vinnyogni!

A Kispogányok hangocskája

(panaszosan, mint mikor a békák brekegnek)

Лев

От, тепера вірю,
бо знаю, се в вас присяга велика.

Лукаш

Вона мене порятувала, дядьку,
от бігме згинув би тепер без неї!

Лев

Ну, дівонько, хоч ти душі не маєш,
та серце добре в тебе. Пробачай,
що я нагрімав зопалу.

(До Лукаша).

Чого ж ти
по світляки погнався на болото?
Хіба ж вони по купинах сидять?

Лукаш

Та то якісь були такі летючі!

Лев

Еге! То Знаю ж я! То Потерчата!
Ну-ну, чекайте ж, приведу я вввзвтра
щенятток-ярчуків, то ще побачим,
хто тут заскавучить!

Голоски Потерчат

(озиваються жалібно, подібно до жаб'ячого кумкання)

Jaj, nem vétettünk!
Szánjuk, amit tettünk.
Mi itt a sás közt
sulymot kerestünk.
Ha tudtuk volna,
hogy vendég jár nálunk,
a tó fenekéről
biz elő nem mászunk!
Jaj nekünk, jaj!
Fejünkön a vaj!

Lev

Lám, hogy nyűszít az istentelen fajzat,
boszorkák ivadéka! Várjatok csak!
Végére járok, ki igaz, ki vétkes!...

(Lukáshoz)

Ideje lenne most már haza menni.
Induljunk lassan.

(Mókához)

Ég áldjon, leányom.

Móka

Hát jönnek holnap? Megmutatnám, hol van
házépítésre megfelelő szálfa.

Lev

Úgy látom, mindent megtudakoztál már.
Szemfüles lány vagy! Légy hát itt, nem bánom.

Ні, ні, дідуню!
Ні, ми не винні!
Ми в драговинні
ягідки брали.
Ми ж бо не знали,
що тута гості,
ми б не зринали
із глибокості...
Ой нене, сум!
Нум плакати, нум!

Лев

Чи бач, як знітилась невірна пара,
відьомський накоренок! Та нехай,
я вже дійду, хто винен, хто не винен!..

(До Лукаша).

А що, небоже, чи не час додому?
Ходім помалу.

(До Мавки).

Будь здорова, дівко!

Мавка

Ви завтра прийдете? Я покажу,
де є хороше дерево на хату.

Лев

Я бачу, ти про все вже розпиталась.
Метка! Та що ж, приходь, я з вами звик,

Hozzátok szoktam — ti is hozzánk szoktok.
Induljunk. Isten áldjon.

(Elindul.)

Móka

(inkább Lukáshoz, mint Levhez)

Várok rátok!

Lukás kissé visszamarad, némán megszorítja Móka mindkét kezét, hangtalanul megcsókolja az arcát, majd az öreg után ered és eltűnik vele az erdőben.

Móka

(egyedül)

Ó gyönyörű éj, szállj tova tüstént!
Ezt kérem, édesem, ismét és ismét.
Bár nem volt nap még ily kedves nékem,
Mint amilyen te most, bűbajos éjem!
Mért susogsz, nyírfá, búsan felettem?
Nézd, kicsi nővérem, mily boldog lettem!
Könnyed ne ejtsed, jó anyám, fűzfa,
eljön a kedvesem, visszajő, vissza!
Édesapám, te nagy, sötét erdő,
hogyan kell kívánnom, amíg a nap feljő?
Rövid az éj — de hosszú, ha várat...
Mi lesz a sorsom: öröm-e vagy bánat?

A hold elrejtőzött az erdő sötét fala mögé, homály borítja a tisztást, fekete, mint a bársony. Semmit sem látni, csak a kialvó tűz parazsa izzik, meg a világítóbogarak koszorúja sejteti, merre

та й вам до нас прийдеться привикати.
Ходімо. Прощай!

(Рушає).

Мавка

(більш до Лукаша, ніж до Лева)

Я буду ждати!

Лукаш відстає від дядька, стискає мовчки обидві руки Мавці, безгучно її цілує і, догнавши дядька, іде з ним у ліс.

Мавка

(сама)

Коли б ти, нічко, швидше минала!

Вибач, кохана! Ще ж я не знала

днини такої, щоб була щасна

так, як ти, ніченько, так, як ти, ясна!

Чом ти, березо, така журлива?

Глянь, моя сестронька, таж я щаслива!

Не рони, вербо, сліз над водою,
буде ж, матусенько, милий зо мною!..

Батьку мій рідний, темненький гаю,
як же я ніченьку сюю прогаю?

Нічка коротка — довга розлука...
Що ж мені суджено — щастя чи мука?

Місяць сховався за темну стіну лісу, темрява наплила на прогалину, чорна, мов оксамитна. Нічого не стало видно, тільки жевріє долі жар, позосталий від огнища, та

jár Móka a fák között: ez a koszorú hol ragyog, mint egy csil-
lagkép, hol csak meg-megvillan, majd teljesen elnyeli a sötét-
ség. Éjféli mély csönd honol, csak néha hallik halk lombsuttogás
az erdőn, mint álombeli sóhaj.

по вінку із світляків знати, де ходить Мавка поміж дере-
вами: вінок той ясніє то цілим сузір'ям, то окремими
іскрами, далі тьма і його покриває. Глибока північна
тиша, тільки часом легкий шелест чується в гаю, мов
зітхання у сні.

II. FELVONÁS

Késő nyár. A lombok sötétzöld színébe imitt–amott már őszi aranysárga vegyül. A tó elsekélyesedett, a szélesen kiszikkadt parti sávon száradtan zörög a gyér levelű nád.

A tisztáson már áll a ház, mellette kert is van. Odébb egy tábla búza meg egy tábla rozs. A tavon libák úszkálnak. A nyírfán ruha szárad, a bokrokon szilkék, köcsögök. A tisztáson a fű szépen le van kaszálva, a tölgyfa alatt akkurátus szénaboglya. Az erdőben kolompszó hallatszik: valahol jószág legel. A közelben furulya szól, idehallik a tüzes, pattogós dallam (a 11., 12. és 13. dallam).

Lukás anyja

(kijön a házból, kiált)

Lukás te, hol vagy?

Lukás

(előjön az erdőből, kezében furulya és faragott pálca)

Itt vagyok, anyám.

Anya

Nem lenne még a játékból elég?
Csak furulyázol, te meg, munka, várj!

Lukás

Miféle munka?

ДІЯ II

Пізнє літо. На темнім матовім листі в гаю де-не-де видніє осіння прозолоть. Озеро змаліло, берегова габа поширшала, очерети сухо шелестять скупим листом.

На галяві вже збудовано хату, засаджено городець. На одній вивці пшениця, на другій — жито. На озері плавають гуси. На березі сушиться хустя, на кущах стримлять горщики, гладишки. Трава на галяві чисто викошена, під дубом зложений стіжок. По лісі калатають клокічки — десь пасеться товар. Недалечко чутно сопілку, що грає якусь моторну, танцюристу мелодію (мелодії № 11, 12, 13).

Мати Лукашева

(виходить з хати й гукає)

Лукашу, гов! А де ти?

Лукаш

(виходить з лісу з сопілкою і мережаним кийком у руках)

Тут я, мамо.

Мати

А чи не годі вже того грання?
Все грай та грай, а ти, робото, стій!

Лукаш

Яка ж робота?

Anya

Hogy — miféle munka?
Hát kinek mondtam én a sövényt fonni?

Lukás

Jó no, nyughasson, mindjárt megcsinálom.

Anya

Aztán ugyan mikor lesz az a mindjárt?
Mert folyvást csak a bolondját űzöd
azzal az ágrólszakadt, jöttment lánnyal!

Lukás

Bolondját űzöm? 'Sz a csordát vigyázom,
Móka meg segít.

Anya

Ugyan, eredj véle,
az ilyen segítséggel...

Lukás

Hisz maga is mondta:
a tehenek, ha ő vigyáz reájuk,
több tejet adnak.

Anya

Mert boszorkányfajzat!

Мати

Як — яка робота?
А хто ж обору мав загородити?

Лукаш

Та добре вже, загороджу, нехай-но.

Мати

Коли ж воно оте "нехай-но" буде?
Тобі б усе ганяти по шурхах
з приبلудою, з накидачем отим!

Лукаш

Та хто ганяє? Бидло ж я пасу,
а Мавка допомагає.

Мати

Одчепися
з такою поміччю!

Лукаш

Самі ж казали,
що як вона глядить корів, то більше
дають набілу.

Мати

Вже ж — відьомське кодло!

Lukás

Nem tehet semmit kedvére anyámnak!
Hát nem cipelte a fát szakadásig,
amikor építkeztünk? Ki ültette,
ki vetette be anyámmal a kertet?
Termett-e ennyit valaha is, mint most?
Az ablakokat is mind telerakta
virágokkal, hogy gyönyörűség nézni!

Anya

Nagy szükség is van arra a virágra!
Minek az nekem? Nincs eladó lányom!...
Csak a virág, a nóta jár eszében!

Lukás ingerülten vállat von és menni akar.

Hová oldalogsz?

Lukás

Hát a sövényt fonni!

(A ház mögé megy, hallani a fejsze kopogását.)

Az erdőből **Móka** jön ki virágdíszben, széteresztett hajjal.

Anya

(barátságtalanul)

Mi kell?

Лукаш

Немає відома, чим вам годити!
Як хату ставили, то не носила
вона нам дерева? А хто садив
города з вами, нивку засівав?
Так, як сей рік, хіба коли родило?
А ще он як умаїла квітками
попідвіконню — любо подивитись!

Мати

Потрібні ті квітки! Таж я не маю
у себе в хаті дівки на виданню...
Йому квітки та співи в голові!

Лукаш знизує нетерпляче плечима і подяється йти.

Куди ти?

Лукаш

Таж обору городити!

(Іде за хату, згодом чути цюкання сокирою).

Мавка виходить з лісу пишно завітчана, з розпущеними косами.

Мати

(непривітно)

Чого тобі?

Móka

Lukást keresem, merre van?

Anya

Minek vagy a sarkában mindig? Lánynak nem illik így a legény után bújni.

Móka

Nekem senki sem mondta, hogy nem illik.

Anya

No hát akkor most jól figyelj, nem árt meg.

(Szemrehányóan néz Mókára.)

Minek vagy mindig ilyen borzas, kócos?
Nemhogy megfésülködnél szépen, úgy jársz
rendbeszedetlen, akár egy boszorka.
Mi ez a litya rajtad? Hiszen ebben
dolgozni is csak tessék-lássék tudnál.
Szegény lányomról maradt néhány holmi,
menj, vedd magadra, ott fityeg a rúdon.
Ezt meg, nem bánom, tedd a sifonérba.

Móka

Hát jó, megyek és átöltözködöm.

(Bemegy a házba. A házból kijön Lev apó.)

Мавка

Де, дядино, Лукаш?

Мати

Чого ти все за ним? Не випадає
за парубком так дівці уганяти.

Мавка

Мені ніхто такого не казав.

Мати

Ну, то хоч раз послухай — не завадить.

(Прикро дивиться на Мавку).

Чого ти все розпатлана така?
Нема, щоб зачесатись чепурненько, —
усе як відьма ходить. Нечепурно.
І що се за манаття на тобі?
Воно ж і не вигідне при роботі.
Я маю дещо там з дочки-небіжки,
піді вберися — там на жердці висить.
А се, як хоч, у скриню поклади.

Мавка

Та добре, можу й переодягтися.

(Іде в хату. Звідти виходить дядько Лев).

Anya

Legalább megköszönné!

Lev

Mi az, húgom?

Mit molesztálsz, eszed-rágod egyre
azt a szegény lányt? Vétett tán neked?

Anya

Te pedig, bátyám, legalább ne szólnál,
ha nem kérdeznek! Idecsődítenéd
nékem az erdő minden boszorkányát!

Lev

Ha nem bolond szél fújna bolond lyukból,
tán oda is figyelnék rá, de így...
Ki látott-hallott erdőben boszorkányt?
A boszorkányok a faluban laknak...

Anya

Tudsz is te ahhoz... Pártold, dédelgesd csak
ezt az erdei rosszat, még megéred:
megjárod véle!

Lev

Majd meglátjuk, húgom.
Aki, ami az erdőből van, nem rossz,
hisz minden jót az erdő ad...

Мати

Хоч би подякувала!

Лев

Що ти, сестро,
так уїдаєш раз у раз на дівку?
Чи то вона тобі чим завинила?

Мати

А ти, братуню, вже б не відзивався,
коли не зачіпають! Ти б іще
зібрав сюди усіх відьом із лісу.

Лев

Якби ж воно такеє говорило,
що тямить, ну, то й слухав би, а то...
"відьом із лісу!" — де ж є відьма в лісі?
Відьми живуть по селах...

Мати

То вже ти
на тому знаєшся... Та що ж, принаджуй
ту погань лісову, то ще діждешся
колись добра!

Лев

А що ж? Таки й діжду.
Що лісове, то не погане, сестро, —
усякі скарби з лісу йдуть...

Anya

(gúnyosan)

Na persze!

Lev

Ilyen lányokból lesz az ember, úgy biz!

Anya

Ezekből ember? Te, nem vagy te részeg?

Lev

Mit tudsz te? Megboldogult nagyapám,
ő mondta mindig: csak a szót kell tudni,
s beköltözhet az erdei lényekbe
olyan lélek, mint bennünk lakozik.

Anya

Hová leszen hát akkor az a beste
boszorkány pára?

Lev

Már megint azt hajtod?...
Jobb lesz valami munka után nézni,
mint üres szalmát csépelni itt.

Мати

(глузливо)

Аякже!

Лев

З таких дівок бувають люди, от що!

Мати

Які з їх люди? Чи ти впився? Га?

Лев

Та що ти знаєш? От небіжчик дід казали: треба тільки слово знати, то й в лісовичку може уступити душа така саміська, як і наша.

Мати

Ну, а куди ж тоді відьомська пара подінеться?

Лев

Ти знов таки своєї?..
От ліпше заберуся до роботи,
як маю тут жувати клоччя!

Anya

Menj csak!

Tán marasztallak?

Lev a ház mögé megy, dühösen rázva a fejét.

A házból kijön az átöltözött **Móka** durva szabású, foltos ing-blúzban, darócsoknyában, ócska kötényben, simára fésült haja két ágba fonva és koszorúba tűzve.

Móka

Át is öltöztem már.

Anya

No, mindjárt más vagy. Hát én elmegyek, az aprójószágot kell megetetni.

Szerettem voln' a kendert is kinyűni — ezer a dolgom, nem bírom, nem győzőm, te meg nemigen fogódkodsz...

Móka

Miért?

Amihez értek, szívesen segítek.

Anya

Az a', hogy csak a száddal tudsz segíteni! Komoly munkához nem fűlik a fogad. Szénát hordani fáj a fejed... Most meg aratni kell. Azt hogy fogsz?

Мати

Йди!

Або ж я бороню?

Лев іде за хату, сердито струснувши головою. Мавка виходить з хати перебрана: на їй сорочка з десятки, скуппо пошита і латана на плечах, вузька спідничина з набиванки і полинялий фартух з димки, волосся гладко зачесане у дві коси і зложено навколо голови.

Мавка

Вже й перебралась.

Мати

Отак що іншого. Ну, я піду —
управлюся тим часом з дробиною.
Хотіла я піти до конопель,
так тут іще не скінчена робота,
а ти до неї щось не вельми...

Мавка

Чом же?

Що тільки вмію, рада допомогти.

Мати

Ото-то й ба, що неконечне вмієш:
політниця з тебе абияка,
тащити сіна — голова боліла...
Як так і жати маєш...

Móka

(ijedten)

Jaj! Aratni?
Tán azt akarja, hogy én most arassak?

Anya

Hát ugyan aztán miért ne? Nincs ma ünnep!

(Az ajtó mögül sarlót vesz elő és Móka kezébe adja.)

Ne, itt a sarló — kezd. Ha dolgom végzem,
átveszem tőled.

*(Szakajtót hoz a pitvarból és a ház mögé megy.
Hallani, ahogy hívja a baromfit: „Cire-cire—cire.
Tyu-tyu-tyu-tyu. Cir-cir-cir”.)*

Lukás jön fejszével, odamegy egy fiatal gyertyánfához, ki
akarja vágni.

Móka

Jaj, ne vágd ki, kedves,
hisz zsenge, látod.

Lukás

Ugyan, hagyj már békén!
Nincs most időm.

Móka szomorúan a szemébe néz.

Мавка

(з острахом)

Як-то? Жати?

Ви хочете, щоб я сьогодні жала?

Мати

Чому ж би ні? Хіба сьогодні свято?

(Бере за дверима в сінях серпа і подає Мавці).

Ось на серпа — попробуй. Як управлюсь,
то перейму тебе.

(Виходить за хату, узявши з сіней підситок
із зерном. Незабаром чути, як вона кличе:
"Ціпоньки! Ціпоньки! Тю-тю-тю! Тю-тю-тю!
Цір-р-р...")

Лукаш виходить із сокирою і підступає до молодого
грабка, щоб його рубати.

Мавка

Не руш, коханий,
воно ж сире, ти ж бачиш.

Лукаш

Ай, дай спокій!

Не маю часу!

Мавка смутно дивиться йому в вічі.

Mutass hát szárazat...

Móka

(gyorsan elõvonszol az erdõbõl egy jókora száraz fát)

Hozok még többet is, ha több kell néked.

Lukás

Ebbõl az egybõl csináljak kerítést!

Móka

Már te is olyan mord, oly rideg lettél...

Lukás

Hisz látod... anyám egyre szid miattad!...

Móka

Mit akar tõlem? Mi köze van hozzánk?

Lukás

Fia volnék tán...

Móka

Fia vagy — hát aztán?

Ну, то дай сухого...

Мавка

(швиденько виволікає з лісу чималу суху деревину)

Я ще знайду; тобі багато треба?

Лукаш

А що ж? Оцим одним загороджу?

Мавка

Чогось уже і ти став непривітний...

Лукаш

Та бачиш... мати все гризуть за тебе!..

Мавка

Чого їй треба? І яке їй діло?

Лукаш

Та як же? Я ж їм син...

Мавка

Ну, син, — то що?

Lukás

Tudod... nem ilyen menyét akart volna...
Ő nem szereti az erdei fajtát...
Soha, de soha nem lesz jó anyósod!

Móka

Nálunk az erdőn semmilyen anyós nincs.
Anyós, menyecske — nem fér a fejembe,
mire kell ez?

Lukás

Neki menyecske kéne,
aki segítsen, hiszen ő már vénül.
Másra várni, ha ezt-azt tenni kell —
nem lehet mindent szolgálóra bízni...
Eligazodni hétköznapi gondján—
baján nem tud, ki erdők mélyén nőtt fel.

Móka

(készségesen)

Magyarázd el hát rendre, és megértem,
hiszen szeretlek... Ugye, megértettem
minden nótáját kicsiny furulyádnak?!

Lukás

A nótát! Az még nem nagy tudomány!

Лукаш

Бач... їм така невістка не до мислі...
Вони не люблять лісового роду...
Тобі недобра з їх свекруха буде!

Мавка

У лісі в нас нема свекрух ніяких.
Навіщо ті свекрухи, невістки —
не розумію!

Лукаш

Їм невістки треба,
бо треба помочі — вони старі.
Чужу все до роботи заставляти
не випадає... Наймички — не дочки...
Та правда, ти сього не зрозумієш...
Щоб наші людські клопоти збагнути,
то треба справді вирости не в лісі.

Мавка

(щиро)

Ти розкажи мені, я зрозумію,
бо я ж тебе люблю... Я ж пойняла
усі пісні сопілоньки твоєї.

Лукаш

Пісні! То ще наука невелика!

Móka

Vigyázz, a dal a lélek szép virága,
le ne becsüld, hisz abból lett szerelmünk!
E virág bűvösebb a páfrányénál:
nem pusztán felfed — teremt kincseket.
Nekem most mintha új, más szívem lenne,
hogy megismertem. Csoda történt vélem
abban a percben...

(Hirtelen abbahagyja.)

Te nevetsz ezen?

Lukás

Valóban elfogott a nevethetnék...
Hétköznapló ruháddal nem vág össze
ily ünnepi, komoly oráció!

(Nevet.)

Móka

(szaggatni kezdi magán a ruhát)

Tűzre vetem!

Lukás

Hogy anyám jobban rágjon?

Мавка

Не зневажай душі своєї цвіту,
бо з нього виросло кохання наше!
Той цвіт від папороті чарівніший —
він скарби *творює*, а не відкриває.
У мене мов зродилось друге серце,
як я його пізнала. В ту хвилину
огнисте диво сталося...

(*Раптом уриває*).

Ти смієшся?

Лукаш

Та справді, якось наче смішно стало...
Убрана по-буденному, а править
таке, немов на свято орацію!

(*Сміється*).

Мавка

(*шарпає на собі одержу*)

Спаляю се все!

Лукаш

Щоб мати гірше гризли?

Móka

Mióta ez van rajtam, úgy bánsz vélem,
mintha nem is én lennék!

Lukás

Tudtam, tudtam!
Most aztán kezdődik a szemrehányás...

Móka

Nem, kedves, semmit nem vetek szemedre,
csak fáj, hogy nem tudod az életed
úgy élni, ahogy méltó lenne hozzád.

Lukás

Nem értem, fel nem fogom, mit beszélsz.

Móka

Látod, legjobban épp azért szeretlek,
amit magad sem értesz önmagadban,
bár szíved-lelked arról zeng, dalol
oly szívhezszólón kis furulyád hangján...

Lukás

Mi az tehát?

Мавка

Та що ж, як я тобі у цій одежі
неначе одмінилась!

Лукаш

Так я й знав!
Тепер уже почнеться дорікання...

Мавка

Ні, любий, я тобі не дорікаю,
а тільки — смутно, що не можеш ти
своїм життям до себе дорівнятись.

Лукаш

Я щось не розберу, що ти говориш.

Мавка

Бач, я тебе за те люблю найбільше,
чого ти сам в собі не розумієш,
хоча душа твоя про те співає
виразно-щиро голосом сопілки...

Лукаш

А що ж воно таке?

Móka

Sokkal, sokkalta több,
mint délceg termeted és vonzó lényed,
de kimondani én sem tudom ezt...

(Szerelmes-szomorúan néz rá és hallgat egy percig.)

Furulyázz nékem, kedves, tán elűzi
elkergeti azt, mi köztünk felhőzik.

Lukás

Ej, hagyd már, nincs időm most furulyázni!

Móka

Ölelj meg akkor, hadd felejtsem el,
amit beszéltünk.

Lukás

(körülnéz)

Pszt, anyám meghallja!
Már így is mindig akaszkodónak mond,
nyűgnek.

Móka

(összeecsapja a kezét)

Ó, benneteket meg nem érthet,
ki nem köztetek nőtt fel! Mit jelent az,

Мавка

Воно ще краще,
ніж вся твоя хороша, люба врода,
та висловить його і я не можу...

*(Смутно-закохано дивиться на нього
і мовчить хвилинку).*

Заграй мені, коханий, у сопілку,
нехай вона все лихо зачарує!

Лукаш

Ей, не пора мені тепера грати!

Мавка

То пригорни мене, щоб я забула
осю розмову.

Лукаш

(оглядається)

Цить! Почують мати!
Вони вже й так тебе все називають
накидачем...

Мавка

(спалахнула)

Так! Хто не зріс між вами,
не зрозуміє вас! Ну, що се значить

hogy „akaszodom”? Talán, hogy szeretlek?
S hogy én mondtam ki elsőnek? Hát szégyen,
hogy szívem nem fukar, hogy kincseit
nem rejti el, de pazarolja dúsan,
kínálja, adja annak, kit szeret,
nem kérve jóelőre foglalót?!

Lukás

Volt rá remény, hogy visszafizetem!

Móka

Ismét egy furcsa, érthetetlen szó:
„visszafizetem”... Adtál te is nékem,
amit akartál, ami tőled tellett,
mérlegre én nem teszem...

Lukás

Így van jól,
ha egyikünk sem tartozik a másnak.
Te magad mondtad — emlékezz reá.

Móka

Miért kellene emlékeznem erre?

Anya

(előjön a ház mögül)

Hát így aratol? Te meg így kerítel?

Lukás sietve a ház mögé vonszolja a fát.

"накинулась"? Що я тебе кохаю?
Що перша се сказала? Чи ж то ганьба,
що маю серце не скупе, що скарбів
воно своїх не криє, тільки гойно
коханого обдарувало ними,
не дожидаючи вперед застави?

Лукаш

Була надія, що віддячусь потім.

Мавка

І знов чудне, незрозуміле слово —
"віддячуся" ... Ти дав мені дари,
які хотів, такі були й мої —
неміряні, нелічені...

Лукаш

То й добре,
коли ніхто не завинив нікому.
Ти се сама сказала — пам'ятай.

Мавка

Чому я маю сеє пам'ятати?

Мати

(виходить із-за хати)

Се так ти жнеш? А ти се так городиш?

Лукаш поспішно поволік дерево за хату.

Hát nézd, te lány, ha nem akarsz aratni,
én nem erőszakollak. Valahogy csak
megbírok véle. Őszre meg talán,
ha isten segít, lelünk más menyecskét.
Van nem messze egy tűzrőlpattant özvegy —
üzengetett már többször is, dehát
én azt mondtam: a döntő szó Lukásé,
ez az ő dolga... No adjad csak, lelkem,
add azt a sarlót — nincs csak ez az egy.

Móka

Aratni fogok. Menjen kendert nyűni.

Az Anya átmegy a tisztáson a tóhoz és eltűnik a nádasban.

Móka a sarlót nekilendítve a rozs fölé hajlik. A rozsból hirtelen felbukkan a **Mezőtündér**: arany hajának zuhataga alól, mely egész kicsi termetét beborítja, itt-ott kilátszik zöld ruhája; fején kék búzavirág-koszorú, hajában rózsaszín konkolyvirágok, pipitér, szulák.

Mezőtündér

(esdekelve Mókához szalad)

Nővérkém, jaj, ne tedd!
Az én szépségem el ne vedd!

Móka

De muszáj!

Коли ти, дівонько, не хочеш жати,
то я ж тебе не силую. Вже якось
сама управлюся, а там на вісень,
дасть біг, знайду собі невістку в поміч.
Там є одна вдовиця — моторненька, —
сама припитувалась через люди,
то я сказала, що аби Лукаш
був не від того... Ну, давай вже, любко,
мені серпочка — другого ж немає.

Мавка

Я жатиму. Ідіть до конопель.

Мати йде через галяву до озера і криється за очеретом. Мавка замахує серпом і нахиляється до жита. З жита раптом виринає Русалка Польова; зелена одіж на їй просвічує дене-де крізь плащ золотого волосся, що вкриває всю її невеличку постать; на голові синій вінок з волошок, у волоссі заплутались рожеві квітки з куколю, ромен, березка.

Русалка Польова

(з благанням кидається до Мавки)

Сестрице, пошануй!
Краси моєї не руйнуй!

Мавка

Я мушу.

Mezőtündér

Már így is megtépázták
kicsiny mezőm kalászát,
a rozsnak díszét-ékét—
virágát mind letépték.
Itt lángoltak a pipacsok,
s mi maradt, nézd: jaj, csupa csonk,
szirmuk vérében ázva
piroslik a barázda...

Móka

Muszáj, nővérkém! Te sok szép virágod
jövő tavasszal újra nyílni látod;
szerelmemnek meg most ha szirma hullik —
örökre múlik!

Mezőtündér

(kezét tördeli, a bánattól vergődve, mint kalász a szélben)

Virágaim, kalászaim
s minden ékességem!
Oda hajam, szőke hajam,
én ifjú szépségem!...

Móka

Szépséged sorsa: lassú mulandóság.
A vetés azért nő, hogy learassák.
Hasztalan itt kérés, rimánkodás:
ha én nem, jön majd s letarolja más.

Русалка Польова

Уже ж мене пошарпано,
всі квітоньки загарбано,
всі квітоньки-зірниченьки
геть вирвано з пшениченьки!
Мак мій жаром червонів,
а тепер він почорнів,
наче крівця пролилася,
в борозенці запеклася...

Мавка

Сестрице, мушу я! Твоя краса
на той рік ще буйніше запишає,
а в мене щастя як тепер зов'яне,
то вже не встане!

Русалка Польова

(ламає руки і хитається від горя, як од вітру колос)

Ой горенько! Косо моя!
Косо моя золотая!
Ой лишенько! Красо моя!
Красо моя молодая!...

Мавка

Твоїй красі вік довгий не судився,
на те вона зроста, щоб полягати.
Даремне ти благаєш так мене, —
не я, то інший хто її зожне.

Mezőtündér

Nővérkém, nézzed: hogy hullámszik, hogy ring
végeslen-végig!
Hagyj még bennünket virítani, élni
legalább nyár végéig,
amíg a búza meg nem érik —
míg el nem jő az elkerülhetetlen!
Egy percet várjon sarlód, kedvesem!
Kalászom úgyis engedelmesen
ráhajlik, ráalél...
Ne légy hát, mint a tél,
kérlelhetetlen, engesztelhetetlen!

Móka

Akarnám én is, amit te akarsz,
de nekem most már nincs akaratom.

Mezőtündér

(Mókához hajolva fülébe súgja)

Ahogy a kalászt sarló alá szeded,
az éles szerszám megvághatja kezéd...
Ha irgalom van benned, megteszed!
Megmentésünkre elég csöppnyi vér...
Ennyi szépség egy csöpp vért tán megér?

Móka

*(megsebzi ujját a sarlóval, vére a Mezőtündér arany hajára
fröccsen)*

Az áldozatot meghoztam neked!

Русалка Польова

Глянь, моя сестро, ще хвиля гуляє
з краю до краю.
Дай нам зажити веселого раю,
поки ще літечко сяє,
поки ще житечко не полягло, —
ще ж неминуче до нас не прийшло!
Хвильку! Хвилиночку! Мить одну, рідная!
Потім поникне краса моя бідная,
ляже додолу сама...
Сестро! не будь як зима,
що не вблагати її, не вмовити!

Мавка

Рада б я волю вволити,
тільки ж сама я не маю вже волі.

Русалка Польова

(шепче, схилившись Мавці до плеча).

Чи ж не трапляється часом на полі
гострим серпочком поранити руку?
Сестронько! зглянься на муку!
Крапельки крові було б для рятунку доволі.
Що ж? Хіба крові не варта краса?

Мавка

*(черкає себе серпом по руці,
кров бризкає на золоті коси Русалки Польової)*

Ось тобі, сестро, яса!

A Mezőtündér mély meghajlással mond köszönetet Mókának, majd eltűnik a rozsban.

A tó felől az **Any**a jön egy fiatal, kerek arcú menyecskével, **Kilinával**. Rojtos piros kendőben van, apró ráncokba szedett tarka szoknyában, hasonlóan ráncba szedett, piros, fehér, sárga szalagokkal díszített zöld kötényben, gazdag kék–vörös hímzésű ingvállban, puha fehér nyakán érmenyaklánc; feszül rajta a pászos ruhaderék, gömbölyded alakját még pompásabbá téve. Gyors léptekkel jön, az öregasszony alig győzi követni.

Anya

(a menyecskéhez, szívélyesen)

Jöjjön, Kilinka, ott a nyírfa mellett
lel még friss zöldet. Istenfa is van —
a köcsögöket akarja kifőzni?
Az jó nagyon, használ a tejnek, lelkem.

Kilina

A sok tejet már nincs is hová tenni!
Csak legyen vásár, veszek én edényt.
A tehenem — még szegény uram vette —
roppant jófajta, igen jól tejel.
Etetem is, igaz. S hogy ügyyel–bajjal
elvégeztem a sok mezei munkát,
most a ház körül kéne rendet tenni...
Ó, ángyó, nehéz ám az özvegy sorja!..

(Száját görbengetve sopánkodik.)

Русалка Польова клониться низько перед Мавкою, дякуючи, і никне в житі.

Від озера наближається мати, з нею молода повновида молодиця, в червоній хустці з торочками, в бурячковій спідниці, дрібно та рівно зафалдованій; так само зафалдований і зелений фартух з нашитими на ньому білими, червоними та жовтими стяжками; сорочка густо натикана червоним та синім, намисто дзвонить дукачами на білій пухкій шиї, міцна крайка тісно перетягає стан і від того кругла, заживна постать здається ще розкішнішою. Молодиця йде замашистою ходою, аж стара ледве поспіває за нею.

Мати

(до молодиці люб'язно)

Ходіть, Килинко, осьде край берези
ще свіже зіллячко. Ось деревій, —
ви ж гладишки попарити хотіли? —
Він добрий, любонько, до молока.

Килина

Та в мене молока вже ніде й діти!
Коб ярмарок хутчій — куплю начиння.
Корова в мене турського заводу, —
ще мій небіжчик десь придбав, — молочна,
і господи яка! Оце вже якось
я в полі обробилася, то треба
роботі хатній дати лад. Ой тітко,
вдовиці — хоч надвоє розірвися!..

(Прибіднюється, підобгавши губи).

Anya

No lám csak, lám, hát már bedolgozott?
Habár, mint mondják, aki dolgoz, szorgos
meg bírja is... Mink azt a kis darabkát
se győzzük, isten tudja, hogy...

Kilina

(a rozstábla felé néz, ahol Móka áll.)

S ki az,
aki aratja?

Anya

Egy árvát fogadtunk,

(halkan)

de — urambocsá! — nincs haszon belőle...

Kilina

(az anyával együtt odamegy Mókához)

Jó napot, húgocskám! Na, megy a munka?

Anya

(össze csapja a kezét)

Uram-teremtőm! Hát még el se kezdte!
Elájulok! Hát mit csináltál eddig?
Te haszontalan földlustája, ó, ó...

Мати

Ей, рибонько, то ви вже обробились?
Ну, що то сказано, як хто робітний,
та здужає... А в нас — маленька нивка,
та й то бог спору не дає...

Килина

(дивиться на ниву, де стоїть Мавка)

А хто ж то
женцем у вас?

Мати

Та там одна сирітка...

(Нишком).

Таке воно, прости біг, ні до чого...

Килина

(надходить з матір'ю до Мавки)

Добридень, дівонько! Чи добре жнеться?

Мати

(сплескує руками)

Ой лишенько! Іще не починала!
Ой мій упадоньку! Що ж ти робила?
Нездарисько! Нехтолице! Ледащо!

Móka

(tompán)

Elvágтам a kezem...

Anya

Volt is miben!

Kilina

Adjad csak azt a sarlót, húgom, majd én...

Móka háta mögé rejti a sarlót és ellenségesen néz Kilinára.

Anya

No add, ha mondják! Hisz nem a tiéd!

(Kiveszi Móka kezéből a sarlót és odaadja Kilinának, az neki-lendül a munkának és arat, mint az égetőtűz, szinte ropog a szalma a sarló alatt.)

Anya

(örvendezve)

Ez ám a munka! Lám csak!

Kilina

(a munkát abba sem hagyva)

Мавка

(глухо)

Я руку врізала...

Мати

Було при чому!

Килина

А дай сюди серпа — нехай-но я.

Мавка ховає серпа за себе і вороже дивиться на Килину.

Мати

Давай серпа, як кажуть! Таж не твій!

*(Виринає серпа Мавці з рук і дяє Килині,
тая кидається на жито і жне, як вогнем палить,
аж солома свище під серпом).*

Мати

(втішно)

Ото мені робота!

Килина

(не одриваючись од роботи)

Hogyha volna
kévekötőm, hát levágnám egyszerre
ezt az egészet.

Anya

(kiált)

Hé, Lukás, szaladj csak!

Lukás

(előjön, Kilinához)

Segítsen isten.

Kilina

(aratva)

Köszönöm.

Anya

Lukásom,
fogóddz csak, fiam, segíts kévét kötni.
Mert a „segítség” koldus lett, kidült...

Lukás kötni kezdi a kévéket.

Úgy, arassatok, gyermekeim, én meg
indulok, főzők ciberét ebédre.

(Bemegy a házba.)

Якби хто
перевесла крутив, то я б удох
сю нивку вижала.

Мати

(гукає)

А йди, Лукашу!

Лукаш

(виходить. До Килини)

Магайбі.

Килина

(жнуци)

Дякувати.

Мати

От, Лукашу,
поможеш тут в'язати молодичці.
Бо та "помічниця" вже скалічила.

Лукаш береться в'язати снопи.

Ну, жніте ж, дітоньки, а я піду,
зварю вам киселиці на полудень.

(Іде в хату).

Móka odamegy a nyírfához, nekitámaszkodik és a lehajló hosszú ágakon keresztül nézi az aratókat.

Kilina egy ideig változatlan hévvel arat, majd felegyenesedik, nyújtózik egyet, ránéz a kéve fölé hajló Lukásra, elmosolyodik három lépéssel ott terem mellette és a vállára csap.

Kilina

Frissebben, legény! Ne ily csigamódra!
Feszüljön az a kötél!

(Elkacagja magát.)

Lukás

(maga is felegyenesedik)

De heves vagy!
Ne kötekedj, mert — uccse —, hogy lebírlak!

Kilina

(ledobja a sarlót; csipőre tett kézzel)

No csak, no! Az még elvállik, ki kit!..

Lukás odaugrik hozzá, a menyecske elkapja a fiú kezét, „összemérik erejüket”, tenyerüket egymásnak vetve. Egy ideig egyensúlyban vannak, majd Kilina enged, kissé hátrahajlik, erőltetetten kacag és kacéran kacsingat. Lukás heves mozdulattal hátracsavarja a menyecske kezét, meg akarja csókolni, de amikor az ajka már majdnem eléri az asszony ajkát, Kilina lábával gáncsot vet neki. Lukás elesik.

Мавка одійшла до берези, прихилилась до неї і крізь довге віття дивиться на женців.

Килина який час так само завзято жне, потім розгинається, випростується, дивиться на похиленого над снопами Лукаша, всміхається, трьома широкими кроками прискакує до нього і падає з виляском долонею по плечах.

Килина

Ну ж, парубче, хутчій! Не лізь, як слимак!
Ото ще верисько!

(Залягається сміхом).

Лукаш

(і собі випростується)

Яка ти бистра!
Ось ліпше не займай, бо поборю!

Килина

(кидає серпа, береться в боки)

Ану ж, ану! Ще хто кого — побачим!

Лукаш кидається до неї, вона переймає його руки; вони "міряють силу", упершись долонями в долоні; який час сила їх стоїть нарівні, потім Килина трохи подалась назад, напружено сміючись і граючи очима; Лукаш, розпалившись, широко розхиляє їй руки і хоче її поцілувати, але в той час, як його уста вже торкаються її уст, вона підбиває його ногою, він падає.

Kilina

(nevetve)

No melyikünk a győztes? Te vagy én?

Lukás

(szuszogva feltápáskodik)

Hát persze, gánccsal könnyű volt...

Kilina

Na és?

Nyikordul a ház ajtaja. Kilina kapja a sarlót és ismét aratni kezd, Lukás köti a kévét. A rozstábla gyorsan tarlóvá feketedik, kévék borítják; néhány marok úgy hat a leterített kötélben, mint a legyőzött, de még meg nem kötözött foglyok.

Anya

(a pitvarajtóból)

Na gyertek, aratók, már itt a dél.

Kilina

Én készen is vagyok már, csak Lukás
sehogy se győzi.

Lukás

Végzek én is mindjárt.

Килина

(стоїть над ним сміючись)

А що? Хто поборов? Не я тебе?

Лукаш

(устає, важко дишучи)

Підбити — то не мація!

Килина

Чи ж пак?

У хаті стукнули двері. Килина знов кинулася жати, а Лукаш в'язати. Хутко загін затемнів стернею і вкрився снопами; скільки горсток жита на розложених перевеслах лежать, як подолані і ще не пов'язані бранці.

Мати

(з сінешнього порога)

Ходіте, женчики! Вже є полудень.

Килина

Та я своє скінчила, он Лукаш
ніяк не вправиться.

Лукаш

Мені не довго.

Anya

Gyűrjed; maga meg jöjjön, Kilina!

Kilina bemegy a házba. Az ajtót bezárják. **Móka** előjön a nyírfa alól.

Lukás

(kissé zavarba jön, mikor meglátja, de zavara nyomban el is múlik)

Te vagy az? Kösd meg ezt a néhány kévét,
én meg megyek be.

Móka

Nem tudok kötni.

Lukás

Minek jössz hát a szádat tátani,
ha segíteni nem akarsz?

(Folytatja a kévekötést.)

Móka

Lukás,
ne jöjjön többet ide ez az asszony —
nem szeretem: alattomos, ravasz,
akár a vidra.

Lukás

Nem is ismered.

Мати

Ну, то кінчай; а ви ходіть, Килинко!

Кирина йде в хату. Двері зачиняються. Мавка виходить з-під берези.

Лукаш

(трохи змішався, побачивши її, але зараз оправився)

Ага, то ти? Ось дов'яжи снопів,
а я піду.

Мавка

В'язати я не можу.

Лукаш

Ну, то чого ж прийшла тут наглядати,
коли не хочеш допомогти?

(В'яже сам).

Мавка

Лукашу,
нехай ся жінка більше не приходить, —
я не люблю її — вона лукава,
як видра.

Лукаш

Ти її ніяк не знаєш.

Móka

De ismerem! A hangját, nevetését...

Lukás

Az még kevés.

Móka

Nem, nekem épp elég.
Ragadozó, mint a hiúz...

Lukás

Nocsak!

Móka

Ne jöjjön többet ide az erdőbe.

Lukás

(felegyenesedik)

Hát ki vagy te itt, erdei királynő,
hogy megszabod, ki járhat az erdőbe
s ki nem?

Móka

(hangjában szomorú figyelmeztetéssel)

Az erdőn vannak rejtett vermek,
avarral, gallyal, gizzel-gazzal fedve —

Мавка

Ні, знаю! Чула сміх її і голос.

Лукаш

Сього ще мало.

Мавка

Ні, сього доволі.

Ся жінка хижа, наче рись.

Лукаш

Іще що!

Мавка

Нехай вона до нас у ліс не ходить.

Лукаш

(випростався)

А ти хіба вже лісова цариця,
що так рядиш, хто має в ліс ходити,
хто ні?

Мавка

(сумно, з погрозою)

У лісі є такі провалля,
заховані під хрустом та галуззям, —

nem veszi észre se állat, se ember,
míg bele nem zuhan.

Lukás

S még te beszélsz
álnok ravaszságról — hallgatnál inkább!
Úgy látom, eddig nem tudtam, ki vagy!

Móka

Hát ezt talán még én magam sem tudtam...

Lukás

Idefigyelj hát: ha ezentúl mindig
tőled kell megkérdezniem, hogy ki járhat
hozzám s ki nem, hát jobb, ha mindenestül
visszaköltözöm a faluba újra.
Az emberek közt majd nyugton leszek.
Nem fogok néked itt kuksolni, mint
a csapdában a róka.

Móka

Csapdát néked
nem állítottam én, magadtól jöttél.

Lukás

Hát el is megyek, ha nekem úgy tetszik,
nem köthet ide senki semmivel!

не бачить їх ні звір, ані людина,
аж поки не впаде...

Лукаш

Іще говорить
про хижість, про лукавство, — вже б мовчала!
Я бачу, ще не знав натури твеї.

Мавка

Я, може, і сама її не знала...

Лукаш

Так, отже, слухай: якщо я тут маю
тебе питати, хто до мене сміє
ходити, а хто ні, то ліпше сам я
знов з лісу заберуся на село.
Вже якось там не пропаду між людьми.
Бо я не став отут сидіти в тебе,
як лис у пастці.

Мавка

Я пасток на тебе
не наставляла. Ти прийшов по волі.

Лукаш

По волі ж і піду, як тільки схочу,
ніхто нічим мене тут не прив'яже!

Móka

Nem akartalak én soha megkötni!

Lukás

De minek ez a sok üres beszéd?

Megköti az utolsó kékét és anélkül, hogy Mókára nézne, be-megy a házba. Móka leül a tarló szélén a barázdában, fejét térdére hajtva szomorúan elgondolkozik.

Lev apó

(előjön a ház mögül)

Mi oka, lányom, hogy így elbúsultál?

Móka

(csendesen, szomorúan)

Múlik a nyár, apókám...

Lev

Hát bizony,
néked az bú. Bár azt hívé, a télen
nem lesz szükséged a vén, görbe fűzre...

Móka

Hová lehetnék?

Мавка

Чи я ж тебе коли в'язати хтіла?

Лукаш

Ну, то до чого ж ціла ся балачка?

Дов'язав останнього снопа і, не дивлячись на Мавку, пішов до хату. Мавка сіла в борозні над стернею і похилилась у смутній задумі.

Дядько Лев

(виходить із-за хати)

Чого се ти, небого, зажурилась?

Мавка

(тихо, смутно)

Минає літо, дядечку...

Лев

Для тебе
воно таки журба. Я міркував би,
що вже б тобі не тра верби на зиму.

Мавка

А де ж я маю бути?

Lev

Hát — ha rajtam állna,
megférnék, meglennék veled egy házban...
Csakhát a húgommal nehéz kijönni:
asszonytermészet. Próbáltam már így, úgy —
nem lehet véle zöldágra vergődni.
Ha én lennék a gazda, nem kérdezném,
de nekik adtam ezt a telket, házat,
nincs szavam benne. Visszamegyek télre
a faluba, a magam portájára...
Ha meg tudnál a faluban maradni,
elvinnélek velem.

Móka

Nem, nem lehet...
Ha mehetnék, mennék. Apó, te jó vagy.

Lev

A kenyér jó, leányom, nem az ember.
Az az igazság: megkedveltem én is
a magadfélék erdei fajtáját.
Ide jövök majd, mint a vad, meghalni —
itt ássák meg sírom, e tölgy alatt...
Hej, öreg tölgy, te fogsz-e hát még állni,
amikor ősz fejem a sírba kókad?
Láttam én már nagyobb tölgyeket is,
s mind elpusztultak... Zöldülj csak, barátom,
vén tölgy, amíg a tél, fagy el nem hervaszt...
S ád majd tán ránk az isten új tavaszt...

(Botjára támaszkodva, szomorúan áll.)

Лев

Як на мене,
то не тісна була б з тобою хата...
Коли ж сестра таку натуру має,
що з нею й не зговориш. Я вже брався
і так, і інако... Якби то я
був тут господарем, то й не питався б;
та вже ж я їм віддав сей ґрунт і хату,
то воля не моя. Я сам піду
на зиму до села, до своєї дома...
Якби ти на селі могла сидіти,
то я б тебе прийняв.

Мавка

Ні, я не можу...
якби могла, пішла б. Ви, дядьку, добрі.

Лев

Хліб добрий, дівонько, а не людина.
Але, щоправда, я таки вподобав
породу вашу лісову. Як буду
вмирати, то прийду, як зрів, до лісу, —
отут під дубом хай і поховають...
Гей, дубоньку, чи будеш ти стояти,
як сива голова моя схитнеться?..
Де-де! Ще й не такі були дуби,
та й тії постинали... Зелений же
хоч до морозу, кучерявий друже,
а там... чи дасть біг ще весни діждати?..

(Стоїть, смутно похилившись на ціпок).

Móka lassú mozdulatokkal szedegetni kezdi a learatott roszból a meghervadt virágokat és bokrétába rendezi.

A házból előjön az **Any**a, **Kilina** és **Lukás**.

Anya

(*Kilinához*)

Hová siet úgy? Üljön még egy kicsit!

Kilina

Nem lehet, ángyó, nem maradhatok.
Későre jár — majd még félni találok...

Anya

Lukásom, elkísérhetnéd.

Lukás

Miért ne?

Kilina

(*ránéz*)

Hátha más dolgod van...

Anya

Mi dolga lenne
ilyenkor, este? Menj, fiacskám, menj,
kísérd Kilinkát háza kapujáig.
Nem jó egyedül este erdőn járni

Мавка поволі вибирає напівзів'ялі квітки з пожатого жита і складає їх у пучечок.

З хати виходять: мати, Килина і Лукаш.

Мати

(до Килини)

Чого ви спішитесь? Та ще посидьте!

Килине

Ей, ні вже, дядинусю, я піду.
Дивіть, уже нерано, — я боюся.

Мати

Лукашу, ти провів би.

Лукаш

Чом же, можу.

Килина

(поглядяє на нього)

Та, май, робота є...

Мати

Яка робота
увечері? Іди, синашу, йди,
та надведи Килинку до дороги.
Самій увечері в сій пущі сумно.

fehérszemélynek, ki még hozzá szép is:
útját állhatják!

Kilina

Jaj, miket mond, ángyó,
most aztán végképp el vagyok rémülve!
Menjünk, Lukás, míg le nem száll az este,
mert kettesben is félünk majd.

Lukás

Hogy én?
Félnék az erdőn? Nem addig van a!

Anya

Nem olyan fából van ám ő faragva,
Kilinkám, nem kell ócsárolni, nem, nem!

Kilina

Jaj, csak tréfáltam...

(Észreveszi Levet.)

Ó, hát Lev bátyám is
itthonjában van?

Lev

(teszi magát, hogy nem hallja)

Hogy? Mi? Menj magadnak!

Та ще така хороша молодичка, —
коли б хто не напав!

Килина

Ой дядинусю,
се ж ви мене тепер зовсім злякали!
Лукашу, йдім, поки не звечоріло.
а то й удвох боятимемось!

Лукаш

Я б то?
Боявся в лісі? Ого-го! Помалу!

Мати

Та він у мене хлопець-молодець,
ви вже, Килинко, честі не уймайте!

Килина

Ні, то я жартома...

(Завважає Лева).

Ов! Дядьку Леве!
То ви-те вдома?

Лев

(удає, мов не дочув)

Га? Ідіть здорові!

(Bemegy az erdőbe.)

Kilina

No istenáldja, kedves ángyomasszony!

(Kezet akar csókolni az öregasszonynak, de az nem hagyja, megtörli száját a köténye csücskében és háromszor szertartásosan összecsókolózik Kilinával.)

Kilina

(már elmenőben)

Békét a háznak, erőt, egészséget!

Anya

Szívesen látunk máskor is vendéget!

(Bemegy a házba és bereteszeli maga után az ajtót.)

Móka feláll és halk, fáradt léptekkel a tóhoz megy, leül a hajlott fűzfára, karjára ejti fejét és csendesen sír. Apró eső kezd szemerkélni, sűrű fátyolba vonva a tisztást, a házat és a fákat.

Vízitündér

(a parthoz úszik, csodálkozva és kíváncsian nézi Mókát)

Csak nem sírsz, Móka?

(Йде собі в ліс).

Килина

Ну, будьте вже здоровенькі, тітусю!

*(Хоче поцілувати стару в руку, тая не дає,
обтирає собі рота фартухом і тричі "з цермонією"
цілується з Килиною).*

Килина

(вже на ході)

Живі бувайте, нас не забувайте!

Мати

Веселі будьте, та до нас прибудьте!

(Йде в хату і засовує двері за собою).

Мавка підводиться і тихою, наче втомленою, походом іде до озера, сідає на похилену вербу, склоняє голову на руки і тихо плаче. Починає накрапати дрібний дощик, густою сіткою заволікає галяву, хату й гай.

Русалка

*(підпливає до берега і заглядає до Мавки,
здивована і цікава)*

Ти плачеш, Мавко?

Móka

Mit nézel? Talán te
soha nem sírtál, Tündérkém?

Vízitündér

Ó, én!
Ha én elsírom magam bár egy percre,
valaki magát halálra kacagja!

Móka

Tündér, te még sosem szerettél senkit...

Vízitündér

Én nem szerettem? Nem, te nem tudod,
mi az: valóban, igazán szeretni.
A szerelem gyors sodrú, mint a víz:
simogat s tombol, ringat s elborít.
Melegtől forr, de ha beáll a fagy,
jéggé keményszik. Ez az én szerelmem!
A tiéd — szalmatetők alól támadt
csenevész érzés sápadt lobbanása.
Szellő elfújja, lábunk eltapossa.
Parányi szikra éri — már elég:
fekete pernye, szürke hamu lesz.
Ha nem vigyázol, elposhad, befűlik,
romlik, rohad, mint penész lepte szalma
haszontalan dühöd hideg vizében,
késő megbánás esőjétől ázva.

Мавка

Ти хіба ніколи
не плакала, Русалонько?

Русалка

О, я!

Як я заплачу на малу хвилинку,
то мусить хтось сміятися до смерті!

Мавка

Русалко! Ти ніколи не кохала...

Русалка

Я не кохала? Ні, то ти забула,
яке повинно бути кохання справжнє!
Кохання — як вода, — плавке та бистре,
рве, грає, пестить, затягає й топить.
Де пал — воно кипить, а стріне холод —
стає мов камінь. От моє кохання!
А те твоє — солом'яного духу
дитина квола. Хилиться од вітру,
під ноги стелиться. Зостріне іскру —
згорить, не борючись, а потім з нього
лишиться чорний згар та сивий попіл.
Коли ж його зневажать, як покидьку,
воно лежить і кисне, як солома,
в воді холодній марної досади,
під пізніми дощами каяття.

Móka

(felkapja a fejét)

Megbánásról szólsz? Kérdezd meg a nyírfát,
bánja-e azt a májuséjszakát,
mikor a játszi szellő bontogatta
hosszú haját, kúsálta...

Vízitündér

Mért búsul hát?

Móka

Nem zárhatja karjába kedvesét,
nem ölelheti keblére örökre.

Vízitündér

Mért?

Móka

A tavaszi szél a kedvese.

Vízitündér

Épp abba kellett beleháborodni?

Móka

Mert gyöngéd volt a könnyű fuvalom,
dalolva játszott zsenge levelével,
ringatta hajló, lenge ágait,

Мавка

(підводить голову)

Ти кажеш — каяття? Спитай березу,
чи кається вона за тії ночі,
коли весняний вітер розплітав
їй довгу косу?

Русалка

А чого ж сумує?

Мавка

Що милого не може обійняти,
навіки пригорнути довгим віттям.

Русалка

Чому?

Мавка

Бо милий той — весняний вітер.

Русалка

Нащо ж було кохати їй такого?

Мавка

Бо він був ніжний, той весняний легіт,
співаючи, їй розвивав листочки,
милуючи, розмаяв їй віночка,

gyöngyharmatokkal fürösztötte lombját...
A tavaszi szél volt az igazi,
mást soha nem is szerethetett volna.

Vízitündér

Hát hadd búsuljon, húzza földig ágát
nagy bánata, mert ölelni a szellőt
örökké nem lehet: a szél elillan.

(Csendben, csobbanás nélkül elúszik a parttól és eltűnik a vízben.)

Móka feje ismét lehanyatlik, két hosszú, fekete hajfonata a földig hull. Szél kerekedik, szürke fellegeket hoz, s velük fekete madárseregeket, amelyek dél felé szállnak. Majd egy erősebb szélroham eloszlatja a fellegeket, és láthatóvá válik az erdő — már tarka őszi díszben a mélykék, alkonyba hajló ég hátterén.

Móka

(halkan, igen szomorúan)

Elillant, már elillant...

A sűrűből előjön az **Erdőnlakó**. Órany színű, hosszú palástban van, amelyet alul sötétvörös sáv szeg, sapkáját érett komlóág övezi.

Erdőnlakó

Lányom, lányom,
hűtlenségednek, lásd, mi lett az ára!

і, пестячи, кропив росою косу...
Так, так... він справжній був весняний вітер,
та іншого вона б не покохала.

Русалка

Ну, то нехай тепер жалобу спустить
аж до землі, бо вітра обійняти
повік не зможе — він уже пролинув.

(Тихо, без плеску, відпливає від берега і зникає в озері).

Мавка знов похилилась, довгі чорні коси упали до землі. Починається вітер і жене сиві хмари, а вкупі з ними чорні ключі пташині, що відлітають у вирій. Потім від сильнішого пориву вітру хмари дощові розходяться і видно ліс — уже в яскравому осінньому уборі на тлі густо-синього передзахідного неба.

Мавка

(тихо, з глибокою журбою)

Так... він уже пролинув...

Лісовик виходить з гущавини. Він у довгій киреї барви старого золота з темно-червоною габою внизу, навколо шапки обвита гілка достиглого хмелю.

Лісовик

Доню, доню,
як тяжко ти караєшся за зраду!...

Móka

(felemeli a fejét)

Kihez lettem én hűtlen?

Erdőnlakó

Önmagadhoz.

Leszállottál a nagy fák tetejéből
a föld göröngyös, szűk ösvényire.
Olyan lettél, mint fizetett cseléd, ki
nehéz robottal vélte megkeresni
a boldogság soványka kenyérhéját,
de nem sikerült, s a legvégső szégyen
óvja csak attól, hogy koldulja, kérje.
Jusson eszedbe az a májuséj,
mikor ifjú szerelmed kivirágzott:
úgy néztél ki, mint erdei királynő,
sötét hajadban csillagkoszorúval —
a boldogság mohón nyújtotta karját
akkor feléd, kínálva kincseit.

Móka

Mit tegyek, hogyha kihunyt minden csillag
koszorúmban s itt benn, szívemben is?

Erdőnlakó

Nem hervadt még el minden koszorú.
Nézz csak körül s lásd: ünnepel az erdő!
Kőris–herceg arany palástot öltött,
korall ragyog a csipkerózsa ágán.
A szűzfehér büszke bíborra váltott

Мавка

(підводить голову)

Кого я зрадила?

Лісовик

Саму себе.

Покинула високе верховіття
і низько на дрібні стежки спустилась.
До кого ти подібна? До служебки,
зарібниці, що працею гіркою
окрайчик щастя хтіла заробити
і не змогла, та ще останній сором
їй не дає жебрачкою зробитись.
Згадай, якою ти була в ту ніч,
коли твоє кохання розцвілося:
була ти наче лісова царівна
у зорянім вінку на темних косах, —
тоді жадібно руки простягало
до тебе щастя і несло дари!

Мавка

Так що ж мені робить, коли всі зорі
погасли і в вінку, і в серці в мене?

Лісовик

Не всі вінки погинули для тебе.
Оглянься, подивись, яке тут свято!
Вдяг ясень-князь кирею золоту,
а дика рожа буйнії коралі.
Невинна біль змінилась в гордий пурпур

a bangitán, melyről virágot téptél,
melyen nászdalt zengett a csalogány.
Még a vén fűz s a méla nyírfa is
brokátba, karmazsinba öltözött az
ősz ünnepén. Csak te nem akarod
levetni ezt az ócska koldusrongyot,
mert elfeledted: nincsen az a bánat,
mely a szépségen győzzön, azt lebírja!

Móka

(hirtelen feláll)

Adj hát, apókám, ünneplő ruhát!
Leszek megint az erdők királynője,
s a boldogság majd lábaimhoz omlik,
szíves szavamért esdekelve...

Erdőnlakó

Lányom,
rég készen áll a királynői mez,
csak viselőjét nem látom sehol sem:
huncutságból koldusruhába bújt.

Széttárja palástját, alóla arannyal gazdagon hímzett bíbor ruhát és ezüsttel áttört fátylat vesz elő. Mókára adja a bíbort. Móka odaszalad a bangitafához, gyorsan letör néhány piros fürtös ágat, koszorúba fűzi, kibontja a haját, fejére teszi a koszorút és meghajlik az Erdőnlakó előtt, az ráteszi az ezüsfátyolt.

на тій калині, що тебе квітчала,
де соловей співав пісні весільні.
Стара верба, смутна береза навіть
у златоглави й кармазини вбрались
на свято осені. А тільки ти
жебрацькі шмати скинути не хочеш,
бо ти забула, що ніяка туга
краси перемагати не повинна.

Мавка

(поривчасто встає)

То дай мені святкові шати, діду!
Я буду знов, як лісова царівна,
і щастя упаде мені до ніг,
благаючи моєї ласки!

Лісовик

Доню,
давно готові шати для царівни,
але вона десь бавилась, химерна,
убравшись для жарту за жебрачку.

Розкриває свою кирею і дістає досі заховані під нею
пишну, злотом гаптовану багрянницю і срібний серпанок;
надіває багрянницю поверх убрання на Мавку; Мавка йде
до калини, швидко ламає на ній червоні китиці ягід,
звиває собі віночок, розпускає собі коси, квітчається він-
ком і склоняється перед Лісовиком, — він накидає їй
срібний серпанок на голову.

Erdőnlakó

Nem féltelek most már, nem félek rajtad.

(Méltóságteljesen Móka felé bólint, majd kimért léptekkel az erdő felé indul és eltűnik a sűrűben.)

Az erdőből futva jön Tündelevény.

Móka

Megint itt vagy?

(El akar futni.)

Tündelevény

(hanyagul)

Ne félj, nem hozzád jöttem.
Mezőtündért akartam felkeresni,
csak látom, elszunnyadt már. Pedig kár.
De te valahogy rossz színben vagy.

Móka

(büszkén)

Tévedsz!

Tündelevény

Tévedek, mondog? No hadd nézzelek csak.

(Odamegy hozzá, Móka hátrál.)

Лісовик

Тепер я вже за тебе не боюся.

*(Поважно кивнувши їй головою,
меткою походом йде в гущавину і зникає).*

З лісу вибігає Перелесник.

Мавка

Знов ти?

(Наміряється втікати).

Перелесник

(зневажливо)

Не бійся, не до тебе.

Хтів я одвідати Русалоньку, що в житі,
та бачу, вже вона заснула. Шкода...
А ти змарніла щось.

Мавка

(гордо)

Тобі здається!

Перелесник

Здається, кажеш? Дай я придивлюся.

(Підходить до неї, Мавка відступає).

Mit ijedezel? Jegyben jársz, tudom,
egy ujjammal se nyúlok hozzád.

Móka

Távozz!

Ne gúnyolódj!

Tündelevény

Ne légy ily paprikás!
Tévedtem, no... Hát idefigyelj, Móka,
kössünk mi inkább egyezséget.

Móka

Véled?

Tündelevény

Miért ne? Nézd, már benn járunk az őszben,
magad is érzed: hűvösebb a napfény.
Bennünk is hűl a vér. Pedig, hej, egykor
pajtások voltunk — ki megmondhatója:
kedveltük vagy tán szerettük is egymást?
Legyünk hát jóbarátok! Adj kezet.

Móka kissé határozatlanul kezet ad.

S engedd most illetnem testvéri csókkal
sápatag arcod bársonyát.

(Móka félrehajlik, de Tündelevény mégis megcsókolja.)

Virágok

nyílnak ki rajta egy csókom nyomán —
illattalan, szűzi őszi virágok...

Та ти чого жахаєшся? Я знаю,
що ти заручена, — не зачеплю.

Мавка

Геть! Не глузуй!

Перелесник

Та ти не сердься, — що ж,
коли я помилився... Слухай, Мавко,
давай лиш побратаємось.

Мавка

З тобою?

Перелесник

А чом же ні? Тепер ми восени,
тепер, бач, навіть сонце прохололо,
і в нас простигла кров. Таж ми з тобою
колись були товарищі, а потім
чи грались, чи кохались — трудно зважить, —
тепер настав братерства час. Дай руку.

Мавка трохи нерішуче подає йому руку.

Дозволь покласти братній поцілунок
на личенько твоє бліде.

(Мавка одхиляється, він все-таки її цілує).

О, квіти
на личеньку одразу зацвіли! —
цнотливії, незапашні, осінні...

(Nem engedi el a kezét, körültekint a tisztáson.)

Nézd, hogy libeg a légben az ökörnyál,
kering csapongva, lenge táncot jár.
Járjunk mi is...

(Hirtelen táncra perdül a lánnyal.)

Járjuk mi is
forogva–pörögve, szökve,
körbe–körbe!
Minden kis csillag,
minden lágy illat,
minden, mi lángot vet vagy fényt villant,
ami szikrázik
vagy sziporkázik —
minden lobogni, táncolni vágyik!
Így vágyom én is!
Így vágyom én is!
Légy hát a szikra, mely gyújt is, ég is!

Szilaj táncban forognak. Móka ezüstös fátyla úgy tekeredik–
csavarodik fölfelé, mint valami kígyó, szétbontott fekete haja
összefonódik Tündelevény vörös hajfürtjeivel.

Móka

Elég... ó, hagyj már!

Tündelevény

Az enyém vagy már!
Kövess a táncba forrón, vakon!
A legszebb érzés

(Не випускаючи її руки, оглядається по галяві).

Поглянь, як там літає павутиння,
кружляє і вирує у повітрі...
Отак і ми...

(Раптом пориває її в танець).

Так-от і ми
кинемось, ринемось
в коло самі!
Зорі пречисті,
іскри злотисті,
ясні та красні вогні променисті,
все, що блискує, —
все те летюче,
все безупинного руху жагуче!
Так-от і я...
Так-от і я...
Будь же мов іскра, кохана моя!

Прудко вирує танець. Срібний серпанок на Мавці звився угору, мов блискача гадючка, чорні коси розма-ялись і змішалися з вогнистими кучерями Перелесника.

Мавка

Годі!... Ой, годі!

Перелесник

В щирій загоді
не зупиняйся, кохана, й на мить!
Щастя — то зрада,

a hűtlenség, és
az a szép benne: mindig csapong.

A tánc egyre szilajabb lesz.

Perdülj vélem!
Fordulj vélem!
Járjunk, mint az orkán,
mint a szélvész,
míg miénk lesz
a tüzes mennyország!

Móka

Elég, elég már!.. Lankadok,... eressz!

*(Feje a vállára kókad, karja lehanyatlik, de Tündelevény
tovább táncoltatja.)*

A föld alól hirtelen felbukkan egy sötét, ijesztő **Rém**.

Rém

Add nekem a lányt, enyém. Elereszd!

Tündelevény

*(megtorpan és elereszti Móka kezét. A lány erőtllenül a gyep-
re hanyatlik.)*

Ki vagy te?

будь тому рада, —
тим воно й гарне, що вічно летить!

Танець робиться шаленим.

Звиймося!
Злиймося!
Вихром завиймося!
Жиймо!
Зажиймо
вогнистого раю!

Мавка

Годі!.. Пустити мене... Млію... вмираю.

*(Голова її падає йому на плече, руки опускаються,
він мчить її в танці омлілу).*

Раптом з-під землі з'являється темне, широке, страш-
не Марище.

Марище

Віддай мені моє. Пустити її.

Перелесник

*(спиняється і випускає Мавку з рук,
вона безвладно спускається на траву)*

Хто ти такий?

Rém

Az, „Aki sziklában ül”.
Talán nem ismersz?

Tündelevény összerezzen, majd hirtelen futásnak ered és eltűnik az erdőben. Móka magához tér, felemelkedik kissé, tágra nyítja szemét és borzadva néz a Rémre, ki felé nyújtja kezét, hogy magával vigye.

Móka

Nem! Nem akarom!
Nem megyek véled! Hiszen élek még!

„Aki sziklában ül”

Magammal viszlek messzi, más vidékre,
távol honba, hol sötét, mély vizek
alusznak, mint lezárult, holt szemek.
Hallgatag szirtek merednek fölöttük,
az elmúlásnak néma szemtanúi.
Nyugalom honja az: ág, lomb se rezdül,
s mik zárt szemünkről elűzik az álmot:
hiú ábrándot, csalfa reményt nem kelt
hasztalan áhított szabadulásról.
Nem hoz a szél dalt, nem ég, nem lobog
szomjú tűzben a lélek; zord sziklámon
szikrává porlik mind az éles villám,
nem törve meg a sötétség nyugalját.
Oda viszlek el, oda vagy való:
sápadsz a tűztől, ellankaszt a mozgás,
a boldogság álom neked, halott vagy.

Марище

Чи ти мене не знаєш? —
"Той, що в скалі сидить".

Перелесник здригнувся, прудким рухом кинувся геть і зник у лісі. Мавка очутилась, звелася трохи, широко розкрила очі і з жахом дивиться на Мару, що простягає руки взяти її.

Мавка

Ні, я не хочу!
Не хочу я до тебе! Я жива!

"Той, що в скалі сидить"

Я поведу тебе в далекий край,
незнаний край, де тихі, темні води
спокійно сплять, як мертві, тьмяні очі,
мовчазні скелі там стоять над ними
німими свідками подій, що вмерли.
Спокійно там: ні дерево, ні зілля
не шелестить, не навіває мрій,
зрадливих мрій, що не дають заснути,
і не заносить вітер жодних співів
про недосяжну волю; не горить
вогонь жерущий; гострі блискавиці
ламаються об скелі і не можуть
пробитися в твердиню тьми й спокою.
Тебе візьму я. Ти туди належиш:
ти бліднеш від огню, від руху млієш,
для тебе щастя — тінь, ти нежива.

Móka

(feláll)

Nem! nem! Én élek! S fogok is örökkön!
Mi itt szívemben él, az halhatatlan.

„Aki sziklában ül”

Honnan tudod?

Móka

Onnan, hogy ez a kín
édes nekem, s én dédelgetem féltve.
Ha képes lennék feledni akarni,
veled mennék, de széles e világon
nincs s nem is lehet erő, hatalom,
mely nékem adná a felejtés vágját.

Az erdőből léptek zaja hallatszik.

Ím, itt jön minden kínom okozója!
Tűnj el hát, Rém! A remény jó felém.

„Aki sziklában ül” az erdő sötét sűrűjébe hátrál s ott elrejtőzik.

Lukás jön ki az erdőből.

Móka Lukás elé megy. Arca, színes öltözkéivel ellentétben, halálsápadt, a kínzó remény tágra nyítja nagy, sötét szemét; mozdulatai szaggyalultak, erőtlenek, mintha valami megszakadt volna benne.

Мавка

(встає)

Ні! Я жива! Я буду вічно жити!
Я в серці маю те, що не вмирає.

Марище

По чім ти знаєш те?

Мавка

По тім, що муку
свою люблю і їй даю життя.
Коли б могла я тільки захотіти
її забути, я пішла б з тобою,
але ніяка сила в цілім світі
не дасть мені бажання забуття.

В лісі чується шелест людської ходи.

Ось той іде, що дав мені ту муку!
Зникай, Маро! Іде моя надія!

"Той, що в скалі сидить" відступається в темні хащі і там притаюється.

З лісу виходить Лукаш.

Мавка йде назустріч Лукашеві. Обличчя її відбиває смертельною блідістю проти яскравої одежі, конаюча надія розширала її великі темні очі, рухи в неї поривчасті й зникаючі, наче щось у ній обривається.

Lukás

(észreveszi Mókát)

De rémisztó vagy! Mit akarsz éntőlem?

(A házhoz siet, bekopog. Anyja kinyitja az ajtót, de nem jön ki. Lukás a küszöbről mondja:)

Készítsen kalácsot a lánykérőknek —
holnap elküldöm őket Kilinához.

(Bemegy a házba. Az ajtót belülről elrekeszelik.)

Előlép „Aki sziklában ül” és Móka felé indul.

Móka

(letépi magáról a blóbort)

Vigy hát, vigyél! Feledni akarok!

„Aki sziklában ül” megérinti Mókát, az egy sikollyal karjára hanyatlik; a Rém ráborítja fekete leplét. Mindketten a föld alá süllyednek.

Лукаш

(побачивши її)

Яка страшна! Чого ти з мене хочеш?

(Поспішає до хати, стукає в двері, мати відчиняє, не виходячи. Лукаш до матері на порозі).

Готуйте, мамо, хліб для старостів, —
я завтра засилаюсь до Килини!

(Іде в хату, двері зачиняються).

"Той, що в скалі сидить" виходить і подається до Мавки.

Мавка

(зриває з себе багрянницю)

Бери мене! Я хочу забуття!

"Той, що в скалі сидить" торкається до Мавки; вона, крикнувши, падає йому на руки, він закидає на неї свою чорну кирею. Обоє западаються в землю.

III. FELVONÁS

Borús, szeles őszi éj. A hold elhaló sárga visszfénye elvész a kopasz lombok káoszában. Kuvik szól, bagoly huhog, törpebaglyok rikoltoznak éktelenül. Mindezt elnyomja hirtelen egy elnyújtott, szomorú farkasüvöltés, amely egyre jobban erősödik, majd egyszerre abbamarad. Csönd lesz.

Feldereng a sápatag, beteges késő őszi virradat. A lombtalan erdő fekete sörtéje alig válik el az ég hamuszínétől, lenn pedig, az erdő alján tépett ködfoszlányok gomolyognak. Előtűnik Lukás házának fehér fala, előtte egy sötét alak, erőtlenség az ajtófélnék támaszkodva, alig ismerszik meg, hogy az Móka; fekete ruha és sűrű szürke fátyol van rajta, csak a keblére tűzve piroslik egy kis bangitafürt.

Mikor kivilágosodik, a tisztáson látható lesz egy nagy fatönk, ott, ahol valamikor a százesztendőös tölgyfa állt, tőle nem messze pedig egy frissen hantolt, még be sem gyepesedett sírhalom.

Az erdőből kijön az Erdőnlakó, szürke posztószűrben, farkasprém sapkában.

Erdőnlakó

(észreveszi a ház mellett álló alakot)

Te vagy az, lányom?

Móka

(közelebb jön)

Én vagyok

ДІЯ ІІІ

Хмарна, вітряна осіння ніч. Останній жовтий відблиск місяця гасне в хаосі голого верховіття. Стогнуть пугачі, регочуть сови, уїдливо хававкають пушки. Раптом все покривається протяглим сумним вовчим виттям, що розлягається все дужче, дужче і враз обривається. Настає тиша.

Починається хворе світання пізньої осені. Безлистий ліс ледве мріє проти попелястого неба чорною щетиною, а долі по узліссі снується розтріпаний морок. Лукашева хата починає білити стінами; при одній стіні чорніє якась постать, що знеможена прихилилась до одвірка, в ній ледве можна пізнати Мавку; вона в чорній одежі, в сивому непрозорому серпанку, тільки на грудях красіє маленький калиновий пучечок.

Коли розвидняється, на галяві стає видко великий пеньок, там де стояв колись столітній дуб, а недалечко від нього недавно насипану, ще не порослу моріжком могилу.

З лісу виходить Лісовик у сірій свиті і в шапці з вовчого хутра.

Лісовик

(придивляючись до постаті під хатою)

Ти, донечко?

Мавка

(трохи поступає до нього)

Се я.

Erdőnlakó

Tehát
visszaeresztett „Aki sziklában ül”?

Móka

Gonosztetteddel te szabadítál meg.

Erdőnlakó

Te gonosztettnek nevezed a bosszút,
a jogos bosszút, azt, hogy megtoroltam
könnyeid s búdat hűtlen párodért?
Hát nem jogos, hogy megismerje a
kitaszítottság kétségbeesését,
farkas képében bolyongván az erdőn?
Úgy ám! Hadd legyen most magányos ordas!
Hadd ordítson csak, üvöltsön, vonítson,
szomjazzon embervérre — el nem oltja
rossz, kínzó szomját többé!

Móka

Ne örülj,
mert megváltottam ettől őt. Szívemben
megtaláltam a varázsszót, amely
farkasból őt emberré fordította.

Erdőnlakó

(dühösen toppant és hangos reccsenéssel eltöri pálcáját)

Лісовик

Невже пустив
тебе назад "Той, що в скалі сидить"?

Мавка

Ти визволив мене своїм злочином.

Лісовик

Ту помсту ти злочином називаєш,
ту справедливую помсту, що завдав я
зрадливому коханцеві твоєму?
Хіба ж то не по правді, що дізнав він
самотнього несвітського одчаю,
блукаючи в подобі вовчій лісом?
Авжеж! Тепер він вовкулака дикий!
Хай скавучить, нехай голосить, виє,
хай прагне крові людської, — не вгасить
своєї муки злої!

Мавка

Не радій,
бо я його порятувала. В серці
знайшла я тее слово чарівне,
що й озвірілих в люди повертає.

Лісовик

(тупає зо злості ногою і ламає з тріском свого цінка)

Nem vagy méltó az erdő lánya lenni!
Mert benned nem az erdők szabad lelke —
a viskók szolgasága van!

Móka

Ha tudnád,
ó, hogyha tudnád, mily rettenetes volt...
Aludtam, kába álomba kövülten
a sötét barlang szívdermesztő mélyén,
mikor egy szörnyű, torz üvöltés tört át
a szirteken; az elnyújtott, vad jajszó
szomorúan visszhangozott a holt víz
fekete tükrén, míg feltámasztotta
a sziklák közt a rég holt holdvilágot...
Fölébresztett a szánalom: szívemben
lobogva lángolt, hogy leomlott tőle
a sziklafal — s én újra szabad lettem.
Néma ajkamról elhangzott a szó —
s csodát műveltem... Rájöttem legott:
nem adatott meg nékem a felejtés.

Erdőnlakó

S most merre van? Miért nincs hát veled?
Vagy tán hálátlansága végtelen,
akár a te szerelmed?

Móka

Ó, apókám,
ha láttad volna!... Emberi képében
lábamhoz zuhant, mint kidöntött kőris...
S fősugárzott rám szomorú szeméből
a fájdalom, az őszinte megbánás,

Не гідна ти дочкою лісу зватись,
бо в тебе дух не вільний лісовий,
а хатній рабський!

Мавка

О, коли б ти знав,
коли б ти знав, як страшно то було...
Я спала сном камінним у печері
глибокій, чорній, вогкій та холодній,
коли спотворений пробився голос
крізь неприступні скелі, і виття
протягле, дике сумно розіслалось
по темних, мертвих водах і збудило
між скелями луну давно померлу...
І я прокинулась. Вогнем підземним
мій жаль палкий зірвав печерний склеп,
і вирвалась я знов на світ. І слово
уста мої німії оживило,
і я вчинила диво... Я збагнула,
що забуття не суджено мені.

Лісовик

Де ж він тепер? Чому він не з тобою?
Чи то й його невдячність невмируща
так, як твоє кохання?

Мавка

Ох, дідусю!
Якби ти бачив!.. Він в подобі людській
упав мені до ніг, мов ясень втятий...
І з долу вгору він до мене звів
такий болючий погляд, повний туги

a bánatteli, vad reménytelenség...
Csak ember tud így nézni!.. Én még fel sem
ocsúdtam, szóhoz sem jutottam: fölkel,
elfödte arcát reszkető kezével,
elfordult szótlanul és elrohant,
eltűnt szemeim elől a bozótban.

Erdőnlakó

S ennek utána mit akarsz most tenni?

Móka

Nem tudom... Ólálkodom, mint az árnyék,
e ház körül sután. De nincs erőm,
hogy idehagyjam. Szívem érzi, hogy
vissza fog jönni...

Erdőnlakó némán megingatja a fejét. Móka ismét nekidől a
falnak.

Erdőnlakó

Szegény gyermekem!
Kellett neked e kietlen világ?
Nem jobb lett voln' az édes erdőn, köztünk?
Tekintsd: a vén fűz tárt karokkal vár,
már régen megvetette ágyadat
s búsul, hogy nem jössz, hűtlen lettél hozzá.
Eredj, pihenj.

Móka

(csendesen)

Apókám, nem tudok.

і каяття палкого, без надії...
Людина тільки може так дивитись!..
Я ще до мови не прийшла, як він
схопивсь на рівні ноги, і від мене
тремтячими руками заслонився,
і кинувся, не мовлячи ні слова,
в байрак терновий, там і зник з очей.

Лісовик

І що ж тепер ти думаєш робити?

Мавка

Не знаю... Я тепер, як тінь, блукаю
край сеї хати. Я не маю сили
покинути її... Я серцем чую —
він вернеться сюди...

Лісовик мовчки журливо хитає головою. Мавка знов
прихиляється до стіни.

Лісовик

Дитино бідна,
чого ти йшла від нас у край понурий?
Невже нема спочинку в ріднім гаю?
Дивись, он жде тебе твоя верба,
вона давно вже ложе постелила
і журиться, що ти десь забарилась.
Іди, спочинь.

Мавка

(тихо)

Не можу я, дідусю.

Erdőnlakó nagyot sóhajtva lassan az erdő felé indul. Az erdőből eszeveszett lódobogás hallatszik, mint mikor féktelenül hajszolják a lovat, majd hirtelen abbamarad.

Sutty

*(kezeit dörzsölve előugrik a ház mögül,
észreveszi Mókát, megtorpan)*

Te vagy itt, Móka?

Móka

Mit bámulsz úgy? Én.

Sutty

Visszahoztam a lovukat az ólba.
Kedvemre megnyargaltam utoljára,
azon már többet nem lovagol senki.

Móka

Szégyent hoztál az erdőre, te undok!
Mit Lev apónak fogadtál, így állod?

Sutty

Amit fogadtam, véle együtt elmúlt.

Móka

Hogyan? Lev apó meghalt?

Лісовик, шумно зітхнувши, помалу подався в ліс. З лісу чується навісний тупіт, наче хтось без ваги женеться конем, потім спиняється.

Куць

*(вискакує з-за хати, потираючи руки,
і спиняється, побачивши Мавку)*

Ти, Мавко, тут?

Мавка

А ти чого никаєш?

Куць

Я їм коня притяг за гичку в стайню.
Гаразд мене поповозив востаннє,
вже не возитиме нікого більше!

Мавка

Ненавидний! Ти оганьбив наш ліс!
Се так держиш умову з дядьком Левом?

Куць

Умова наша вмерла вкупі з ним.

Мавка

Як? Дядько Лев умер?

Sutty

Itt a sírja.
A tölgy alá temették, mégis úgy lett:
csak a tuskója mellett nyugoszik.

Móka

Hát elment mind a kettő... Ő már tudta,
érezte, hogy a telet meg nem éri...

(Odamegy a sírhoz.)

Ó, hogy zokog, egyetlen jóbarátom,
a szívem érted! Áztatnám e hantot,
életre keltő könnyem hogyha lenne,
nevelnék rajta örökké virító
virágokat. De kifosztott vagyok,
szánalmam is széthull, mint holt avar...

Sutty

Bennem nem ébredt szánalom, megvallom,
mégis azt mondom: kár az öregért,
jól megfért velünk, jól kijöttünk véle.
Mért nem tartnak a ló mellett bakkecskét,
feketét, amin nyargalhattam volna,
— ha ráülök, száguldok, mint a villám —,
a lovat akkor hagytam volna békén.
E vászonnép nem tud velünk megférní:
a fát kivágták, eladták a bakot,
megszegve régi megállapodásunk.
De megfizettem nekik! Lovukat
dögre hajszoltam, s ha mást vesznek, azt is...
A boszorkányt, ki ördöggé nevelt,

Куць

Он і могила.

Під дубом поховали, а прийшлося
коло пенька старому спочивати.

Мавка

Обоє полягли... Він пречував,
що вже йому сей рік не зимувати...

(Надходить до могили).

Ой, як же плаче серце по тобі,
єдиний друже мій! Якби я мала
живущі сльози, я б зросила землю,
барвінок би зростила невмирущий
на сій могилі. А тепер я вбога,
мій жаль спадає, наче мертвий лист...

Куць

Жаль не пристав мені, а все ж я мушу
признатися — таки старого шкода,
бо він умів тримати з нами згоду.
Було і цапа чорного держить
при конях, щоб я мав на чому їздить.
Я блискавкою мчу було на цапі,
а коники стоять собі спокійно.
От сі баби зовсім не вміють жити
як слід із нами, — цапа продали,
зрубали дуба. Зрушили умову.
Ну, й я ж віддячив їм! Найкращі коні
на смерть заїздив; куплять — знов заїжджу.
Ще й відьму, що в чортиці бабувала,

megkértem szépen: hozzon íziben
a tehenükre rontást. Hadd tudják meg!
A Vízbenlakó alámosta már
az ösvényüket, és a Kispogányok
elrohasztották gabonájukat,
a Hideglelés most is rázza őket,
amiért kendert áztattak a tóba.
Itt az erdőben nem lesz életük!
Kerülgeti már házuk a Hét Ínség.

Hét Ínség

*(kis keserves teremtések, rongyokba öltözve, arcukon az örö-
kös kínzó éhség, elöjönnek a ház sarka mögül)*

Ki hívott minket? Itt vagyunk.

Móka

(gyorsan eléjük ugrik és elállja útjukat az ajtó felé)

Eltűntök!

Senki sem hívott!

Egyik Ínség

Elhangzott a szó —
visszavonni már nem lehet.

Hét Ínség

(körülülve a küszöböt)

Csak gyorsan
nyissák az ajtót: éhesek vagyunk!

гарненько попросив, щоб їм корови
геть-чисто попсувала. Хай же знають!
Ще ж Водяник стіжка їм підмочив,
а Потерчата збіжжя погноїли,
Пропасниця їх досі б'є за те,
що озеро коноплями згидили.
Не буде їм добра тепер у лісі!
Вже тут навколо хати й Злидні ходять.

Злидні

*(малі, заморені істоти, в лахмітті, з вічним,
гризьким голодом на обличчі,
з'являються з-за кутка хатнього)*

Ми тут! А хто нас кличе?

Мавка

(кидається їм навперейми до дверей)

Геть! Щезайте!

Ніхто не кликав вас!

Один Злидень

Злетіло слово, —
назад не вернеться.

Злидні

(обсідають поріг)

Коли б там швидше
нам двері відчинили, — ми голодні!

Móka

Nem eresztlek be!

Hét Ínség

Adj hát akkor ennünk!

Móka

(ijedten)

De hisz nincs semmi...

Hét Ínség

A bangitafürtöt,
amit a szíved fölött viselsz!.. Add azt!

Móka

De az a vérem!

Hét Ínség

Szeretjük a vért is!

A Hét Ínség egyike megragadja Móka keblén a bangitafürtöt, mire a többiek tépázni kezdik, hogy nekik is jusson belőle; marakodnak, acsarkodnak, mint a kutyák.

Sutty

Ej, hagyjátok már nyugton: ez nem ember!

Мавка

Я не пущу туди!

Злидні

То дай нам їсти!

Мавка

(з жахом)

Нічого я не маю...

Злидні

Дай калину
оту, що носиш коло серця! Дай!

Мавка

Се кров моя!

Злидні

Дарма! Ми любим кров.

Один Злидень кидається їй на груди, смокче калину, інші сіпають його, щоб і собі покуштувати, гризуться межи собою і гарчать, як собаки.

Куць

Ей, Злидні, залишіть — то не людина!

A Hét Ínség megtorpan, fogát vicsorgatja és nyűszít az éhségtől.

Hét Ínség

(Suttyhoz)

Adj hát ennünk, mert tégedet eszünk meg!

(Nekirontanak Suttynak, de az elugrik.)

Sutty

Nono, csak lassan!

Hét Ínség

Enni adj nekünk!

Sutty

Nyughassatok. Felköltöm a két asszonyt,
Lesz nektek éték, nekem meg mulatság.

(Felkap egy rögöt, az ablakba dobja, betörik az üvegtábla.)

Lukás anyjának hangja

(a házból)

Jaj! Mi zörög! Megint a gonosz lélek?

Sutty

(súgva a Hét Ínséghez)

Злидні спиняються, цокотять зубами і свищуть від голоду.

Злидні

(до Куця)

То дай нам їсти, бо й тебе з'їмо!

(Кидаються до Куця, той відскакує).

Куць

Ну-ну, помалу!

Злидні

Їсти! Ми голодні!!

Куць

Стривайте, зараз я збуджу бабів,
вам буде їжа, а мені забава.

(Бере грудку землі, кидає в вікно і розбиває шибку).

Голос матері Лукашевої

(в хаті)

Ой! Що таке? Вже знов нечиста сила!

Куць

(до Злиднів пошепки)

Látjátok? Fel is ébredt, Rögvest hív majd
benneteket. Üljetek addig csöndben,
mert olyan átkot szór a vén szipirtyó
rátok: a föld is elnyel — ért ám hozzá!

A Hét Ínség lekuporodik a küszöb mellé egy csomóba.
A házból a betört ablakon át kihallatszik a felcihelődő anya
lomotolása, majd hallani a hangját, később a Kilináét is.

Az anya hangja

Ó, már megvirradt, s ez még mindig alszik!
Kilina te, Kilina! Jaj, hogy alszik!
Aludnál el örökre... Kelj hát fel!
Hogy soha fel ne ébrednél!

Kilina hangja

(álmosan)

Mi az?

Anya

(zsémbesen)

Ideje voln' a tehenet megfejni,
a jó tejelőt, azt a török fajtát,
amit még szegény első urad szerzett.

Kilina

(már teljesen ébren)

А бачите — прокинулась. Ось хутко
покличе вас. Тепер посидьте тихо,
а то ще заклене стара вас так,
що й в землю ввійдете, — вона се вміє.

Злидні скулюються під порогом темною купою. З хати
чутно крізь розбиту шибку рухи вставання матері, потім
її голос, а згодом Кишинин.

Голос материн

О, вже й розвиднилось, а те все спить.
Кирино! Гей, Кирино! Ну, та й спить же!
Бодай навек заснула... Встань! А встань,
бодай ти вже не встала!

Голос Килини

(заспано)

Та чого там?

Мати

(уїдливо)

Пора ж тобі коровицю здоїти,
оту молочну, турського заводу,
що ти ще за небіжчика придбала.

Килина

(вже прочумавшись)

Én azt fejem meg, amit itt találtam,
hátha lecseppent három csepp tejet —
lesz egy font vaj...

Anya

Ó, elhallgatnál inkább!
Ki tehet róla, hogy nincs a tehéntől?
Ilyen gazdasszony mellett... Ó, hogy a...
Ilyen menyecske! Ugyan hol termettél
átoknak a nyakunkra?

Kilina

Hát ki mondta,
hogy engem kérjenek meg? Hiszen volt itt
egy ágrólszakadt, azon kellett volna
fennfogni, kiruházni — hátha inkább
kedvére való menyé lett voln' kendnek!

Anya

Azt hiszed, nem? Hát az lett volna, tudd meg!
A bolond Lukás felcserélte véled;
mert az csendes volt, szelíd, engedelmes,
akár kenyérre lehetett voln' kenni...
Ágrólszakadtnak mondod, s te magad
az ő szoknyáját varrtad át magadnak,
most is azt hordod — nincsen szégyened!

Kilina

Kell itt új ruha, az... na, majd mit mondtam!...
Férjemuram is, ki tudja, hol kajtat!
Bajlódjak itt egy átkozott anyóssal,
se lány, se asszony — szalmaözvegy sorban!

Я тії подою, що тут застала,
та націджу три краплі молока —
хунт масла буде...

Мати

Отже, й не змовчить!
Хто ж винен, що набілу в нас не стало?
З такою господинею... ой горе!
Ну вже й невісточка! Ї де взялася
на нашу голову?

Килина

А хто ж велів
до мене засилатися? Таж мали
отут якусь задрипанку, — було вам
прийняти та прибрати хорошенько,
от і була б невісточка до мислі!

Мати

А що ж — гадаєш, ні? Таки й була б!
Дурний Лукаш, що проміняв на тебе;
бо то було таке покірне, добре,
хоч прикладай до рани... Узиваєш
її задрипанкою, а сама
її зелену сукню перешила
та й досі соваєш — немає встиду!

Килина

Та вже ж, у вас нахидишся в новому!..
Он чоловіка десь повітря носить,
а ти бідуй з свекрушиськом проклятим, —
ні жінка, ні вдова — якась покидька!

Anya

Van férfi, aki melletted kibírná?
Te nyomorúság! Felfalattál mindent
a kölykeiddel, ami volt a házban.
Hogy jönne rátok egyszer a hét ínség!

Kilina

Hát jöjjön no, de arra, aki hívta!

Közben kinyítja a ház ajtaját. Suttya a tóba bújik. A Hét Ínség felugrik és befut a pitvarba.

Kilina vödörrel a kezében sebesen az erdei patakhoz megy, nagy csobbanással vizet merít és elindul visszafelé, de lassabban. Az ajtó mellett észreveszi Mókát, aki erőtlenül áll a fal alatt, arcát szürke fátylába rejtve.

Kilina

(megáll, leteszi a vödröt)

Hát ez meg ki?... Hé, részeg vagy talán,
vagy tán megfagytál?

(Vállánál fogva megrázza Mókát.)

Móka

(erőlködik, hogy leküzdje fáradtságát)

Elfogott az álom...

A téli álom...

Мати

Який би чоловік з тобою всидів?
Бідо напрасна! Що було — то з'їла
з дітиськами своїми, — он, сидять! —
бодай так вас самих посіли злидні!

Килина

Нехай того посядуть, хто їх кличе!

На сих словах одчиняє двері з хати. Куць утікає в болото. Злидні схоплюються і забігають у сіни.

Килина з відром у руках шпарко пробігає до лісового потоку, з гуркотом набирає відром воду і вертається назад уже трохи тихшою ходою. Завважає близько дверей Мавку, що стоїть при стіні знесилена, спустивши сивий серпанок на обличчя.

(Спиняється і становить відро долі).

А се ж яка?.. Гей, слухай, чи ти п'яна,
чи, може, змерзла?

(Термосить Мавку за плече).

Мавка

(насилу, мов борючися з тяжкою зморою)

Сон мене змагає...

Зимовий сон...

Kilina

(felemeli a fátyolt és megismeri Mókát)

Ide minek jöttél?
Nem fizették meg, amiért dolgoztál?

Móka

(mint előbb)

Nem tud énnékem senki megfizetni...

Kilina

Kihez jöttél hát? Ót itt nem találod.
Hozzá jöttél, tudom! Na valld be, valld be:
szerelmesed volt?

Móka

(ugyanúgy)

Nyíló tavasz volt,
nem ős, mint most, és tiszta volt az égbolt,
csak hogy már rég holt...

Kilina

Te lány, te meggárgyultál!

Móka

(ugyanúgy)

Gyúltál, gyúltál,
szegény szívem, de gyújtani nem tudtál...

Килина

(відслоняє їй обличчя і пізнає)

Чого сюди прийшла?
Тобі не заплатили за роботу?

Мавка

(як і перше)

Мені ніхто не може заплатити.

Килина

До кого ти прийшла? Його нема.
Я знаю, ти до нього! Признавайся —
він твій коханок?

Мавка

(так само)

Колись був ранок
ясний, веселий, не той, що тепер...
він уже вмер...

Килина

Ти божевільна!

Мавка

(так само)

Вільна я, вільна...
Сунеться хмарка по небу повільна,

Szomorú álom zárja le a pillám...
Nem száll belőle villám...

Kilina

(megragadja Móka kezét és lódít rajta egyet)

Na tűnj el innét! Ne papolj! Mit állsz itt?

Móka

(felocsúdva, kissé eltávolodik az ajtótól)

Állok és nézem, mily boldogok vagytok.

Kilina

Állj itt örökkön, világ csudájára!

Móka hirtelen szomorúfűzfává változik, lehajló ágain száraz levelekkel.

Kilina

(ámulatából magához térve, dühösen)

No lám! Ezt jó órában mondtam néked!
Szavamra, nem fogsz állni itt sokáig...

Kisfiú

(kiszalad a házból, Kilinához)

йде безпричальна, сумна, безпривітна...
Де ж блискавиця блакитна?

Килина

(сіпає її за руку)

Геть! Не мороч мене! Чого стоїш?

Мавка

(притомніше, відступаючи од дверей)

Стою та дивлюся, які ви щасливі.

Килина

А щоб ти стояла у чуді та в диві!

Мавка змінюється раптом у вербу з сухим листом та плакучим гіллям.

Килина

(оговтавшись від здуміння, ворожо)

Чи ба! Я в добрий час тобі сказала!
Ну-ну, тепер недовго настоїшся!..

Хлопчик

(вибігає з хати. До Килини)

Jaj, mama, hol van? Éhesek vagyunk,
nagyanyánk nem ád enni!

Kilina

Hagyj most békén!

(A gyerekekhez hajlik, sűgva)

Van lángos eldugva a kemencébe,
egyétek meg, ha kimegy a vénasszony.

Kisfiú

Hát száraz fűzfát ültetett ide?
Minek az nekünk?

Kilina

Eh, nem a te dolgod!

Kisfiú

Vágnék róla egy sípnek.

Kilina

Bánom én!

A kisfiú levág egy ágat a fűzfáról és visszamegy a házba.

Lukás jön ki az erdőből, soványan, lenőtt hajjal, szűr és sapka
nélkül.

Ой мамо, де ви-те? Ми їсти хочем,
а баба не дають!

Килина

Ей, одчепися!

(Нишком, нахилившись до нього).

Я там під печею пиріг сховала, —
як баба вийде до комори, — з'їжте.

Хлопчик

Ви-те суху вербу встромили тут?
Та й нащо то?

Килина

Тобі до всього діло!

Хлопчик

Я з неї віржу дудочку.

Килина

Про мене!

Хлопчик вирізує гілку з верби і вертається в хату. З лісу виходить Лукаш, худий, з довгим волоссям, без свити, без шапки.

Kilina

*(örvendezve felkiált, mikor meglátja,
de öröme nyomban dühbe csap át)*

Előjöttél hát? Hol hordott a gonosz
ilyen sokáig?

Lukás

Ne kérdd!

Kilina

Ne is kérdejem!
Kódorog, kajtat, fene tudja, hol jár,
hol töri nyakát, de még ne is kérdejem!...
Tudom kérdés nélkül: látni rajtad,
hogypumpoltál, hogy kocsmában fetrengtél,
ott úszott el a szűrőd, sapkád ára!

Lukás

Nem pumpoltam én...

Kilina

Bolond, aki hiszi!

(Rákezdi.)

Mire jutottál, szegény árva fejem,
egy korhely, senki...

Килина

*(скрикує радісно, вгледівши його,
але зараз же досада тамує їй радість)*

Таки явився! Де тебе носило
так довго?

Лукаш

Не питай!

Килина

Ще й не питай!
Тягався, волочився, лихо знає
де, по яких світах, та й "не питай"!
Ой любчику, не тра мені й питати...
Вже десь ота корчма стоїть на світі,
що в ній балює досі свита й шапка.

Лукаш

Не був я в корчмі...

Килина

Хто, дурний, повірить!

(Заводить).

Втопила ж я головоньку навіки
за сим п'яницею!

Lukás

Hallgass, ne vonyíts!

Kilina abbahagyja a lamentálást, ijedten néz Lukásra.

Azt kérdem tőled, hol az öreg tölgyfa,
a Lev apóé. Csak a tönkjét látom.

Kilina

(zavarba jön, de gyorsan leküzdí)

Mit volt mit tenni? Vesztünk volna éhen?
Jött a kupec, megkérte, hát eladtuk.
Nagy ügy: egy tölgyfa!

Lukás

Dejszen Lev apó
megesküdött, hogy nem bántjuk.

Kilina

De ő már
nincs az élők közt — így szava sem ér.
Nem te fogadtad, nem én fogadtam meg!
Én eladnám akár az egész erdőt,
vagy kiirtanám — lenne föld, mint másnak,
nem ördögök meg szellemek tanyája.
Hisz itt estenden kimenni is félő!
És végtére: az erdőből mi hasznunk?
Kódorgunk benne, mint az éhes ordas —
még majd farkasként üvölteni kezdünk!

Лукаш

Мовчи! Не скигли!!

Килина спиняється, глянувши на нього з острахом.

Ось я тебе тепера попитаю!
Де дядьків дуб, що он пеньок стримить?

Килина

(спочатку збилась, але хутко стямилась)

А що ж ми мали тут — голод їсти?
Прийшли купці, купили та й уже.
Велике щастя — дуб!

Лукаш

Таж дядько Лев
заклявся не рубати.

Килина

Дядька Лева
нема на світі, — що з його закляття?
Хіба ж то ти залявся або я?
Та я б і цілий ліс продати рада
або протеребити, — був би ґрунт,
як у людей, не ся чортівська пуща.
Таж тут, як вечір, — виткнутися страшно!
І що нам з того лісу за добро?
Стикаємось по нім, як вовкулаки,
ще й справді вовкулаками завиєм!

Lukás

Csitt! Ne szólj! Hallgass!

(Hangjából irtózatosszonyt érezni ki.)

Mondod: el kell adni
vagy kivágni az erdőt... talán akkor
nem lesz úgy, ahogy mondtad...

Kilina

Mi? Hogyan?
Hogy farkasmód...

Lukás

(Kilina szájára tapasztja a kezét)

Csitt!

Kilina

(kiszabadítja magát)

Legyen istened!
Részeg vagy, őrült? Vagy tán megrontottak?
Gyere a házba.

Lukás

Mindjárt... bemegyek...
csak... csak előbb még... hadd iszom egy kortyot!

Лукаш

Цить! Цить! Не говори! Мовчи!

(В голосі його чуто божевільний жак).

Ти кажеш

продати ліс... зрубати... а тоді вже
не буде так... як ти казала?

Килина

Як?

Що вовк...

Лукаш

(затуляє їй рота)

Ні, не кажи!

Килина

(визволившись від нього)

Та бійся бога!

Ти впився, чи вдурів, чи хто наврочив?
Ходи до хати.

Лукаш

Зараз... я піду...
от тільки... тільки... ще води нап'юся.

*(Letérdel és iszik a vödörből.
Majd feláll, elgondolkozva néz maga elé,
meg sem mozdul.)*

Kilina

Min gondolkozol?

Lukás

Én?... Nem is tudom...

(Eszmélve.)

Nem járt itt senki, míg elvoltam?

Kilina

(csípősen)

Ugyan

hát ki járt volna?

Lukás

(szemét lehunyva)

Nem tudom...

Kilina

(gonosz mosollyal)

Az ám!

De én tudok tán egyet-mást!

*(Стає навколішки і п'є з відра.
Потім устає і дивиться задумливо поперед себе,
не рушаючи з місця).*

Килина

Ну? Що ж ти думаєш?

Лукаш

Я? Так... не знаю...

(Вагаючись).

Чи тут ніхто не був без мене?

Килина

(шорстко)

Хто ж би
тут бути мав?

Лукаш

(спустивши очі)

Не знаю...

Килина

(злісно посміхнувшись)

Ти не знаєш,
то, може, я що знаю.

Lukás

(nyugtalanul)

Te?

Kilina

Én hát!

Tudom én, ki az, aki után vágyol,
de sajna, azt ugyis hiába várod!
Ha volt is, nincs már többé! Fának vált!

Lukás

Hogy mondod?

Kilina

Ahogy hallod!

Anya

(kijön a házból és tárt karokkal Lukáshoz szalad. Lukás hűvösen fogadja üdvözlését)

Ó, fiam!

Édes fiacskám! Jaj mennyit szenvedtem
evvel a boszorkával!

Lukás

(összerezzen)

Mékkal?

Лукаш

(тривожно)

Ти?

Килина

А що ж!

Я відаю, кого ти дожидаєш,
та тільки ба! — шкода твого ждання!
Якщо й було, то вже в стовпець пішло...

Лукаш

Що ти говориш?

Килина

Те, що чуєш.

Мати

*(вибігає з хати і кидається з обіймами до Лукаша.
Він холодно приймає те вітання)*

Сину!..

Ой синоньку! О, що ж я набідилась
з отею відьмою!

Лукаш

(збригнувшись)

З якою?

Anya

(Kilinára mutat)

Evvel!

Lukás

(lenéző mosollyal)

Ez is boszorkány? Lám no, így rendelte
a sors: boszorkák anyósának lenni.
Ki tehet róla? Ezt maga akarta!

Anya

Hiszen ha tudtam volna, hogy ilyen
rendetlen, lusta, lompos...

Kilina

(közbevág)

Ó, egek!
Legalább aki mondja, különb volna!
Hát van még kendnél lustább vén boszorka?!
Meg lomposabb?! Lukás, van egy anyád!
A vasat, azt is megrágná!

Lukás

De te,
úgy látom, erősebb vagy, mint a vas.

Мати

(показує на Килину)

З тею ж!

Лукаш

(зневажливо всміхаючись)

Ї та вже відьма? — Ба, то вже судилось
відьомською свекрухою вам бути.
Та хто ж вам винен? Ви ж її хотіли.

Мати

Якби ж я знала, що вона така
нехлюя, некукібниця!..

Килина

(впадає в річ)

Ой горе!

Хто б говорив! Уже таких відьом,
таких нехлюй, як ти, світ не видав!
Ну вже ж і матінка, Лукашу, в тебе! —
залізо — й те перегризе!

Лукаш

А ти,
я бачу, десь міцніша від заліза.

Kilina

Tőled várjon az ember pártfogást!
Nem esik messze fájától az alma!
Honnan ütött hozzám az a bolond ész,
hogy ide jöjjetek!

Anya

(Lukáshoz)

Mért nem mondd neki,
hogy fogja be a mocskos száját! Vagy tán
valóban olyan szipirtyó vagyok?

Lukás

Hagyjanak már egy nyugodt, tiszta órát!
Azt akarják, hogy pusztuljak a háztól,
a föld színéről? Tőlem kitelik!

Kilina

(az anyához)

Na, jól megkapta?

Anya

Ó, hogy te is ezt kapd
majd a fiadtól!

*(Dühösen a ház felé indul, a küszöbön szembetalálkozik Kili-
na fiával, aki kifelé jön, kezében fűzfásíp)*

Килина

Від тебе дочекаюсь оборони!
Такої матері такий і син!
Якого ж лиха брав мене? Щоб тут
помітувано мною?

Мати

(до Лукаша)

Та невже ж ти
не скажеш їй стулити губу! Що ж то,
чи я їй поштурховисько якесь?

Лукаш

Та дайте ви мені годину чисту!
Ви хочете, щоб я не тільки з хати,
а з світу геть зійшов? Бігме, зйду!

Килина

(до матері)

А що? Діждалась?

Мати

Щоб ти так діждала
від свого сина!

*(Розлючена йде до хати, на порозі стрічається
з Килининим сином, що вибігає з сопілкою в руках).*

Félre, nyomorúság!

(Lódít egyet a gyereken és bemegy a házba, bevágja maga után az ajtót.)

Kisfiú

Hazajött, apám?

Lukás

Haza, fiam, haza.

(A „fiam”-ot gúnyos nyomatékkal mondja.)

Kilina

(dühbe jön)

Hát akkor mondd meg neki, hogy szólítson —
tán bácsinak?

Lukás

(kissé elszégyelli magát)

Hát nem az vagyok néki?
Gyer ide, öcskös, na gyere, ne félj.

(Megsimogatja a gyerek szöszke fejét.)

Tán te csináltad ezt a furulyát?

Оступися, злидню!

*(Штурхає хлопця і заходить в хату,
тряснувши дверима).*

Хлопчик

Ви-те прийшли вже, тату?

Лукаш

Вже, мій сину.

(На слові "сину" кладе іронічний притиск).

Килина

(вражена)

Ну, то скажи йому, яка має звати, —
уже ж не дядьком?

Лукаш

(трохи присоромлений)

Та хіба ж я що?
Ходи, ходи сюди, малий, не бійся.

(Гладить хлопця по білій голівці).

Чи то ти сам зробив сопілку?

Kisfiú

Én,
Csak fújni nem tudom. De maga játszik!...

Lukás

Én a magamét eljátszottam régen!...

(Szomorúan elgondolkozik.)

Kisfiú

(szipogva)

De tud még, tud, csak nem akar. Mama,
Miért nem akar apu furulyázni?

Kilina

A kell már ide csak, furulyaszó!

Lukás

No, add csak azt a sípot.

(Elveszi a furulyát.)

Jó, remek.

Fűzfáról vágtd?

Хлопчик

Сам.

Та я не вмію грати. Коб ви-те!

(Простягає Лукашеві сопілку).

Лукаш

Ей, хлопче, вже моє грання минулось!..

(Смутно задумується).

Хлопчик

(пхикаючи)

І! То ви-те не хочете! Ну, мамо,
чом тато не хочять мені заграти?

Килина

Іще чого! Потрібне те грання!

Лукаш

А дай сюди сопілочку.

(Бере сопілку).

Хороша.

З верби зробив?

Kisfiú

Arról, Erről itt e.

(A fűzfára mutat, amely Mókából váltott.)

Lukás

Ezelőtt nem láttam itt ezt a fát.

(Kilinához)

Te ültetted?

Kilina

Hát ki ültette volna?

Egy karó volt ott, kizöldült, kihajtott.

Úgy nő itt, mint a vízben — sok az eső.

Kisfiú

(türelmetlenül)

De miért nem fújja? Játsszon!

Lukás

(elgondolkozik)

Furulyázzak?..

(Játszani kezd (14. dallam), eleinte halkan, aztán egyre hangosabban, majd áttér arra a tavaszhlvogatóra (8. dallam),

Хлопчик

А що ж, он з теї-о.

(Показує на вербу, що сталася з Мавки).

Лукаш

Щось наче я її не бачив тута.

(До Килини).

Ти посадила?

Килина

Хто б її садив?

Стирчав кілок вербовий та й розрісся.
Тут як з води росте — таже дощі!

Хлопчик

(вередливо)

Чому ви-те не граєте?

Лукаш

(задумливо)

Заграти?..

(Починає грати (мелодія № 14) спершу тихенько, далі голосніше, зводить згодом на ту веснянку (мелодія № 8), що колись грав Мавці. Голос сопілки

amelyet valamikor Mókának játszott. A furulya (a 8. dallam megismétlésekor) Móka hangján megszólal:)

„Milyen édes hangzat!
Mennyire felzaklat!
Szétfeszíti fehér keblem, kitepi a szívem!”

Lukás

(elejti a furulyát)

Miféle síp ez? Jaj! Bűbáj! Varázslat!

A kisfiú ijedten beszalad a házba.

Mondd meg, boszorkány, milyen fűzfa ez?

(Vállon ragadja Kilinát.)

Kilina

Hagyj engem békén, honnan tudjam én azt?
Nem én paktálok itt a szellemekkel!
Ti cimboráltok velük!.. Azt se bánom:
vágd ki, ha tetszik. Nesze, itt a fejsze.

(Fejszét hoz a pitvarból.)

Lukás

(veszi a fejszét, odamegy a fűzfához és lesújt a tövére, a fa megremeg, susogni kezdenek száraz levelei. Lukás másodszor is suhint a fejszével, de lehanyatlik a karja)

*(при повторенні гри на сопілці мелодії № 8)
починає промовляти словами).*

"Як солодко грає,
як глибоко крає,
розтинає мені груди, серденько виймає..."

Лукаш

(випускає з рук сопілку)

Ой! Що се за сопілка? Чари! Чари!

Хлопчик, злякавшись крику, втік до хати.

Кажі, чаклунко, що то за верба?

(Хапає Килину за плече).

Килина

Та відчепися, відки маю знати?
Я з кодлом лісовим не накладаю
так, як твоїй рід! Зрубай її, як хочеш,
хіба я бороню? Ось на й сокиру.

(Витягає йому з сіней сокиру).

Лукаш

*(узявши сокиру, підійшов до верби,
ударив раз по стовбуру, вона стенулась
і зашелестіла сухим листом.
Він замахнувся удруге — і спустив руки)*

Nem, nem tudok reá kezét emelni...
Úgy elszorult a szívem...

Kilina

Add csak, majd én!

(Kikapja Lukás kezéből a fejszét és nagy lendülettel a fára emeli).

Ebben a pillanatban az égből, mint egy tüzes meteor, kigyózáva leszáll **Tündelevény** és körülöleli a fűzfát.

Tündelevény

Majd én megszabadítalak, szerelmem!

A fűzfa hirtelen lángot vet. A tűz a fa tetejéről átcsap a házra, a szalmatető tüzet fog, egykettőre lángba borul az egész ház. **Lukás anyja és Kilina gyermekei** kirohannak a házból, hängosan jajveszékelve: „Jaj, tűz van! Tűz van!” „Segítség!... Leégünk!...” Az anya és Kilina kapkodva igyekeznek menteni az égő házból, ami menthető, s a batyukon, zsákokon kihozzák a rajtuk megkapaszkodó Hét Ínséget, akik azután bebújnak a zsákokba. A gyerekek edényekkel vízéért szaladnak, oltanák a tüzet, de az egyre jobban lobog.

Anya

(Lukáshoz)

Mit állsz ott? Segíts, mentsük javainkat!

Ні, руки не здіймаються, не можу...
чогось за серце стисло...

Килина

Дай-но я!

*(Вихоплює від Лукаша сокиру і широко замахується
на вербу).*

В сю мить з неба вогненним змієм-метеором злітає
Перелесник і обіймає вербу.

Перелесник

Я визволю тебе, моя кохана!

Верба раптом спалахує вогнем. Досягнувши верховіття, вогонь перекидається на хату, солом'яна стріха займається, пожежа швидко поймає хату. Мати Лукашева і Килинині діти вибігають з хати з криком: "Горить! Горить! Рятуйте! Ой, пожежа!..." Мати з Килиною метушаться, вихоплюючи з вогню, що тільки можна вихопити, і на клунках та мішках виносять скулених Злиднів, що потім ховаються у ті мішки. Діти бігають з коновками до води, заливають вогонь, але він іще дужче розгоряється.

Мати

(до Лукаша)

Чого стоїш? Рятуй своє добро!

Lukás

(tekintetét a lángokkal virágzó szarufára függesztve)

Hátha megég a jóval ott a rossz is!

A tető recsegve–ropogva beomlik, tüzes pernyefelhő száll fel, az egész ház egy máglya. Nehéz fehér felhő kerekedik, esni kezd a hó. A sűrű fehér hófüggönytől semmit sem látni, csak egy hunyorgó vörös fényfolt mutatja, hol a tűz. Majd a vörös fényfolt is kihuny, s amikor a hóesés ritkul, csak a nedvességtől sistergő, füstölgő fekete üszkők láthatók. Lukás anyját, Kilina gyermekeit már nem látni, sem a batyukat, zsákokat, csak az üszkös sarokgerendákat, egy szekeret és néhány gazdasági szerszámot.

Kilina

(jön az utolsó batyúval, megérinti Lukás karját)

Lukás tel!... Meg se moccan. Megkövültél?
Segítenél legalább cipekedni.

Lukás

'Sz mind kihordtátok a nyomorúságot!

Kilina

Üss a szádra! Miket beszélsz megint?

Лукаш

*(вступивши очі в крокву, що вкрита кучерявим вогнем,
як цвітом)*

Добро? А може, там згорить і лихо?..

Кроква з тряскотом рушиться, іскри стовпом прискають геть угору, стеля провалюється, і вся хата обертається в кострище. Надходить важка біла хмара, і починає йти сніг. Хутко крізь білий застиг сніговий не стає нікого видко, тільки багряна мінлива пляма показує, де пожежа. Згодом багряна пляма гасне, і коли сніг рідшає, то видко чорну пожарину, що димує і сичить од вогкості. Матері Лукашевої і дітей Килининих та клунків з добром уже не видко. Крізь сніг мріє недопалений оборіг, віз та дещо з хліборобського начиння.

Килина

(з останнім клунком у руках, сіпає Лукаша за рукав)

Лукашу!.. Ані руш! Чи остовпів?
Хоч би поміг мені носити клунки!

Лукаш

Та вже ж ви повиносили всі злидні.

Килина

Бийся по губі! Що се ти говориш?

Lukás

(halk, furcsa nevetéssel)

Én látom azt is, amit ti nem láttok...
Bölcs vagyok, látó lettem..

Kilina

(ijedten)

Jaj, te ember,
olyanokat mondasz, hogy szinte félek!

Lukás

Mit félsz? Látod, a bolondtól nem féltél,
s az okostól félsz?

Kilina

Lukás, kedvesem,
költözzünk a faluba!

Lukás

Nem megyek.
Nem hagyom itt az erdőt. Itt leszek.

Kilina

De mit fogsz itt csinálni?

Lukás

Muszáj mindig
csinálni valamit?

Лукаш

(сміється тихим дивним сміхом)

Я, жінко, бачу те, що ти не бачиш...
Тепер я мудрий став...

Килина

(злякана)

Ой чоловіче,
щось ти таке говориш... я боюся!

Лукаш

Чого боїшся? Дурня не боялась,
а мудрого боїшся?

Килина

Лукашуню,
ходімо на село!

Лукаш

Я не піду.
Я з лісу не піду. Я в лісі буду.

Килина

Та що ж ти тут робитимеш?

Лукаш

А треба
все щось робити?

Kilina

Hogy akarsz élni?

Lukás

És muszáj élni?

Kilina

De már megbocsáss,
vagy tán teljesen elment az eszed?
Az ijedtségtől van ez így veled?
Beköltözünk a faluba, na jöjj,
hívom anyádat...

(Kézen fogva maga után vonja Lukást.)

Lukás

(ránéz csöndes mosollyal)

Hát itt ki marad,
megmentett javainkra hogy vigyázzon?

(A szekérre és a szerszámokra mutat.)

Kilina

(jó gazda módjára sopánkodik)

Igaz, igaz, bizony még lába kelne!
Ha megtudnák a faluban, hogy tűz volt,
idecsődülne mind a csőcselék.
Talán mégiscsak maradj itt, Lukásom.

Килина

Як же маєм жити?

Лукаш

А треба жити?

Килина

Пробі, чоловіче,
чи ти вже в голову зайшов, чи що?
То так тобі з переляку зробилось.
Ходімо на село, закличу бабу, —
тра вилляти переполох!

(Тягне його за руку).

Лукаш

(дивиться на неї з легковажною усмішкою)

А хто ж тут
недогарків отих глядіти буде?

(Показує на віз і начиння).

Килина

(господарно)

Ой правда, правда, ще порозтягають!
Аби довідалися, що горіло,
то й набіжать з села людиська тії!
То вже хіба постій тут, Лукашуню.

Én elfutok, valahol lovat kérek,
hisz a mieink bennégtek az ólban!
Felpakolunk a szekérre, s megyünk,
a rokonságod majd csak befogad tán...
Milyen csapás! De ne félj, talpra állunk...

Az utolsó szavakat már szaladvást mondja, Lukás halk nevése kíséri. Eltűnik az erdőben.

Az erdőből magas nőalak közeledik, földig érő fehér vászon ingben és régimódiasan kötött fehér kendőben. Dülöngélve jön, mintha a szélről inogna, meg–megáll, le–lehajlik, mintha keresne valamit. Amikor közel jön és megáll a tűzvészről nem messze levő szederbokrok mellett, felegyenesedik: látható lesz gyötrelmes arca, amely a Lukáséra hasonlít.

Lukás

Ki vagy te? Mit keresel itt?

Nőalak

Az elvesztett Boldogság,
kit útvesztőbe vitt az
önző, esztelen vakság.
Bolyongok örökkéten,
mint őszi köd a réten
kutatva az utat, mely tefeléd mutat,
elvesztett édes éden:
vissza egy volt tavaszba —
de ó, be van havazva
az az út! Itt rekedtem
végleg e rengetegben!..

Я побіжу, десь коней попрошу, —
бо наші ж геть у стайні попеклися! —
то зберемо на віз та й завеземо
десь до родини твоєї, може, пустять...
Ой горе! Якось треба рятуватись...

Останні слова промовляє, вже біжучи до лісу. Лукаш
проводжає її тихим сміхом. Незабаром її не стає видно.

Від лісу наближається якась висока жіноча постать у
білий додільній сорочці і в білій, зав'язаній по-старо-
світському, намітці. Вона йде, хитаючись, наче од вітру
валиться, часом спиняється і низько нахиляється, немов
шукаючи чогось. Коли надходить ближче і спиняється
біля ожинових кущів, що ростуть недалеко від пожари-
ща, то випростується, і тоді видно її змарніле обличчя,
подібне до Лукашевого.

Лукаш

Хто ти? Що ти тут робиш?

Постать

Я — загублена Доля.
Завела мене в дебрі
нерозумна сваволя.
А тепер я блукаю
наче морок по гаю,
низько припадаю, стежечки шукаю
до минулого раю.
Ой уже ж тая стежка
білим снігом припала...
Ой уже ж я в сих дебрях
десь навікай пропала!..

Lukás

Törj hát le, Boldogságom,
egy ágat onnan tüstént.
seperd el a havat, mely utadba akad,
csinálj magadnak ösvényt!

Boldogság

Tavasszal erre jártam,
s az ösvény mentén jelnek
sok-sok bűbáj-virágot
vetettem — ki is keltek.
Eltapostad könnyelműn
mind a bűvös virágot...
nem maradt jel semmi: hozzád visszamenni
utat már nem talállok.

Lukás

Ó, hárítsd szét kezeddél
a hideg hópihéket!
Tán maradt még belőlük
egy hírmondó levélke?

Boldogság

Kezem merev a fagytól,
megdermedt minden porcom...
Mozdulni sem bírok, csak zokogva sírok,
hogy pusztulás a sorsom.

(Sóhajtván elindul.)

Лукаш

Уломи ж, моя Доле,
хоч отую ожину,
щоб собі промести, по снігу провести
хоч маленьку стежину!

Доля

Ой колись я навесні
тут по гаю ходила,
по стежках на признаку
дивоцвіти садила.
Ти стоптав дивоцвіти
без ваги попід ноги...
Скрізь терни-байраки, та й нема признаки,
де шукати дороги.

Лукаш

Прогорни, моя Доле,
хоч руками долинку,
чи не знайдеш під снігом
з дивоцвіту стеблинку.

Доля

Похололи вже руки,
що й пучками не рушу...
Ой тепер я плачу, бо вже чую й бачу,
що загинути мушу.

(Застогнавши, рушає).

Lukás

(felé nyújtja kezét)

Ó mondd hát, hogy élek meg
a boldogságom nélkül?

Boldogság

(a földre mutat, Lukás lába elé)

Mint az a letörött ág
zöld levelei nélkül!

(Hajladozva megindul, majd eltűnik a hóesésben.)

Lukás lehajlik azon a helyen, ahová a Boldogság mutatott, megtalálja a fűzfasípot, amit eldobott, felveszi és elindul a behavazott tisztáson át a nyírfa felé. Leül a havak-őszítette, hosszan lehajló ágak alá, forgatja kezében a furulyát, el-elmosolyodva, mint a gyermek.

A nyírfa mögül megjelenik egy lenge, fehér árnyalak, arcra olyan, mint Móka; Lukás fölé hajlik.

Móka árnya

Nos, fújj bele, szólaltasd meg a szívem!
Csak ez maradt meg: a szívem belőlem.

Lukás

Te vagy az?.. Mint a vámpír, alattomban
jössz a véretem szívni? Szívd! Igyad!

(Kitárja mellét.)

Лукаш

(протягаючи руки до неї)

Ой скажи, дай пораду,
як прожити без долі!

Доля

(показує на землю в нього під ногами)

Як одрізана гілка,
що валяється долі!

(Іде, хилиючись, і зникає в снігах).

Лукаш нахиляється до того місця, що показала Доля, знаходить вербову сопілку, що був кинув, бере її до рук і йде по білій галяві до берези. Сідає під посивілим від снігу довгим віттям і крутить в руках сопілочку, часом усміхаючись, як дитина. Легка, біла, прозора постать, що з обличчя нагадує Мавку, з'являється з-за берези і схиляється над Лукашем.

Постать Мавки

Заграй, заграй, дай голос мому серцю!
Воно ж одно лишилося від мене.

Лукаш

Се ти?.. Тут упирицею прийшла,
щоб з мене пити кров? Спивай! Спивай!

(Розкриває груди).

Kelj életre a véremtől, ha kell,
hisz én okoztam vesztedet...

Móka

Nem, kedves,
te lelket adtál nékem, mint az éles
kés hangot ád a néma fűzfaágnek.

Lukás

Lelket adtam? De testedet megöltem!
Mert mi vagy te most? Árnyék! Látomás!

(Kimondhatatlan bánattal néz rá.)

Móka

Testemért kár keseregni!
Lángoló tiszta tűz bár elemésztett,
mégse lesz sorsom a lassú enyészet:
szikraként szálltam a semmibe veszni.

Hamvam is itt leng a légben,
vissza fog hullni az éltető rögre,
fűzfává szökken és zöldül örökre —
így leszen kezdet az én bajos végem.

Jönnek majd hozzám a népek,
búsak s vidámak és dúsak s szegények
hozva bút s gondot, kik enyhet remélnek —
lelkem kitárva majd nekik regélek.

Csendbe beszélek hozzájuk,
szólok a fűzfaág szende szavával,
kis furulyácska búsongó dalával,
harmatom könnyeit hullajtva rájuk.

Живи моєю кров'ю! Так і треба,
бо я тебе занапастив...

Мавка

Ні, милий,
ти душу дав мені, як гострий ніж
дає вербовій тихій гілці голос.

Лукаш

Я душу дав тобі? А тіло збавив!
Бо що ж тепера з тебе? Тінь! Мара!

(З невимовною тугою дивиться на неї).

Мавка

О, не журися за тіло!
Ясним вогнем засвітилось воно,
чистим, палючим, як добре вино,
вільними іскрами вгору злетіло.

Легкий, пухкий попілець
ляже, вернувшись, в рідну землю,
вкупі з водою там зростить вербицю, —
стане початком тоді мій кінець.

Будуть приходити люди,
вбогі й багаті, веселі й сумні,
радощі й тугу нестимуть мені,
їм промовляти душа моя буде.

Я обізвався до них
шелестом тихим вербової гілки,
голосом ніжним тонкої сопілки,
смутними росами з вітів моїх.

Lombsusogással regélek,
elzengve mindent, mit tőled tanultam:
volt tavaszom, mikor boldog is voltam —
s mindent, mi szép, újraélek...
Játssz hát, szerelmesem, kérlek!

Lukás játszani kezd. Játéka kezdetben (a 15. és 16. dallam) szomorú, mint a téli szél, mint ha sajnálunk valamit, amit elvesztettünk, de el nem felejthetünk, ám a szerelem győzedelmes ujjongása (a 10. dallam, csak hangosabban, szenvedélyesebben, mint az első felvonásban) elfödi a szomorúságot. Ahogy változik a zene, úgy változik meg minden körös-körül: a nyírfa ágain bodor lomb susog, tavaszi zsongás száll a virágos rét fölött, a borongós téli nappalt ragyogó holdfényes tavaszi éjszaka váltja fel. Móka hirtelen feltündöklök régi szépségében, csillagkoszorúsan. Lukás boldog kiáltással hozzászalad.

Szél tépázza a fák fehér virágait. A virágeső kavarogva száll, elborítva a szerelmespárt, majd sűrű hózáporrá válik. Mikor a vihar elcsendesedik, ismét téli a táj, a hó nehéz súllyal húzza le a fák ágait. Lukás egyedül ül, a nyírfának támaszkodva, kezében a furulya, szeme lezárva, ajkára ráfagyott a boldog mosoly, mozdulatlan. Fejére magas sapkát rakott és egész alakját belepte a hó, amely csak hull, hull szakadatlan...

1911. VII. 25.

Я їм тоді проспівав
все, що колись ти для мене співав,
ще як напровесні тут вигравав,
мрії збираючи в гаю...
Грай же, коханий, благаю!

Лукаш починає грати. Спочатку (мелодії № 15 і 16) гра його сумна, як зимовий вітер, як жаль про щось загублене і незабутнє, але хутко переможний спів кохання (мелодія № 10, тільки звучить голосніше, жагливіше, ніж у першій дії) покриває тугу. Як міниться музика, так міниться зима навколо: береза шелестить кучерявим листом, весняні гуки озиваються в завітлім гаю, тьмянний зимовий день змінюється в ясну, місячну весняну ніч. Мавка спалахує раптом давньою красою у зорянім вінці. Лукаш кидається до неї з покликом щастя.

Вітер збиває білий цвіт з дерев. Цвіт лине, лине і закриває закохану пару, далі переходить у густу сніговицю. Коли вона трохи ущухла, видно знов зимовий краєвид, з важним навісом снігу на вітах дерев. Лукаш сидить сам, прихилившись до берези, з сопілкою в руках, очі йому заплющені, на устах застиг щасливий усміх. Він сидить без руху. Сніг шапкою наліг йому на голову, запорошив усю постать і падає, падає без кінця...

(25. VII. 1911 р.)

ДОДАТОК

Народні волинські мелодії,
які Леся Українка вибрала до „Лісової пісні”

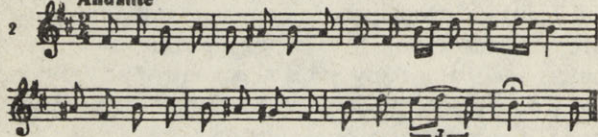
MELLÉKLET

Volinyi népi dallamok,
amelyeket Leszja Ukrajinka válogatott
az „Erdei regé”-hez

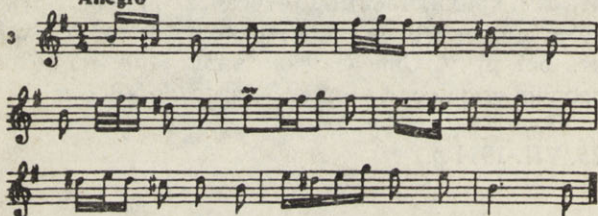
Andante

Andante

Allegro

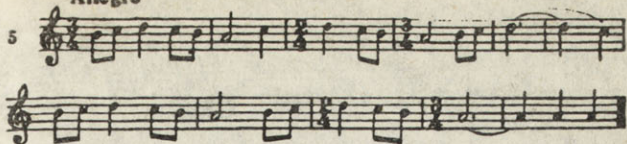

Risoluto

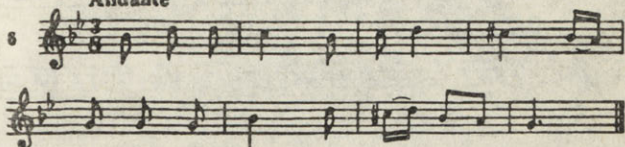

meno mosso

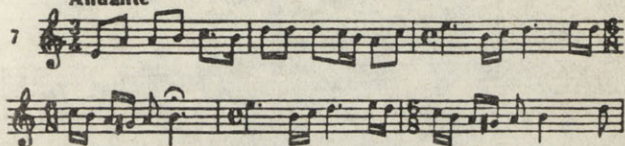
Allegro

Andante

Andante

più mosso

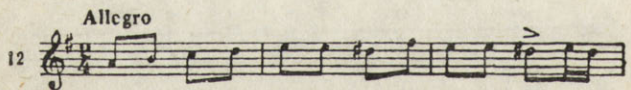
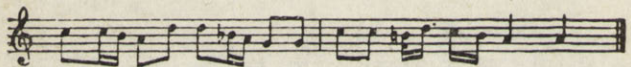
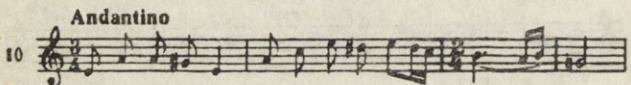
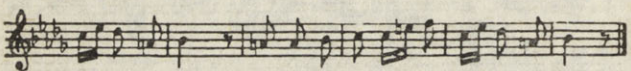
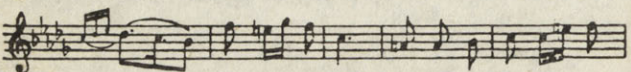
a tempo

Andantino

più mosso

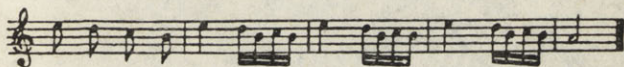

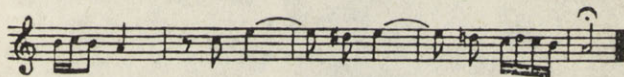
Allegro

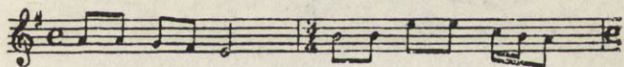
Andante

Andante

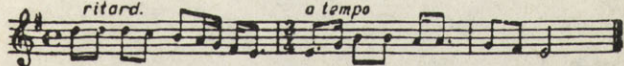

Andante

ritard.

a tempo

Figyelem. Ezeket a dallamokat szólóban kell játszani, *zene-
kliséret nélkül* és bármiféle művi átírás nélkül; ha nehéz az át-
menet egyik dallamból a másikba abban a sorrendben, ahogyan
itt adva vannak, hosszú és mesterkélt modulációk nélkül, akkor
jobb, ha egyszerűen szünettel különítik el egyiket a másától,
amint az a *falusi zenészek* játékában szokásos, mert itt pontosan
meg kell őrizni a falusi játékstílust, bármely fölösleges rafinériák
nélkül. Csak ha arra a hangszerre, amely a furulyát imitálja,
tónusa miatt nem alkalmas a dallam, akkor a zenész maga transz-
ponálhatja magasabbra vagy mélyebbre aszerint, hogyan lesz
szebb a hangzás és hogyan lesz könnyebb az átmenet egyik dal-
lamból a másikba.

Leszja Ukrajinka

Увага. Усі ці мелодії належить грати solo, без оркестрового супроводу і без штучного аранжування; коли трудно переходити від одної мелодії до другої в такому порядку, як тут поставлено, без довгих і штучних модуляцій, то краще нехай вони відділяються одна від одної просто паузами, як то звичайне буває при грі сільських музик, бо саме тут і слід доховати сільського стилю, без зайвих хитрощів. Тільки якщо для того інструмента, що має імітувати сопілку, которась мелодія не підходить по тону, то її може сам артист транспонувати вище або нижче, відповідно до того, як буде краще звучати і як буде легше переходити з мелодії на мелодію.

Леся Українка

Az „Erdei rege” a drámaíró Leszja Ukrajinkának legértettebb és legjelentősebb alkotása. A „szerencsés” művek közé tartozik, de nemcsak azért, mert megjelenésekor a közönség, sőt a kritika is osztatlan lelkesedő elismeréssel fogadta, hanem azért is, mert a költői ihlet és a nagy művészi tehetség találkozása ritka szerencsés pillanatának szülötte: két hét alatt szökött bimbóba és bomlott ki ez a gyönyörű virág, ez a zseniális mű, és üdeségből, hamvasságából azóta sem veszít, mert ehhez Leszja Ukrajinka mély népiessége, lobogó forradalmisága és töretlen optimizmusa adta a talajt és a klímát. Egyszeri csodája ez a mű az ukrán irodalomnak: nincs semmi irodalmi előzménye és meg sem próbálták utánozni. Világirodalmi viszonylatban is csak olyan művekkel vethető — de nem hasonlítható — össze, mint Shakespeare „Szentivánéji álom”-ja, Ibsen „Peer Gynt”-je, Maeterlinck „A Kék Madár”-ja vagy Vörösmarty „Csongor és Tündé”-je, de ezektől az érintkezési pontok mellett is inkább különbözik.

Az „Erdei rege” is úgynevezett „örök témát” dolgoz fel: a boldogság témáját. Itt azonban nem a boldogság (az élet értelmeként felfogott boldogság) kereséséről van szó, nem úgy áll a kérdés, hogy lehet-e az ember egyáltalán boldog. Leszja Ukrajinka számára ez nem kérdéses. A tündérajáték arra a kérdésre ad választ, hogy noha boldogságra születünk, miért nem tudunk mégis boldogok lenni, miért veszítjük el a boldogságot. S a dráma tanúsága szerint ennek az addigi írói felfogástól eltérően — nemcsak lélektani, nem csupán magából az emberi természetből adódó okai, hanem társadalmi okai is vannak. Az embernek a boldogságra hivatottságát megbéklyózza a mindennapok gondjai-bajai szülte kapzsiság, haszonlesés, vagyonszerzés, az anyagiak hajszolása. A boldogság haszontalan, de anélkül nem érdemes, meg nem is lehet élni. Ábrándok nélkül mit ér a valóság?

A világ csak úgy lesz igazi, ha vágyainkat, álmainkat beleszöve magunk teremthetjük meg magunknak.

Ilyen álomból–valóságból szőtt világ tárul elénk az „Erdei regé”-ben. A dráma cselekménye tulajdonképp igen egyszerű. Egy falusi legény, Lukás, nevelőapjával, Lev apóval kijön az erdei tó partjára: Lukásnak, aki már házasulandó sorban van, akarnak itt házat építeni, pedig tudják, hogy ez veszélyes, „nem biztonságos” hely, hiszen mindenféle erdei lények tanyáznak itt, akikről az embereknek jobb óvakodni. A tapasztalatlan Lukás beleszeret Mókába, az erdők királynőjébe, aki viszonozza ezt a szerelmet, az öreg Erdőnlakó tilalma ellenére. Kettejük szerelme azonban merőben különbözik: a hétköznapiak gyakorlati dolgaihoz kötött Lukás „földi” szerelme nem tud felemelkedni Móka mindentől független eszményi szenvedélyéhez. Mókából viszont nem válik „jó asszony”, hisz például nem aratja le a búzát, mert azzal a növényt megölné. És anyja unszolására Lukás a tűzről pattant fiatal özvegyre, Kilinára cseréli fel Mókát, aki hűtlen lett az erdőhöz, de nem tudott beilleszkedni a „szalmatetősk viskók életébe” sem. Az erdei lények mégis hiába akarják rábírní, hogy felejtse el a „házi rabságot” s Lukás iránti szerelmét, Móka már nem képes az addigi „növényi” életre. Az ő szerelme nem múlik el többé, tovább él a fűzfában, a belőle készült furulyában és zeng, zeng örökké. Lukás pedig mindenét és mindenkiét elvesztve belehal a boldogtalanságba.

Ez a kevéske cselekmény azonban egy igen színes és gazdag világban bontakozik ki, s ez a világ a dráma minden szavának, minden elemének mély tartalmakat kölcsönöz. A mű a poleszjei ukrán folklór gazdag talajában gyökerezik, melynek alapja a természeti népek ősi antropomorfizmusa. A Rege erdejében — a poleszjeiek hiedelme szerint — nemcsak „lelke” van mindennek: fűnek, fának, tavaszi árnak, kősziklának, tónak, lápnak; ezek a szellemek tulajdonképpen olyanok, mint az emberek — csak mégis mások, „erdei szerzetek”, „erdők lakói”, „erdei népek”, mindegyiküknek megvan a maga konkrét arca, jelleme, ami megkülönbözteti őket a közép- és nyugat-európai népek

testetlen kísérteteitől, szellemeitől. A magyar hiedelemvilágban sincsenek nekik megfelelő analógiák, s ez nehéz helyzet elé állítja és magyarázatra kényszeríti a fordítót. Az ukrán néphit e színes alakjainak a megmagyarítását, magyar névadását csak nehezíti az, hogy Leszja Ukrajinka maga is átértelmezte, újraegyenítette egyiküket–másikukat, továbbfejlesztve bennük olyan vonásokat, amelyek népköltészeti „eredetijükben” csak csírájukban vagy potenciálisan voltak meg — tehát költött. És emiatt a fordító is arra kényszerül néhol, hogy költsön, kitaláljon, ha hűen akar interpretálni.

Kifélék–mifélék hát az „Erdei rege” meseszereplői? Részletes leírásuk, külső jellemzésük megtalálható a drámában a rendezői utasítások szerepét is betöltő költői leírásokban, itt csak legszükségesebb értelmezésükre, magyar névadásuk indoklására szorítkozom. A főszereplőről, az erdő királynőjéről, a füvek, fák szelleméről, a füvekből–virágokból–levelekből testet öltött Mókáról már szoltunk. Eredeti neve: Mavka. A fordításában a zöngétlenülő v rossz hatása miatt kapta a magyaroknál használatos, kedves hangulatú és az eredetivel nagyon egybehangzó Móka nevet. Akit apjának tekint, az Erdőnlakó, az ukránban szó szerint „erdei embert”, „erdőben élő embert” jelent — a drámában az erdők megemberesített szellemét, tehát nem valami manót vagy más képzeletbeli alakot, hanem teljesen emberformájú lényt. Hasonló okokból kapta nevét a Vízbenlakó, a vizek ura. Leányának, a Vízitündérnek, valamint a mezőket óvó Mezőtündérnek a neve a mi tündérmeséink párhuzamai alapján nem lehet problémás. A mocsarak lidércfényei, a mécsessel ide–oda bolygó Kisfogányok olyan — rendszerint nem kívánt — gyermekek, akik keresztség nélkül haltak meg; mifelénk „kis pogánynak” hívták a kisgyereket, amíg meg nem volt kereszttelve. A féktelen tavaszi vízár megtestesítője: „Aki gátakat ront”, valamint a föld félelmetes mélyének szelleme: „Aki sziklában ül” — az eredetiben is ilyen (nyilván nyelvi tabu szülte) körülírás. A fürge, de gonosz ördögfióka a magyar fordításban a Sutyty nevet kapta; ukrán neve is egyszótagú indulatszó: Kuc — ez azonban a ma-

gyar fülnek túl játékos és a csiklandozás hangulatfestő képzetét kelti, ezért változtattam meg. A Dolja neve Boldogság lett a fordításban, mert az ukrán szó tulajdonképpen nem a sorsot, hanem a jósorsot, a boldogulást jelenti, amolyan szerencse-félét, amit Lukás a drámában el is veszít. A több szereplő képében megjelenő ínség, nyomor a Hét Ínség nevet kapta a fordításban, mivel az elvont főnév többese a magyarban szokatlan, a hét számnevet pedig gyakran használjuk fokozó, nyomósító szerepben. Sokáig tanácstalan voltam a Perelesznik magyar elnevezését illetően. Az ukrán hiedelmekben — Hnatyuk szerint — ez egy szárnyas gonosz lélek, amelyet hullócsillag alakjában látnak. Az embereknek délceg, szép arcú, lobogó vörös hajú lány vagy legény képében jelenik meg, szerelemre lobbantja a fiatalokat maga iránt, majd karjaiba zárva úgy megszorongatja áldozatát, hogy az belebetegszik és elpusztul. Leszja Ukrajinkánál — más műveiben is — a hirtelen tovatűnő ihlet, a váltakozó szenvedély jelképévé fejlődik tovább ez az alak, ezért kapta — jobb híján — a Tündelevény nevet, amelyet én az öregektől hallottam; ez valami olyat jelent, ami hol eltűnik, hol megjelenik, de a magyar hiedelem szerint konkrétabb karaktere nincs. A drámában igaz, hű szerelemmel szereti Mókát, s a haláltól is megmenti, de úgy, hogy tűzzel elpusztítja a nyírfává változott erdei királynőt. Némaszereplőként egyszer jelenik meg a drámában a Hideglelés.

A fantasztikus és reális alakok felsorolásával azonban nem merül ki a dráma szereplőinek sora. Hiszen ebben a műben meg van lelkesítve a természet is: a fák, füvek, a víz, a köd, a holdfény, a szellő, a virágok mind-mind aktív változók a drámai cselekmény során az érzések és hangulatok változásával — és a természeti népek ősi elképzeléseivel, a népköltészettel összhangban. A dráma szövegét is át- meg áthatja a folklór: népdalok ritmusai, képei és művészi eszközei, meseformulák, daltörredékek, ráolvasások, szólások teszik szívporkázóvá a dráma népies jóízekben igen gazdag költői nyelvét, s ez bizony komoly próba elé állítja a fordítót. Nyilvánvaló, hogy a fordítás nem

lehet olyan tökéletes, mint az eredeti, nem sugallhatja mindazokat a tartalmi és formai összefüggéseket. Mégis azt hisszük, hogy az „Erdei rege” így, fordításban is élményt fog jelenteni az olvasónak.

1968. június 10.

Kótyuk István

Az „Erdei rege” a drámaíró Leszja Ukrajinkának legértettebb és legjelentősebb alkotása. A „szerencsés” művek közé tartozik, de nemcsak azért, mert megjelenésekor a közönség, sőt a kritika is osztatlan lelkesedő elismeréssel fogadta, hanem azért is, mert a költői ihlet és a nagy művészi tehetség találkozása ritka szerencsés pillanatának szülötte: két hét alatt szökött bimbóba és bomlott ki ez a gyönyörű virág, ez a zseniális mű, és üdeségéből, hamvasságából azóta sem veszít, mert ehhez Leszja Ukrajinka mély népiessége, lobogó forradalmisága és töretlen optimizmusa adta a talajt és a klímát. Egyszeri csodája ez a mű az ukrán irodalomnak: nincs semmi irodalmi előzménye és meg sem próbálták utánozni. Világirodalmi viszonylatban is csak olyan művekkel vethető — de nem hasonlítható — össze, mint Shakespeare „Szentivánéji álom”-ja, Ibsen „Peer Gynt”-je, Maeterlinck „A Kék Madár”-ja vagy Vörösmarty „Csongor és Tündé”-je, de ezektől az érintkezési pontok mellett is inkább különbözik...

...Nyilvánvaló, hogy a fordítás nem lehet olyan tökéletes, mint az eredeti, nem sugallhatja mindazokat a tartalmi és formai összefüggéseket. Mégis azt hisszük, hogy az „Erdei rege” így, fordításban is élményt fog jelenteni az olvasónak.

Kótyuk István

